

Fakultet: Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
Studieprogram: Institutt for friluftsliv, idrett og kroppsøving
Navn: Simen Rokke

Five Shades of Grey

Årstall: 2020

Forord

Da er vi omsider kommet til oppgaven som setter et punktum på fem år med skolegang. Det har vært en variert reise, mye positivt og noe negativt. Dette er vel også tidspunktet for å komme med noen takksigelser så her kommer de.

Til denne oppgaven må spesielt informantene få en stor takk, uten dem hadde det ikke vært noen oppgave. Klubben som har vært gjenstand for denne studien er selvfølgelig også helt essensiell for at det skulle kunne bli noe av denne oppgaven. Jeg er også ekstremt takknemlig for imøtekommenheten og den friheten jeg fikk når jeg gjennomførte observasjonsperioden i denne klubben.

USN i sin helhet har også spilt en enormt viktig rolle både for denne oppgaven og under hele min studietid. Spesielt har professorene vært behjelpelige og gode å ha. Dermed kommer vi inn på mine eminente og uvurderlige veiledere Jan Ove Tangen og Frode Telseth. De har begge fantastisk faglig kompetanse, god formidlingsevne og det er alltid en sann glede å møte dem enten i gangene, på deres kontor eller til veiledning for mer eller mindre faglige og relevante diskusjoner. De skal ha mye av æren for at en enkel tønsbergenser nå har fått levert en mastergradsoppgave.

Samtidig er gode studiekamerater viktige på mange plan. Noen ganger bidrar de til tull og fjas, andre ganger med faglig hjelp.

For at man skal lykkes akademisk er det viktig at de delene som er tilknyttet det akademiske er dyktige og gjør deg god. Men det utenfor det akademiske er også en vesentlig del. Derfor må venner få sin del av takksigelsene. Enten de befinner seg i Norge eller det store utland.

Så må man prøve å skille seg ut litt i slike deler, derfor må jeg også takke Seljord IL og Seljord Ungdomsskole. Til tider har jeg antakeligvis brukt altfor mye tid på begge disse stedene samtidig tror jeg også at jeg hadde blitt gal hvis ikke det hadde vært for personene tilknyttet disse organisasjonene. Derfor må alle kollegaer, sjefer og elever takkes. Og i Seljord IL en stor takk til spillere, medspillere, trenere, trenerkolleger og ledere.

Sist, men ikke minst kommer familien. De har hjulpet både med selve oppgaven og med ting som ikke har det minste med den å gjøre. Jeg vet ikke selv om de vet hva de bega seg ut på når de sa de kunne lese gjennom oppgaven, men det gjorde de altså og dette var til stor hjelp.

Dermed gjenstår det å komme med en siste takk og et utsagn. Utsagn er som jeg har sagt før: Går det bra får alle disse personene æren for det, går det ikke bra så tar jeg all skylda. Som alle andre fotballtrenere. I den siste takken sier jeg takk for meg.

Sammendrag

I dette forskningsprosjektet har jeg sett på gråsoneproblematikk i norsk toppfotball.

Gråsonen er det området som er mellom det lovlige og aksepterte og det som er forbudt som for eksempel doping. Dette krever mye presisering siden dette er et område som mangler både forskning, klare avgrensninger og tydelige definisjoner. Jeg har derfor prøvd meg på både en definering og en inndeling av gråsonen. I tillegg har jeg kartlagt hvordan spesifikke aktører i en profesjonell norsk fotballklubb forholder seg til gråsoneproblematikk. Inndelingen av gråsonen kommer i stor grad utfra disse intervjuene.

Dette ble gjort ved hjelp av en observasjonsperiode hvor jeg hadde relativt frie rammer og fri tilgang gjennom 4 uker i og rundt klubben. Dette ble etterfulgt av kvalitative intervjuer av 6 aktører, dette var 4 spillere, en trener og en fysioterapeut.

Resultatene var dermed notatene etter observasjonsperioden samt det som ble sagt under intervjuene. Jeg fant at samtlige av mine informanter opererte i gråsonen, dette var de klar over og anså ikke som spesielt problematisk. Min empiri viste derfor at dette er en måte som må inkluderes når man skal forstå idrett.

Avslutningsvis sammenligner jeg mine resultater med det andre har funnet. Denne forskningen er begrenset derfor må jeg se på forskning fra andre land og andre idretter. Dette har jeg deretter prøvd å knytte sammen med min forskning og så på hvordan dette passet sammen.

Summary

In this research project, I have looked at grey-area issues in Norwegian top football.

The grey-area is the area that is between what is legal and accepted and what is forbidden, such as doping. This requires a lot of clarification since this is an area that lacks research, clear boundaries and clear definitions. I have therefore tried to make both a definition and a division of the grey-zone. In addition, I have mapped how specific players in a professional Norwegian football club relate to grey-area issues. The division of the grey-zone is largely based on these interviews.

This was done with the help of an observation period where I had a relatively free framework and free access through 4 weeks in and around the club. This was followed by qualitative interviews of 6 players, these were 4 players, a coach and a physiotherapist.

The results were thus the notes after the observation period as well as what was said during the interviews. I found that all my informants operated in the grey-zone, they were aware of this and did not consider it particularly problematic. My experience therefore showed that this is a something that must be included when understanding sports.

Finally, I compare my results with what others have found. This research is limited therefore I must look at research from other countries and other sports. I then tried to link this with my research and looked at how this fit together.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
Summary	4
Innledning.....	8
Bakgrunn for oppgaven	8
Idrett og fair play	10
Fair play.....	10
Doping og fotball	12
Idrettens gråsoner	15
Predisering og definerings.....	17
Problemstilling	18
Five shades of grey.....	19
Medisinske gråsoner.....	20
Juridiske gråsoner.....	22
Økonomiske gråsoner.....	22
Utnyttelse av regelverket.....	24
Prestasjonskultur og gråsoner.....	25
Hva kommer så?.....	27
Metode.....	28
Kvalitativ eller kvantitativ metode?	28
Induktiv metode og Grounded Theory	29
Observasjon	30
Adgang	32
Feltrelasjoner	32
Min påvirkning på feltet	35
Notater	36
Observasjonsnotater	36
Analytiske notater	36
Metodologiske notater.....	37
Intervju	38

Gjennomføring av intervjuene	38
Intervjuguiden i korte trekk	39
Utvalg og anonymitet	39
Hvem ble intervjuet?	40
Intervjusituasjonen	42
Forskningsetiske retningslinjer	43
Anonymisering under datainnsamlingen	44
Reliabilitet	44
Validitet	47
Representativitet	50
Styrker og svakheter ved de metodiske valgene	50
Åpenhet	50
Forutinntatthet og forutanelse	51
Feilkildene	52
Under observasjonen	52
Under intervjuene	53
Under skrive- og analysearbeidet	54
Resultater	55
Juridisk	55
Medisinsk	56
Økonomisk	58
Utnyttelse av regelverket	59
Professional fouls	59
Drøying av tid	60
Overspilling og filming	61
Småbanespill og gråsoner	63
Klubbkultur og gråsoner	64
Aktuelle organisasjoner og kjennskap til regelverk	67
Kurs og opplæring	68
Viktigheten av å vinne	68
Oppsummering av funnene	70
Diskusjon	71

Tjener gråsonen en hensikt?	71
Anti-doping koden.....	72
Doping, dopingtester og smertestillende i fotball	74
Organisatorisk svikt og prestasjonslogikk.....	75
Sykling og gråsonen	78
Idrettssystemets prestasjonslogikk og gråsonen.....	79
Sosiologiske tolkninger av prestasjonslogikken	81
Tangen og idrettens binære kode	81
Augestad om Olympiatoppen.....	82
Pielke og The Edge	84
Mine funn... ..	86
og gråsonen	86
og Fair Play	87
og idrettens dilemmaer	91
Mine synspunkter	93
Overføringsverdien.....	94
Konklusjon	96
Bibliografi	98

Innledning

Bakgrunn for oppgaven

Målet med denne oppgaven er å undersøke hvordan noen aktører i en fotballklubb ser på det som kalles «gråsoner». Dette er et tema som dukker opp i den offentlige diskusjonen fra tid til annen. Dette kommer for eksempel til uttrykk i norsk langrenns utstrakte bruk av astma-medisin uavhengig av om utøverne lider av astma eller ei, og er et tydelig eksempel på denne omtalte gråsonen.

«Jeg føler at norsk skisport tester grensene. Det virker som de opererer i en gråsoner, og noen ganger går det over grensen. Sundby gjorde det. Han ble dømt i CAS. Det var et brudd på dopingbestemmelsene», sa Harri Sylväsalmi til VG om Norges bruk av astma-medisin på friske utøvere. Sylväsalmi var på dette tidspunktet finsk antidoping-sjef (Strøm, VG, 2016). De astmatiske utøverne, som Sundby, er i gråsonen på grunn av uvøren og overdreven bruk. De utøverne som ikke lider av astma er derimot i gråsonen fordi de bruker medisiner de ikke trenger, men heller for å få en prestasjonsfremmende effekt. Det skal likevel sies at det er tvil om hvorvidt bruk av astmamedisin har en prestasjonsfremmende effekt (Sævig, Braastad, & Stokstad, 2016). Dette har høstet mye kritikk i både inn- og utland (Opsahl & Aaserud, 2016). Det samme gjorde antallet doser Norge hadde med til OL i 2018, som var oppe i over 6000 (Lie & Rognerud, 2018). De utøverne som lider av astma skal ha med egne doser nok til seg selv for hele mesterskapet, altså er disse 6000 dosene i utgangspunktet overflødige. Til sammenligning hadde Sverige og Finland med 10 doser hver for samme mesterskap (Lie & Rognerud, 2018). Dette er et klart eksempel på noe som blir sett ned på av andre personer som er tilknyttet det samme feltet.

Et mer dagligdags eksempel er bruken av kosttilskudd. Dette er så utbredt at det ikke blir sett på som problematisk i noen særlig grad. Men Likevel kan de være kontaminerte (har spor av dopingmidler) eller inneholde midler som ikke står på deklarasjonen (Bishop, 2012; Helle, Sommer, Syversen, & Lauritzen, 2019). Er dette tilfellet, er kosttilskuddet naturligvis ulovlig. Men dersom kosttilskuddet er «rent» er det også en måte å øke prestasjon på som ikke er naturlig, siden det er kjemisk fremstilt, og det er derfor mulig å hevde at det er en del av gråsonen.

Denne master-avhandlingen blir på mange måter en videreføring av min bachelor-oppgave. I bachelor-oppgaven gjennomførte jeg intervjuer med 5 spillere i 3 forskjellige klubber om den samme tematikken som jeg skal skrive om her. Grunnen til at jeg her har valgt å holde meg til én klubb og i tillegg intervju trenere og støtteapparat er en kombinasjon av praktiske hensyn og fordi det dukket opp en del spørsmål etter at jeg hadde foretatt intervjuene min bachelor-oppgave. Det praktiske er grunnen til valget av å bare være i en klubb. Grunnen til dette er at det hadde tatt veldig mye tid å skulle vært i flere klubber. Grunnen til at jeg ønsker å intervju støtteapparat og trenere er at det kom enkelte tema opp under intervjuene som kan være aktuelt å ta opp med trenere og støtteapparat. I tillegg er det forskning som tyder på at trenere og støtteapparat, spesielt fysioterapeuter og leger, har stor makt på å påvirke spillere i den ene eller andre retningen med tanke på bruk av doping eller hvor og hvordan man opererer i gråsonen. Derfor kan de for eksempel være interessant å spørre om de er klar over hvilken makt de sitter med og om de benytter seg av denne makten.

I min bachelor-oppgave fant jeg ut at spillerne, i det minste de jeg intervjuet, ble testet omtrent en gang i året. (Rokke, 2018) Dette skiller seg ikke i så veldig stor grad fra andre idretter og utøvere hvor ADNO (Anti-Doping Norge) ikke har mistanker om dopingbruk (Drange, 2014). Men med tanke på hvor kort tid enkelte preparater bruker på å forlate kroppen skal det godt gjøres å treffe med testen når utøveren testes en gang i året (Butch, 2011; Drange, 2014). I tillegg er også hvilket tidspunkt denne testen kommer på ganske forutsigbart. Av de spillerne jeg har snakket med har ingen blitt testet utenfor sesong og ved svært få anledninger under trening (Rokke, 2018). Altså er det omtrent utelukkende risiko for å bli testet etter kamp. Flere av spillerne jeg intervjuet i min bachelor-oppgave kunne fortelle at ADNO enkelte ganger tok spillere gjentatte ganger etter hverandre. En av spillerne jeg intervjuet hadde vært utsatt for dette. Det betydde at hans antall tester gikk opp til fire på ett år. Om dette var på grunn av mistenksomhet eller fordi det var den herskende rutinen vet jeg ikke, men etter dette ble spilleren testet mindre enn vanlig, slik at snittet jevnet seg ut til en gang i året igjen for han, ifølge spilleren selv. (Rokke, 2018)

Gråsonen, som er gjenstand for denne oppgaven, befinner seg et sted mellom ytterpunktene fair play, som er det moralsk uproblematiske og som ikke på noen måte står i strid med regelverket. Og ulovligheter som utvilsomt er forbudt, dette kan for eksempel være brudd på dopingreglementet eller idrettens egne regler. Vi må derfor ha en forståelse for disse

ytterpunktene for å ha en forståelse av gråsonen så det skal vi nå bruke litt tid og noen sider på.

Idrett og fair play

Nå skal vi begynne å nærme oss kjernen i det hele. I forrige kapittel kom det noen dagligdagse eksempler på hva som er i gråsonen og litt av bakgrunnen for oppgaven. Men nå skal vi prøve å plassere det. Dette skal komme enda tydeligere fram senere. På den ene siden har man det som kan kalles fair play. Et positivt ladet begrep som handler om god, rettferdig og moralsk oppførsel. Dette blir enda tydeligere i NFFs Fair Play-kontrakt som er laget for barnefotballen. Her står det at man skal vise respekt for trenere, motstandere, medspillere og dommere. Samtidig skal man «ikke være med på mobbing, rasisme eller annen dårlig oppførsel.» (NFF, 2019) Og sist, men ikke minst, skal man «tape og vinne med samme sinn.» (NFF, 2019) Det blir her litt bredere enn det som vanligvis tillegges begrepet siden gråsoneproblematikk handler om mer enn oppførsel og handlinger i konkurransen. Fair play vil derfor være et ideal som brukes om det hvite, i gråsonen altså det helt lovlig og moralsk helt uproblematisk.

Fair play

Fair play blir derfor viktig å se på i denne oppgaven. Og som det står på NFFs egne sider:

«Fair play handler om:

- respekt på og utenfor banen
- å skape trivsel og trygghet, som grunnlag for å skape utvikling både sportslig og menneskelig
- å gi alle som ønsker det en plass i idretten
- å være bevisst på egne holdninger og verdier
- å være bevisste på verdien av deltakelse i idretten

- å inkludere
- å skape positivitet
- å vise mot
- å skape tillit
- å se og anerkjenne
- å være bevisst på egen rolle (spiller, kampløper, trener, lagleder, foresatt, besteforelder, klubbmedlem, tilskuer)
- å gi alt – alltid» (NFF, 2019)

Som NFF skriver, deres hovedmålgruppe for å implementere fair play er i barne- og ungdomsfotballen. Men hele fotballfamilien skal inkluderes. Altså er mine informanter og de som ble observert blant de som skal fremme fair play. Samtidig skal også disse være forbilder. Derfor må vi også stille spørsmålet: Hvilken plass har fair play i dagens toppfotball?

Noen av de punktene som står i listen over blir selvfølgelig ikke aktuelt for toppfotballen uansett. Som for eksempel det «å inkludere» kan man ikke gjøre i denne situasjonen siden man er avhengig av bestemte ferdigheter for å være en del av prestasjonsgruppen. I utgangspunktet er jo ikke disse kriteriene til fair play så veldig i strid med selve toppidretten. Men hvis man ser på hvordan fair play skal brukes i praksis er det derimot langt mer problematisk. For eksempel det å lage frispark eller ta gule kort med vilje for å få en fordel, er dette i tråd med det fair play skal være?

For det er noen andre idrettslige forhold som enten står i strid med Fair Play- prinsippet eller som til dels problematiserer det. For eksempel skal fotballen bedrive utvikling flest mulig, lengst mulig og best mulig. Flest mulig og lengst mulig er for så vidt greit. Men best mulig? Det kan på mange måter gå imot resten av idealet også. Det samme gjelder Fair Play-idealet, skal utvikling være best mulig skal det godt gjøres at Fair Play er i høysetet samtidig, det ene må, i det minste i mange situasjoner, vike for det andre.

Det samme kan man også si om det som inngår i Fair Play, går det nødvendigvis an å gi alt – alltid hvis man skal inkludere og skape tillit. Å gi alt vil vel si at man gjør så godt man kan? Hvis man gir alt så vil det være vanskelig å inkludere andre. For handler det ikke om prestasjon når man gir alt? Da vil man også spille på en slik måte at man presterer best mulig,

ikke slik at alle er inkludert. Og vil ikke også gi alt åpne for at man gir alt for å vinne også utenfor selv konkurransen? Vil ikke dette i så fall åpne for doping? Eller økonomisk juks for den saks skyld? Som kampfiksing?

Doping og fotball

Som forskning tyder på, er det mye vi ikke vet. Det er lite forskning på gråsoneproblematikk innen fotball og det er mange spørsmål som er ubesvart. Det gjelder også hvilke deler av gråsonen det er snakk om, både med tanke på grå-nyansen og hvilken type kategori det er snakk om. Jeg har allerede redegjort for en del av problemområdene, men det vites ikke hverken alt om hvordan eller hvor utbredt fotballens aktører opererer i gråsonen. Men før vi ser for nøye på gråsonen må vi se på den andre ytterligheten. Altså de helt tydelige regelbruddene, det forbudte.

Når det kommer til doping er dette tydelig definert ved Straffeloven §162b (Lovdata, 1992) og Legemiddeloven 24a (Lovdata, 2011), disse peker igjen på WADAs liste over ulovlige midler (World Anti-Doping Agency, 2020).

I Norge liker vi å se på oss selv som en foregangsnaasjon i antidoping-arbeid. Dette blir det også hevdet fra flere hold, så vi trenger nok ikke være bekymret for den statusen (Drange, 2014; Gilberg, Breivik, & Loland, 2007). Ei heller er denne statusen gjenstand for denne oppgaven. Likevel er den interessant. La oss nå anta at vi er en av de fremste nasjonene på motarbeiding av doping. Hva da med motarbeidelsen av gråsonen? Det er naturligvis ikke så lett å se på, både siden det er vanskelig å si hva som er i gråsonen og siden dette fenomenet har blitt studert i så liten grad.

Fotball har ifølge Wintermantel aldri hatt noen betydelige problemer med doping (Wintermantel, Wachsmuth, & Schmidt, 2016). Det er selvfølgelig enkeltsaker her og der, men det finnes lite empirisk belegg som kan bekrefte organisert doping eller at det er et problem for en høy prosentandel av spillerne. Dette gjelder både i Europa og i Norge hvor vi kun har hatt én dopingsak på øverste nivå tilbake i 2004 (Antidoping Norge, 2019). Årsaken til få saker kan selvfølgelig være at det er lav forekomst av doping i fotball, men det kan også

være andre grunner. For eksempel kan det være at testene ikke er sofistikerte nok, enten at de testene som brukes i fotball ikke kan ta de preparatene som brukes, eller at ingen tester som er tilgjengelige kan ta de preparatene som brukes. Mangelen på dopingsaker i fotballen kan også komme av at utøverne ikke testes ofte nok.

Det er likevel et par markante unntak hvor det har vært spekulasjoner om organisert doping i fotball. Den ene av disse endte i retten, men uten domfellelse. Dette var Juventus fra Italia hvor det var rykter om at spillere hadde tatt EPO og det forelå vitneberetninger, men det medførte altså ikke en domfellelse. Det andre tilfellet kommer også fra Sør-Europa, men vi skal nå til Spania. Her hadde flere lag hatt kontakt med dopinglegen Eufemiano Fuentes. Dette førte ikke til noe mer enn rykter og en rettsak mot Fuentes, men ingen av klubbene. (Malcolm & Waddington, 2008; Whitney, 2013)

De fleste doping-sakene som vi kjenner til fra fotball, er på bakgrunn av party-drugs som for eksempel spillere på toppnivå som har røyket hasj (Waddington, 2000). Ellers er det en del saker på mer prestasjonsfremmende preparater som anabole steroider og lignende. Men dette er hovedsakelig på lavere nivå. Det har også vært spekulert i at hasj har blitt brukt for å redusere nervøsiteten på toppnivå (Waddington, 2000; Waddington & Smith, 2009). Dette kommer jeg ikke til å ta opp videre siden informantene ikke rapporterte at dette var et problem i noen særlig grad. Like fullt er det en fordel å vite hva de doping-sakene som er i fotball faktisk handler om.

Et annet spørsmål som er naturlig å spørre seg i forhold til dette er hva sannsynligheten for at en fotballspiller skulle ha et ønske om å dope seg er. Flere profilerte «fotballmenn» som for eksempel Gary Lineker og Ronny Deila har hevdet at spillere som doper seg ikke vil ha noen fordel i fotball (Morgan, 2017; Johannesen, 2018). Hovedargumentet til de som hevder dette er at det ikke finnes et preparat som forbedrer touch, skudd, pasningskvalitet osv. Dette er for så vidt riktig, i det minste etter hva jeg vet. Likevel er fotball en idrett hvor mange fysiske faktorer også spiller inn. Man ser blant annet at det som fotballen har utviklet seg på en sånn måte at det blir stadig flere spurter i løpet av en fotballkamp (Barnes, Archer, Hogg, Bush, & Bradley, 2014; Ingebrigtsen, Dalen, Hjelde, Drust, & Wisløff, 2014). I tillegg, hvis man har bedre akselerasjon vil dette naturlig nok være en fordel i disse spurtene. Altså er det et aspekt av hurtighet også. For å ta disse faktorene så finnes det absolutt preparater som

forbedrer disse faktorene. Sykling har hatt store problemer med EPO, dette vil forbedre utholdenheten, i tillegg til mange andre preparater. Den store saken rundt organisert doping som har vært i fotball stammet fra Italia og omhandlet bruk av EPO (Malcolm & Waddington, 2008; Whitney, 2013). For å forbedre hurtighet kan man bruke for eksempel anabole steroider. Den ene dopingsaken vi har hatt i Norge som førte til domfellelse på toppnivået stammet fra bruk av nettopp anabole steroider (VG, 2004). I fotball vil man også ha fordel av å være «på» i slutten av kamper. Etter å ha løpt opp mot 12 kilometer i løpet av 90 minutter ilagt en del spurter vil man bli stadig mer sliten, dette fører igjen til at for eksempel pasningskvaliteten går ned (Russell, Benton, & Kingsley, 2011). Altså vil det være en fordel å kunne ta sentralstimulerende midler slik at hodet henger med gjennom hele kampen. Derfor vil også midler som amfetamin kunne være fordelaktige i fotball.

Samtidig tyder det på at desto mer penger det er i en idrett, jo større risiko er det for at jukking og doping finner sted. Derfor blir også de økonomiske gevinstene stadig større (Maher, Quinlan, & Davis, 2014). At pengene som er i omløp i fotball gjør det fristende å jukse eller hvert fall tøyne sine moralske grenser er hevet over enhver tvil, spesielt hvis man ser på internasjonale forhold. Dette er antakeligvis en stor del av grunnen til at det har forekommet for eksempel kampfikking. Disse sakene handler ofte om å vedde på kampene som man har fikset og på den måten er det enda mer penger i omløp. Den største av sakene innenfor dette kommer også fra Italia og fikk store konsekvenser for flere av de store klubbene i italiensk fotball. (Holden, 2014) Pengesekken er noe mindre i norsk fotball, så insentivet for juks er noe mindre, men Likevel er det betydelige pengesummer det er snakk om også her. Grunnen til dette er at gevinsten (for eksempel premiepenger) blir stadig større. Dermed er vi inne på filming i fotball. Straffen står ikke til forbrytelsen. Hvis man skulle vinne den aktuelle konkurransen, blir derfor premiepenger og eventuelle senere konsekvenser som lønn så fristende at frykten, i det minste for enkelte, for å bli tatt blir ignorert, i det minste i en så stor grad at man tross alt velger ulovlige måter å vinne eller skaffe seg en fordel på.

Idrettens gråsoner

Gråsonen er feltet mellom fair play og regelbrudd. Like fullt er det vanskelig å avklare hva som menes med gråsoner. Det er som nevnt ulike handlingsformer som man vil hevde faller innenfor gråsonen. De fleste faller innenfor det medisinske området. Men jeg skal også bringe inn andre former på sidene som kommer.

Men mellom det den gemene hop mener er akseptabelt og det som er ulovlig finnes det mye som dermed kan oppsummeres som gråsoner. Det er tydelig definert hva som er ulovlig, noe av det som er i gråsonen kan man også hevde er ulovlig, dette kommer jeg tilbake til senere. Enkelte vil også hevde at det ikke finnes noen gråsoner, det som er ulovlig er svart, det som er hvitt og lovlig er akseptabelt, det er ikke noe mellom. Ingen gråsoner. En veldig behagelig og enkel måte å se på verden.

I denne innledende fasen for å tydeliggjøre hva gråsonen er benytte, vil jeg benytte meg av kategoriseringen som fremkommer i Breiviks artikkel i Vårt Land (Breivik, Vårt Land, 2016). Her blir gråsonen delt inn i to kategorier, med en kategori for det lovlige og ulovlige på hver sin side: Det aksepterte, som er det som er uomtvistelig lovlig. Det tvilsomme, som er i den lysegrå delen av gråsonen. Det moralsk forkastelige, som strengt tatt er lovlig, men man beveger seg i svært stor grad mot det som er ulovlig, uten at det er det. Den siste kategorien er det forbudte. Dette blir dermed det som er «svart» eller utvilsomt ulovlig altså doping i dette tilfellet.

Dermed kommer vi til spørsmålet: Hva er egentlig denne gråsonen? Hva befinner seg der? Jeg har forsøkt å gi noen dagligdagse eksempler, men jeg skal nå prøve å kategorisere gråsonen. Dette skal jeg gjøre ved hjelp av Breivik sin artikkel som ble nevnt i forrige avsnitt. Det er også viktig å ha i bakhodet at en handling eller en ting kan være i flere av disse kategoriene samtidig. Noe som er i skillelinjen mellom det aksepterte og tvilsomme kan for eksempel være kosttilskudd. Her trengs det en spesifisering på hva som menes med kosttilskudd. Kosttilskudd er noe teknologien har brakt fram, og kosttilskudd blir brukt mye i norsk toppfotball (Rokke, 2018), men som like fullt kan være på grensen mot det som er ulovlig. Spesielt blir dette problematisk ved manglende kunnskap og manglende forsiktighet (Bishop, 2012; Helle, Sommer, Syversen, & Lauritzen, 2019). Normalt sett vil støtteapparatet rundt utøverne hjelpe utøverne til å kontrollere dette. Ved hjelp av støtteapparatet forblir

utøverne forhåpentligvis i den mest mulig lysegrå delen av gråsonen. I tillegg har også utøverne hjelpemidler som kan hjelpe dem med å finne ut av om det de bruker er klassifisert som doping eller ikke. Som sagt blir hva som befinner seg hvor i gråsonen en subjektiv vurdering. Kosttilskudd har antakeligvis blitt så utbredt at det kan betegnes som både akseptert og tvilsomt.

En annen debatt relatert til idrett og teknologi er høydehusene. Enkelte mener at høydehusene er moralsk forkastelige, etter særnorske forhold er det jo også i kategorien det forbudte. Mens andre mener det er både akseptert og tvilsomt. Her har vi altså noe som befinner seg i alle Breiviks kategorier på en og samme tid. Dette er derfor et meget problematisk felt å diskutere av flere grunner. Motstanderne mener at det er en kunstig måte å oppnå resultater på, det blir også pekt på at det er vanskelig å påvise effekten (Karlsen, 2012). Mens forkjemperne sier at det ligner på den høydetreningen som uansett gjennomføres, og at det er et forbud som er nasjonalt. Det blir derfor urettferdig og gir en ulempe at du har norsk pass. Likevel er det mange andre forhold som også er i gråsonen. Et annet betimelig spørsmål i denne anledningen blir derfor hva annet befinner seg i gråsonen? (Breivik, 2016; Breivik, 2010; Norges Idrettsforbund, 2015; NTB, 2003)

Noe annet som kan være i flere av disse kategoriene samtidig er smertestillende. For relevansens del vet vi også at det er stor forekomst av dette i fotball (Malcolm & Waddington, 2008). De fleste mennesker bruker smertestillende for å lindre hodepine eller andre smerter. Dette er akseptert. Altså kommer det an på bruken. Hvis en fotballspiller får smertestillende som er sterkere enn de som fås på apoteket og i tillegg bruker over anbefalt dose for å kunne spille en fotballkamp vil dette være over i det tvilsomme eller det forkastelige. Dette blir på mange måter det samme med kosttilskudd. Å bruke kosttilskudd fra norske leverandører er ansett som relativt uproblematisk. Men igjen kommer det an på mengde og type. Det kan kjøpes kosttilskudd over disk i utlandet som er ulovlige her i Norge. Dette vil naturligvis føre brukeren over i det forbudte. Men det er også mengder og mange grupper både av idrettsutøvere og vanlige folk kan unngå oppdagelse av disse stoffene ganske enkelt. Derfor vil man ta noe fra det aksepterte helt over i det forkastelige eller forbudte.

Presisering og definering

Gråsoner er et ord som blir brukt mye i dagens språk, men begrepet er vagt definert og gir oss liten forståelse av hva det omfatter og eventuelt ikke omfatter (Gilberg, Breivik, & Loland, 2007; Christiansen & Verner, 2007). Eksempelvis gir bokmålsordboka: «ufinert område, uoversiktlig område» og «uregulert område» (Bokmålsordboka, 2020). Denne er generell og derfor ikke spesielt anvendelig for denne oppgaven siden det her skal handle om idrett.

Begrepet blir også brukt i mange forskjellige sammenhenger. Idretten er i aller høyeste grad en del av disse sammenhengene, og siden denne oppgaven skal handle om fotball er det disse delene av gråsonen som studien kommer til å gå dypere inn på. Når man i dagligtalen benytter begrepet, snakker man normalt sett om en aktivitet som er høyst tvilsom og som ofte blir uglesett, men som strengt tatt ikke er utenfor det gjeldende regelverket. Det kan derimot godt være et brudd på normer eller de moralske retningslinjene for gruppen, men altså ikke utenfor regelverket. I anledning denne oppgaven har jeg også delt gråsonen inn i 5 deler eller shades, altså nyanser, om du vil. Disse er:

- Medisinsk
- Juridisk
- Økonomisk
- Utnyttelse av regelverket
- Prestasjonskultur.

De er mest relevante for fotball, men en del problemstillinger i gråsonen er universelle, og har dermed overføringsverdi til både andre idretter og andre relevante forhold som har med idrett og trening å gjøre.

Siden gråsoner er et begrep som er definert i liten grad med tanke på idrett, skal jeg prøve å lage en definisjon som favner idrett bedre. I denne prosessen var det noen begreper som var fristende å bruke som for eksempel idrettens anseelse og fair play, men dette er begreper som er lette å angripe og som i en slik sammenheng også trenger en definering. Dette er også eksempler på to begreper jeg har problematisert til en viss grad i oppgaven.

Derfor har jeg endt opp med denne definisjonen av gråsonen:

«Handlinger i idrettslig kontekst som kan oppleves som betenkelige og tvilsomme utfra den vekten idretten legger på fair play, idrettens regler, norsk lov og WADAs dopingbestemmelser.»

Tanken med å bruke ordene «handlinger i idrettslig kontekst» er å favne individnivået og organisasjonsnivået. Det er utvilsomt noen individer velger å bruke kosttilskudd og at noen velger å bruke et preparat som man vet kommer på dopinglista om bare noen måneder. Like klart er det at definisjonen også må dekke det kollektive nivået, enten det handler om at en fotballklubb skal signere en spiller og bruker alternative måter for å få til dette eller at et landslag gir utøverne sine medisiner for en sykdom de ikke har og derfor strengt tatt ikke trenger denne medisinen.

Delen med: «kan oppleves som betenkelige og tvilsomme» bygger naturligvis på noe subjektive vurderinger så lenge det ikke fanges opp av fair-play begrepet eller regelverket. Derfor må også denne delen av definisjonen formuleres slik og åpne for subjektivitet.

Når jeg her skriver «på fair play, idrettens regler, norsk lov og WADAs dopingbestemmelser» handler det om regelverket som er for idretten og for det landet. Altså vil alt som er juks ifølge regelverket, WADAs dopingliste og eventuelle andre regelverk i det aktuelle landet være de rammene det er snakk om. Aktivitet i idrettslig kontekst er naturligvis et begrep som er veldig bredt, men til gjengjeld er jo også gråsonen det.

Problemstilling

Altså skal denne oppgaven belyse gråsoneproblematikk i norsk toppfotball. Både tematikken og fotballen er omfattende og kompleks. I en masteroppgave som dette lar det seg bare gjøre å løfte fram noen få forhold på et avgrenset område og på grunnlag av noen relativt få respondenter. Dette kommer jeg tilbake til under metodekapitlet. I arbeidet med å avgrense temaet og være realistisk med henblikk på hva som er mulig av datainnsamling, har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvordan forholder spesifikke aktører i en norsk fotballklubb seg til gråsoneproblematikk?

Hvordan kan vi forklare de ulike nyansene?

Dette trenger nødvendigvis noen avgrensninger. Den ene av disse blir hvordan jeg som forsker har forholdt meg til gråsonen. Tidligere har jeg gitt en redegjørelse av hvordan jeg har delt inn gråsonen, denne blir toneangivende for resten av oppgaven. Samtidig er det også farget av min bachelor-oppgave og det andre teoretiske som ble aktuelt for denne oppgaven. Dessuten har det vært metodiske utfordringer som har tvunget meg til å redusere antall respondenter. Siden det kun er snakk om én klubb blir dette en relativt smal studie, men forhåpentligvis har det ganske sterk overføringsverdi til resten av den norske toppfotballen, dette kommer jeg tilbake til senere.

Både fram til nå og helt fram til diskusjonskapittelet vil oppgaven inneholde veldig lite teori. Den viktigste grunnen til dette er at jeg ville gå inn i datainnsamlingen minst mulig tynget av teori, misforstå meg rett. Med dette mener jeg at jeg ønsket å observere og studere gråsonen mest mulig ufiltrert og legge merke til det jeg synes var interessant uten at en teori la bånd på hvordan dette skulle observeres, analyseres og tolkes. Dette betyr ikke at oppgaven er blottet for teori, snarere tvert imot, det legger større krav på meg og min diskusjon til å kunne tolke, forklare og diskutere de resultatene jeg har fått gjennom den teorien som foreligger. Dette kommer derfor inn først i diskusjonskapittelet. Denne ufiltrerte metodiske inngangen kan minne om Grounded Theory, mer om dette senere

Five shades of grey

Gråsonen er som nevnt kompleks og inneholder mye. Men jeg vil i denne delen av oppgaven prøve å kategorisere det som er i gråsonen. Disse fem kategoriene eller shades of grey er: Medisinsk, juridisk, økonomisk, utnyttelse av regelverket og prestasjonskultur. Alle kategoriene vil bli beskrevet i neste del av oppgaven. Grunnen til at det har blitt fem og grunnen til at det har blitt akkurat disse fem er fordi når jeg gikk gjennom forskning og nyhetsoppdrag som omhandlet gråsonen, kunne jeg innlemme alle sakene i en eller flere av disse fem kategoriene. Disse fem har derfor vokst fram underveis i forskningsprosjektet (Antidoping Norge, 2016; Christiansen & Møller, 2007; Lindsey, 2016; Majendie, 2016; Pielke, 2016; Rokke, 2018; SpokeyDokeyBlog, 2016; Strøm, VG, 2016) Dette var basert på

de eksemplene som jeg selv vil definere som gråsoner og som kan bli oppfattet som dette av de som vil klassifisere enda mer som gråsoner enn det jeg gjør. I tillegg er det også basert på den faglitteraturen som omhandler dette, både med tanke på eksempler og inndeling. I dette underkapittelet vil jeg utdype nærmere hver enkelt av disse kategoriene.

Medisinske gråsoner

Som sagt er medisinsk gråsoner meget aktuelt å se nærmere på, både for debatten rundt gråsonetematikk generelt og denne oppgaven spesielt. Erfaringer etter min bachelor-oppgave er at det som ofte dukker opp i sammenheng med fotball er smertestillende, kosttilskudd, koffein og reseptbelagte preparater av forskjellig karakter (Rokke, 2018). Grunnen til dette er at fotball er en kontaktsport med tett kampprogram hvor hver enkelt kamp og trening innebærer tette dueller og såkalte smeller. Dette fører til at man får noen hevelser og smerter, derfor er forekomsten av smertestillende medikamenter i fotball enorm (Malcolm & Waddington, 2008). I tillegg fører nevnte kampprogram til at restitusjon blir viktig. Dette er en del av grunnen til at bruken av kosttilskudd er såpass utbredt da de kan hjelpe med restitusjonen. Det samme gjør seg også gjeldende med preparater som kan kurere skader over kort tid som for eksempel kortison, dette står ved enkelte tilfeller på dopinglista. Blant annet ved injeksjon. Men denne typen preparater både av svakere typer og andre inntaksformer er relativt utbredt i fotball (Rokke, 2018)

Det medisinske dilemmaet

De som er tilknyttet den medisinske delen av støtteapparatet vil til tider komme opp i et dilemma. Enkelte ganger vil den langsiktige helsen til en utøver gå på bekostning av hva både klubben, støtteapparat og utøveren selv ønsker. Dette er allerede komplisert siden man ofte lytter til utøveren eller pasienten i slike tilfeller, og i dette tilfellet har utøveren et dilemma. Si det fulle omfanget av skaden og dermed risikere å bli tatt ut av kampen? Eller lyve om skadeomfanget og dermed risikere at skaden blir forverret? Dette vil naturligvis variere basert på hvilke personer som er involvert og situasjonen det er snakk om. Samtidig har også begge aktørene både egeninteresse, integritet, stolthet og mest av alt et ansvar og forhold til sin

arbeidsgiver. Denne arbeidsgiveren har også en agenda. Kanskje dette er en viktig kamp så både utøveren og fysioterapeuten blir påvirket i en slik grad at spilleren ender opp med å spille resten av kampen, kanskje mot fysioterapeuten sitt ønske. (Testoni, Hornik, Smith, Benjamin, & McKinney, 2013)

Dette dilemmaet er preget av mange nyanser hvorav mange bygger på tillit. Det medisinske personellet og spesielt leger har taushetsplikt ovenfor sin pasient. Likevel er det mulig legen kommer i en situasjon hvor en spiller ber legen om å ikke fortelle treneren eller lignende om en skade eller skadeomfanget. Hvis treneren skulle spørre om dette og legen velger ikke å svare, er dette i verste fall uetisk ovenfor arbeidsgiver og i det beste fall problematisk. Men samtidig er det også uetisk å si det til treneren eller den personen det måtte handle om siden man bryter taushetsplikt. Dette blir dermed et dilemma som oppstår på bakgrunn av tillit. Likevel, begge har tillit til legen, og har motstridende interesser, derfor må også legen svikte tilliten til en av dem. (Testoni D. , Hornik, Smith, Benjamin, & Mckinney, 2013; Waddington & Roderick, 2002)

Vektfokus som gråsoner

Fotball har i likhet med svært mange andre utholdenhetsidretter et ganske sterkt vektfokus. Dette kan man også se på nyhetssaker som har kommet rundt vekt og fotball. Blant annet var det en sak nå i sommer som omhandlet Eden Hazard og som var for tung i forhold til de forventningene hans nye klubb hadde. (Trondsen, 2019) (Stuve, 2019) Dette medførte store bøter for Hazard gjennom lagets interne botsystem. Dette fikk jeg også observert i den aktuelle klubben for denne oppgaven.

Man kan også se dette på enkelte dopingsaker som har vært i fotball. Mamadou Sakho endte eksempelvis opp med en dom og karantene siden han hadde tatt det som var konas slankepiller ifølge han selv. Det viste seg i etterkant at middelet ikke var på dopinglista likevel, men Sakho er dermed inne i det jeg vil beskrive som gråsonen. (Smørdal, 2017). Dermed har man enda et insentiv til å dope seg i fotball. Og grunnen til at dette er en fristelse er fordi det er en idrett hvor man til tider må bevege egen kropp i høyt tempo, og i tillegg over ganske stor avstand. Selv om det er over ganske lang tid.

Altså føyer fotball seg inn i rekken med idretter med vektfokus, nå skal vi ikke diskutere hvilke følger dette får, hverken i fotball eller annen idrett. Men det finnes altså preparater som kan hjelpe på vekten og fettprosenten. Det finnes også slik preparater på dopinglisten. (World Anti-Doping Agency, 2020)

Juridiske gråsoner

Grunnen til at dette er viktig å ta opp ser vi på Johaug-saken. Her har Johaug hatt to «lovverk» å forholde seg til. For det første er det doping-lovene som skal følges. Her sies det at utøveren har det hele og fulle ansvar. Men til tross for dette hadde Johaug, på lik linje med de andre norske langrennsløperne, skrevet under en utøver-kontrakt som tilsier at utøveren skal høre på og stole på legen (Bryne & Murtnes, 2017). Altså blir det en vurdering for Johaug: Skal hun følge sin utøver-kontrakt og følge det legen sier? Eller skal hun undersøke slik hun ifølge WADA sitt lovverk er pliktig til å gjøre? Johaug fulgte utøver-kontrakten og hun sitter eller satt dermed igjen med den situasjonen hun gjorde på grunn av dette. Når man opererer med to lovverk som er mer eller mindre motstridende, så vil man også bevege seg inn i gråsoner. Nå har riktignok kontrakten, i kjølvannet av Johaug- og Sundby-saken, blitt forandret slik at det den legger seg på lik linje med andre offentlige organer som styrer dette, om enn noe sent. (Bryne & Murtnes, 2017)

Økonomiske gråsoner

Fotball har blitt en meget pengesterk idrett. Det kan man se tydelig på de lønningene som blir utbetalt og overgangssummene som er i dagens fotball. Dette blir ofte kalt økonomisk doping på folkemunne. Utover de reglene og lovene som er satt, er det selvfølgelig ikke noe ulovlig med dette. De lovene som er definert er for eksempel Financial Fair Play (FFP) (UEFA, 2019). Dette handler om hvor mye en klubb kan handle for ved overganger, meningen er også at det skal påvirke andre deler av klubbens pengebruk (Johansen, 2014). Men det er under overgangsvinduet vi ser pengebruken tydeligst. Likevel er det lite begrensninger på hva pengesterke klubber kan gi i for eksempel lønninger eller bygge opp av fasiliteter. Dette har ført til at både selskaper og enkeltpersoner går inn i klubber som

eiere og dermed kan diktere forhold i klubben. Dette har skjedd med både stort og meget begrenset hell. Så kommer vi til spørsmålet hvorfor dette tilhører gråsonen. For det første tilfører dette en potensielt urettferdig fordel. Det kan føre til at et lag blir veldig gode på et veldig kort tidsrom fordi de kan hente inn verdensklassespillere i motsetning til det de i utgangspunktet har fra før. FFP hindrer til dels dette, men det lykkes ikke alltid.

Samtidig kan også de aktuelle pengene komme fra problematiske områder. Både i form av eiere, investorer og sponsorer. I skrivende stund er det mye arabiske penger i toppfotballen. En stor del av disse pengene kommer derfor fra olje (Sport Industry Series, 2018). Rent miljømessig er dette utfordrende, i tillegg er det også rapporter om at arbeidsforholdene i disse landene er svært problematiske (Human Rights Watch, 2019). Altså blir det her et etisk og moralsk problem, som ikke nødvendigvis har noe med fotball å gjøre.

Gjennom en årrekke har nasjoner brukt sport for å få et mer positivt rykte. De siste årene har totalitære land som ikke har kommet like langt i utviklingen med menneskerettigheter hatt mange såkalte mega-events. Når dette blir brukt for å bedre ryktet kalles det sportswashing. (Anderson, 2019) Altså blir mega-events brukt for dette. Det samme blir oppkjøp av fotballklubber, siden det da er representert ved en privatperson eller et firma kobles det mindre tydeligere opp mot en nasjon. Her kan det for eksempel være snakk om Mansour bin Zayed bin Sultan og City Football Group som har eid Manchester City i en årrekke eller Mohammed bin Salman og Public Investment Fund som ønsker å kjøpe opp Newcastle United. Likevel kan det her være snakk om penger som blir anskaffet problematisk. Samtidig benytter noen av de sponsorene som kommer med eierskapet seg av tvilsomme arbeidsforhold og arbeidstakere.

Økonomiske midler gir også andre fordeler. I Martin Ødegaard sin overgang til Real Madrid får naturlig nok faren, Hans Erik Ødegaard en ganske viktig rolle og stor påvirkningskraft på sin 16 år gamle sønn. Hva har så dette med økonomisk gråsoner å gjøre? Gjennom Football Leaks har journalister fra Tyskland oppdaget mange dokumenter som påviser problematiske forhold i fotballen. Blant disse avsløringene ble det også oppdaget at Hans Erik Ødegaard mottok en stor sum fra Real Madrid når Martin undertegnet kontrakten sin. Utbetalingene handlet ifølge denne VG-artikkelen (Christiansen A. K., 2019) om en

samlet sum på over 30 millioner kroner på en periode av 3 og et halvt år. Dette innebefattet trenerlønn og en signeringsbonus.

Dette blir naturligvis spekulativt, men likevel er det ganske nærliggende å tenke at gjennom utbetalinger til Hans Erik Ødegaard fikk Real Madrid lettere adgang til å signere sønnen hans. Det vil heller ikke være utenkelig å anta at dette kan være vanlig i overganger spesielt hvor det er snakk om unge talenter som mange storklubber ønsker. Det blir det jo også i denne Ødegaard-saken siden Hans Erik Ødegaard får utbetalt langt mer enn de andre trenerne gjør. Det hører også med til historien at i etterkant av at VG skrev om dette meldte Hans Erik Ødegaard VG til Pressens Faglige Utvalg. Dette gjorde han på vegne av sønnen i tillegg til seg selv. (Flaarønning, 2020) Engelsk fotball har regler på plass for å unngå dette, men likevel blir dette til dels omgått.

Et annet eksempel vi har på dette kommer fra norsk fotball hvor Veigar Páll Gunnarsson gikk fra Stabæk til Vålerenga. Ved et videresalg fra Stabæk skulle Nancy, Gunnarssons gamleklubb, ha halvparten av en eventuell overgangssum. Vålerenga fikk Gunnarsson på billigsalg, og får opsjon på å kjøpe 15 år gamle Herman Stengel for 4 millioner kroner, uten at Stengel vet om det. Dette var en overprising av Stengel og ble brukt som en måte å betale Gunnarssons fulle overgangssum uten at man trengte å betale noe til Nancy. Altså blir andre poster, i dette tilfellet Stengel, brukt for å omgå kontraktsforhold til andre klubber. (Rørtveit, 2011)

Utnyttelse av regelverket

Dette virker kanskje i utgangspunktet som en rar ting å inkludere, men slik dagens fotball er det aktuelt i aller høyeste grad. Alle de tingene som kommer til å dukke opp i sammenheng med denne delen av gråsonen er ulovlige. Men disse regelbruddene blir likevel benyttet for å skaffe sitt lag en fordel, derfor vil jeg hevde at de innebefattes av gråsonen. Om ikke annet for å studere hva som er spesielt med disse regelbruddene og hva som gjør det så gunstig å bryte akkurat disse reglene, mens man vegrer seg fra å bryte de andre reglene. Av de mest fremtredende eksemplene er det nærliggende å nevne filming, drøyning av tid og enkelte taklinger som ofte blir kalt professional fouls, eller å ta en for laget.

Eksempelvis kan en professional foul være når man skal stoppe kontringer og stopper ballfører på ulovlig måte. Dette er en forseelse som gir gult kort i fotball. Samtidig blir det ofte også gjort hvis en spiller kommer forbi deg og denne passeringen fører til en farlig situasjon for laget. Derfor blir det også ofte kalt å ta en for laget. Du ofrer et gult kort eller et frispark for å unngå en vanskelig situasjon for laget.

Drøying, overspilling, filming og professional fouls er alle sammen ulovlige ifølge regelboka, men det har likevel en meget stor plass i dagens fotball. Alle disse har sine egne gråsoner og nyanser. Kanskje spesielt drøying. Det jeg mener med ulovlig drøying er at det brukes for lang tid på igangsetting av ball. For eksempel som når en spiller venter med å ta et frispark kun for å tjene noen sekunder ekstra. Drøying kan naturligvis også gjøres ved at man bruker lang tid på å skaffe en ball. Man ligger ekstra lenge nede etter å ha blitt taklet, eller de som skal flyttes opp før en dødball bruker lenger tid enn det som strengt tatt er nødvendig. Dette fører oss inn på en ny debatt og en masse definering, som jeg ikke skal begi meg inn på, men det er viktig at leseren er oppmerksom på at det også innenfor det som er gråsoner finnes nye gråsoner og nyanser innenfor de nyansene og kategoriene jeg har skapt.

Et annet regelbrudd som er utbredt i fotballen er kampfiksing og for den saks skyld annen korrupsjon som er relatert til fotball. Dette legemliggjøres ofte i form av bestikkelser enten til dommere eller motspillere for å påvirke en kamp, eller andre administrerende personer som kan påvirke for eksempel en trekning slik at den blir fordelaktig for det aktuelle laget. Dette gjør seg gjeldende ved både den økonomiske delen av gråsonen, men også her i denne delen hvor man utnytter den moderne fotballens ånd og egenart som i høyeste grad er kapitalistisk og ute etter penger der det kan hentes. Dette kan naturligvis også anses som en del av den økonomiske gråsonen også.

Prestasjonskultur og gråsoner

Prestasjonskultur er et begrep som jeg nå skal prøve å benytte på en idrettssosiologisk måte. Her bruker jeg begrepet for å beskrive en kultur for en gruppe hvor prestasjon er hovedprioritet. Hvordan man skal lykkes med å skape en slik gruppe, slik kultur og ikke minst hvordan man skal gjøre dette mest mulig effektivt (Kaas, et al., 2007; Vik, 2007). Poenget

med å ha en slik nyanse er at en slik kultur vil føre til at aktørene i gruppen gjør alt for å prestere best mulig. «Gjøre alt» er selvfølgelig en overdrivelse og den ytterste konsekvens som ikke er aktuelt for andre enn de absolutt færreste. Siden det å gjøre alt i dette tilfellet vil si for eksempel ubegrenset doping og at man ikke tar hensyn til noen moralske begrensninger. Dette var også på mange måter de punktene som skulle vise det viktigste ved Fair Play.

Det som derimot er aktuelt å se på i en slik anledning er det Pielke (2016) kaller «the edge», den nærmeste oversettelsen man får er antakeligvis fordelene. Fordelen over konkurrentene dine. Fordelen som er nødvendig for å prestere bedre. Fordelen som er nødvendig for å vinne. (Pielke, 2016)

Det er naturligvis her gråsonen kommer inn. Gråsonen og alle de nyansene jeg har nevnt over er en måte å forbedre prestasjon på og dermed en måte å vinne på. Hvilken av nyansene man benytter seg av vil til en viss grad være irrelevant siden forbedringen vil være avhengig av hvordan og hvorvidt man benyttet seg av denne nyansen før. Har man spilt fotball på en måte hvor man ikke utnyttet regelverket før vil dette kunne føre til bedre resultater og det samme hvis man begynner å benytte seg av de økonomiske gråsonene.

Gråsonene vil også alltid være uttrykk for noe subjektivt. Både de gangene man skal bedømme hva som er gråsoner og når idrettsutøvere skal bestemme seg for hvilke gråsoner de er villige til å benytte seg av og bevege seg inn i. Dette er betinget av mye forskjellig som for eksempel ditt livssyn, enkelte religioner, nasjonalitet eller kultur vil føre til at hvordan man forholder seg til gråsonen kan være forskjellig. Tidligere erfaringer vil naturligvis også være svært avgjørende.

Dette kan dermed ses som et samlenett, det er derfor også vanskelig å komme med konkrete eksempler som ikke berører de andre nyansene. Så på samme måte som at det er vanskelig å komme med eksempler så er det også veldig enkelt. Men det berører da de andre nyansene. Hvis vi for eksempel ser på økonomi å bruke ukonvensjonelle måter å sikre seg en spiller på er et uttrykk for prestasjonskultur siden denne spilleren skal bedre prestasjonen til laget. Det er likevel helt nødvendig å ha med denne nyansen for å forklare mekanismene og hvorfor noen opererer i gråsonen og måten de gjør dette på.

Hva kommer så?

Denne oppgaven blir en kvalitativ studie av gråsonen gjort gjennom observasjon etterfulgt av intervjuer. Helt hva dette vil si kommer i neste del av oppgaven. Det vil også komme feilkilder, altså de områdene jeg anså som mest problematiske med oppgaven og metoden. Deretter skal de resultatene jeg har fått presenteres. Hva kom fram av observasjonen og intervjuene. Disse resultatene vil i stor grad bli satt inn i de kategoriene jeg har skapte over. Så skal disse resultatene til slutt diskuteres og analyseres. I dette siste kapitlet vil hovedvekten av teori komme inn. Til nå har det meste av referansene vært nyhetsoppslag og bøker som berører dette temaet til veldig spesifikk bruk, men når vi kommer lenger ut i oppgaven vil resultatene og deres diskusjoner bli sammenlignet, diskutert og satt opp mot mine resultater.

Metode

Datainnsamlingen i denne studien ble gjennomført i to deler, en observasjonsperiode på omtrent en måned hvor jeg var tett på klubben, spillerne og de aktuelle andre jeg ønsket å intervjuer. Den andre delen var derfor intervjuer. Det ble 6 intervjuer, hvordan disse intervjuene ble strukturert kommer jeg tilbake til senere i dette kapittelet. Det er viktig å understreke at denne studien kun ble gjennomført på en klubb og på et utvalg av denne klubbens aktører. Altså kan ikke nødvendigvis resultatene overføres til norsk og internasjonal fotball direkte. Men det foreligger likevel resultater som er interessante også for andre klubber, både norske og internasjonale.

Kvalitativ eller kvantitativ metode?

I en slik studie er det selvfølgelig fristende å gjennomføre en kvantitativ studie. Jeg var derfor lenge i tvil om hvorvidt jeg skulle velge kvalitativ eller kvantitativ metode. Noen eksempler på de klare fordelene med kvantitativ metode ville vært: Man ville dekt et langt større antall utøvere, og sånn sett fått et langt mer representativt utvalg for toppfotballen. I dette ville et spørreskjema vært den naturlige veien å gå. En annen fordel enn det rene antallet hvor man når flere lag, og flere i hver klubb og kanskje også etter hvert flere land, vil være at man lettere kunne lagd statistikk. WADA har allerede statistikker som viser hvor mange tester de gjennomfører som kommer tilbake positive. Med et slikt spørreskjema vil man kunne ha en statistikk som enten oppjonerer eller bekrefter denne statistikken, i det minste innenfor fotball og Norges grenser. (Grønmo, 2004; Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2010; Thrane, 2018)

Problemene med kvantitativ studie vil dessverre, i stor grad, være de samme som ved kvalitativ. Men det er noen fordeler ved kvalitativ metode som jeg føler veier tyngre og derav mitt valg om å gjennomføre en kvalitativ studie. Det største problemet vil være åpenhet og selvrepresentasjon. Åpenheten vil være begrenset hvis doping er et problem og hvis det ikke er et problem vil svarene si akkurat det. Altså er det en risiko for at informantene vil gi de samme svarene uavhengig av hvordan forholdene faktisk ser ut. Forhåpentligvis ville det vært noen som hadde varslet om problemet, hvis det hadde vært det.

Selvrepresentasjon vil si den måten informantene prøver å fremstille seg selv på. Dette vil naturlig nok også føre til en feilkilde. En doper ville naturlig nok gått i det lengste for ikke å avsløre seg. Her vil også spillerne bli representanter for idretten sin, dette betyr at de også blir «ansvarlige» for hvordan idretten fremstilles. (Grønmo, 2004) (Thagaard, Systematikk og Innlevelse, 2013) (Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2010)

Grunnene til at jeg har valgt en kvalitativ studie er blant annet fordi det vil være lettere å oppdage hvorvidt spillerne er ærlige siden man i et intervju kan se på ting som kroppsspråket og tonefallet deres. For å sikre enda mer åpenhet og klarhet har man også muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål. En annen fordel med oppfølgingsspørsmål er at jeg kan gå dypere inn i hvert enkelt spørsmål enn man kan med spørreskjema som vil være ganske overfladisk. (Grønmo, 2004; Thagaard, 2013)

Denne typen studier har vært meget begrenset innenfor fotball. Det er derfor vanskelig å vite akkurat hvor skoen trykker. Dette vil jeg igjen kunne gå mer inn på når jeg finner ut hvor problemene er. I min bachelor-oppgave fant jeg ut at det var smertestillende og kosttilskudd. I tillegg til andre preparater som kunne benyttes for å forkorte restitusjons og rekonvalesens periode som var de mest utbredte problemene. Dette fant jeg ut ved å snakke med spillerne utover de spørsmålene som var planlagt i utgangspunktet.

I tillegg er det en annen fordel som ikke er rent metodisk, men likevel relevant. Denne fordelene er at jeg har gjennomført kvalitative intervjuer før. Når jeg holdt intervjuene til min bachelor-oppgave merket jeg at jeg forbedret meg fra intervju til intervju. Jeg stilte bedre spørsmål, reagerte mer riktig og klart å holde bedre flyt i samtalen og intervjuet. Dette er selvfølgelig ikke avgjørende for hvilken metodisk tilnærming jeg velger, men det er likevel en fordel ved å velge kvalitativ studie med intervju. (Grønmo, 2004; Thagaard, 2013)

Induktiv metode og Grounded Theory

Under datainnsamlingen for denne oppgaven var det ikke noen spesiell metode som var gjennomgående utover den ganske generelle induktive metoden. Grunnen til at det mangler en gjennomgående metode, for de som måtte mene at dette var en mangel, er igjen mangelen på annen litteratur. På grunn av den begrensede andre litteraturen ville jeg ha et mest mulig åpent

sinn. Senere kommer jeg til å dra inn noen teoretiske perspektiver som for eksempel systemteori. Dette er derimot for å kategorisere og tolke den empirien jeg allerede har samlet inn og er ikke avgjørende for hvordan empirien har blitt samlet på.

Induktiv metode legger «særlig vekt på fortolkning og teorigenerering» (Grønmo, 2004, s. 51). Altså er det ikke teorien som er avgjørende for hvordan dataen samles, tolkes og foredles. Dette ville vært motsetningen som heter deduktiv metode. Som Grønmo (2004) også sier så er dette en hensiktsmessig måte å utforske et nytt område på.

Grounded Theory er det andre metodiske verktøyet jeg kommer til å benytte meg av. Hvertfall til en viss grad. Som en form for induktiv metode er det skapt ikke for å etterprøve allerede eksisterende teori eller empiri på, men derimot for å skape ny empiri og på den måten skape en ny teori eller en Grounded Theory. Derfor er Grounded Theory spesielt tilpasset for kvalitativ metode og for forskningsområder med lite tidligere litteratur og forskning. Derfor passer det veldig bra å benytte dette for min oppgave. (Holt, 2016)

Det skal sies at jeg begår det Holt (2016) mener er en av de store feilene og problemene ved bruken av denne metoden at man benytter seg av enkelte deler og ikke det hele og fulle av hva Grounded Theory skal og bør være. Blant annet skal datainnsamlingen foregå til det ikke er noe mer data å innhente. Dette er ikke tilfellet i denne studien og det er det flere grunner til. For det første var det tidsperspektivet, både klubben og jeg hadde ønsker og en tidsplan å forholde oss til. Samtidig er feltet som skulle studeres såpass stort og uforutsigbart at det er vanskelig å innhente dataen nok om alle nyansene, da måtte studien og problemstillingen vært langt smalere. Derfor kan det ikke kalles en ekte Grounded Theory, men skal denne oppgaven kategoriseres innenfor en metodisk retning så passer Grounded Theory best. Til tross for enkelte mangler utfra hvordan det egentlig skal gjøres og være. (Holt, 2016)

Observasjon

Til forskjell fra i min bachelor-oppgave la jeg denne gangen til en observasjonsperiode. Det finnes to forskjellige måter å løse dette på, enten ved deltagende eller strukturert observasjon. Disse har enkelte likhetstrekk, men også enkelte forskjeller. Optimalt sett ville jeg ønsket å gjennomføre en deltagende observasjon. Dette vil si at man observerer aktørene i

det aktuelle feltet, samtidig som man også er en deltaker i feltet. Problemet er at jeg ikke har den nødvendige kunnskapen eller ferdighetene for å kunne være en deltaker. Grunnen til at jeg ønsket deltakende observasjon er at da ville jeg med en gang vært tettere på feltet i egenskap av deltaker. Når jeg ikke kan være det vil jeg i større grad være malplassert og det vil være vanskeligere å innpass i feltet. Når man stiller spørsmål av følsom karakter, som jeg kommer til å gjøre er det nyttig å ha større tillit og aksept i feltet enn det man normalt sett får gjennom strukturert observasjon. (Grønmo, 2004)

Strukturert observasjon vil normalt sett føre til at man får større avstand til feltet. Det vil være veldig uheldig for meg siden jeg trenger tillit og aksept. Forberedelsene er også vanligvis mer omfattende, man må blant annet lage et observasjonsskjema. «Observasjonsskjemaet skal spesifisere hvilke forhold oppmerksomheten skal rettes mot, hva observatøren skal se etter eller høre etter. Utformingen av skjemaet innebærer på denne måten å velge fokus for observasjonen» (Grønmo, 2004, s. 153). Strukturert observasjon innbefatter også ofte observatører, altså andre som observerer enn selve forskeren. (Grønmo, 2004)

På grunn av naturen til disse to formene for observasjon har jeg vurdert det dithen at jeg må løse det med et slags kompromiss. Jeg kan som sagt ikke være en deltaker direkte, og vil derfor ikke ha muligheten til en ren deltagende observasjon. Det kan likevel være andre innganger inn på feltet. Jeg må finne en slik løsning, for eksempel materialforvalter slik at jeg har en naturlig stilling hvor jeg får aksept og tillit. Antakelig vil datainnsamlingen foregå delvis gjennom feltnotater og delvis gjennom observasjonsskjema. Grunnen til dette er at ved enkelte situasjoner vil det være gode forutsetning for å finne noe interessant, og ved andre tilfeller vil det være tilfeldigheter som gjør at det er noe interessant å observere. (Grønmo, 2004)

Jeg har fordelen av at temaet mitt er ganske avgrenset og det blir observasjonen når det er samhandling mellom spillerne, trenerne eller støtteapparatet som er interessant for min del. På grunn av temaet er det relativt sjelden også det vil være samhandling som omhandler gråsoner eller doping. Problemet er at det blir vanskelig å forutse når slike samhandlinger finner sted og jeg vil derfor være avhengig av å observere på alle tidspunkt hvor dette kan være aktuelt. Når spillerne har en avtalt og oppsatt time med for eksempel laglegen vil det være mulig å forutse at det kan forekomme noe som er interessant for min studie. Men det vil

også være tilfeller hvor det skjer noe under for eksempel trening som kan være relevant for min oppgave. I tillegg vil jeg ved slik observasjon oppleve rutinene og hverdagen nærmere og vil derfor også ha større forutsetninger for å stille de rette spørsmålene ved et intervju. Samtidig vil fordelene med aksept og tillit virke inn under intervjuene også. (Grønmo, 2004)

Adgang

I en slik studie er et helhetsinntrykk viktig, studien handler generelt om gråsoner om gråsonen og prestasjonsutvikling i sammenhengene mellom disse. Prestasjonsutvikling i et toppidrettsmiljø, og ifølge idrettens binære kode, handler hele tiden om seier og tap, men også fremgang og tilbakegang (Tangen, 2004). Derfor vil jeg hevde at i toppidrett gjøres alt arbeid for å oppnå mest mulig fremgang. Jobben til alle de som jobber i klubben er å sørge for flest mulig seiere og poeng. Både i det kortsiktige og langsiktige perspektivet. Altså blir det for denne studien viktig at jeg har adgang til mest mulig i klubben.

Den adgangen jeg tilegnet meg var det Grønmo (2004) omtaler som formell adgang. «Spesielt i formelle organisasjoner eller institusjoner vil det som regel være nødvendig å få en autoritativ tillatelse til å gjennomføre feltarbeidet.» (Grønmo, 2004, s. 156) Med tanke på adgang blir også feltrelasjoner ekstremt viktige og adgangen var med på å sette premissene for feltrelasjonene. Samtidig var også feltrelasjonene med på å sette premissene for adgangen. (Aase, 1997) (Thagaard, 2013)

Feltrelasjoner

Som nevnt ble aksept og tillit viktig. Derfor måtte feltrelasjonene bygges på en måte slik at jeg fikk begge disse. Det var også en viss risiko for at jeg kunne bli avvist, og det måtte jeg unngå for enhver pris. Derfor var det viktig at jeg i liten grad brøt med de normene som var i gruppen. Dette er et mannsdominert miljø så basert på kjønn hadde jeg muligens en fordel, men ikke nødvendigvis. Det bør i det minste ikke kunne føre til noen ulemper. I tillegg til dette var det en kultur innad i en slik gruppe, et bestemt verdisett, en måte å uttrykke seg på og normer. Å bryte med denne kulturen vil føre til en økt sjans for å bli avvist.

Dette førte til at der var en hverdag hvor jeg måtte finne min plass og som var ny for min del. Altså blir det også en del av arbeidet å identifisere hva som var en del av hverdagen og hva som var «eksepsjonelle hendelser» (Måseide, 1997, s. 111) altså hvilke hendelser som skiller seg fra det daglige. Antakeligvis vil det jeg skal studere foregå både som en del av hverdagen og som eksepsjonelle hendelser. Ferdighetsutvikling foregår som nevnt hele tiden i en slik kontekst, men likevel vil for eksempel behandling av skader være noe som skiller seg ut og som vil være viktig for meg å observere.

Min rolle ble derfor viktig. Alle i klubben var klar over hva som var min hensikt med å være der. Dette gjorde allerede at jeg allerede fra første stund skilte meg fra de andre som var der. Dette kunne vært med på å øke risikoen for at jeg kunne bli avvist. Men det gjorde også at min rolle var klart definert i egenskap av forsker og dermed også gjorde det lettere å forholde seg til meg i denne rollen. «Deltagende observasjon handler om å bli gitt eller ta statuser, identifisere rolleforventninger knyttet til statusene, og handle i forhold til rolleforventningene. Hvis man handler i overensstemmelse med rolleforventningene, blir statusen bekreftet. Men hvis forskeren derimot opptrer i strid med rolleforventningene, sår det tvil om den statusen han er plassert i, passer.» (Fossåskaret, Fuglestad, & Aase, 1997, s. 51) På bakgrunn av dette måtte jeg identifisere hvilke forventninger som ble satt til meg og min rolle og så langt det lot seg gjøre etterleve disse forventningene. Som forfatteren formidler i Aase (1997) kan det enkelte ganger være nyttig å endre sin rolle slik forfatteren gjør gjentatte ganger ved dette tilfellet (Aase, 1997). Dette var ikke aktuelt i min situasjon siden jeg ikke hadde den kompetansen som var nødvendig for å være trener, spiller eller en del av støtteapparatet. Det vil derfor være i min interesse å kunne innta rollen som i Thagaard (2013) blir betegnet som «akseptabel inkompetent person» (Thagaard, 2013, s. 66). Dette var dermed den rollen jeg ønsket å oppnå. Som en nysgjerrig forsker, men som også var inkompetent og trengte deres kompetanse. Hvis jeg ble akseptert i denne rollen ville det vært optimalt.

Det var likevel noen problemområder som kunne gjøre seg gjeldende. Blant annet fikk deltakerne i feltet et inntrykk av meg basert på for eksempel kjønn og alder. Heldigvis besto prestasjonsgruppen av utelukkende menn og jeg er i en alder som ikke var så langt unna de fleste eller en alder de er relativt vant med å forholde seg til. I tillegg vil de også få et inntrykk av meg for eksempel gjennom klesstil. (Rokke, 2018; Thagaard, 2013)

Observasjonen ble i stor grad farget av mitt syn og min forutinntatthet. Dette synet ville til en viss grad skille seg fra det andre vil tolke det til, og kanskje jeg også ville oppfatte andre ting enn en annen forsker ville gjort. Under en periode med observasjon vil en forsker også se hendelser som han tillegger forskjellig vekt, jeg vil antakeligvis vurdere viktigheten av en observasjon annerledes enn hva andre forskere ville gjort. (Thagaard, 2013)

Observasjonen ble også farget av min deltakelse, kanskje vil aktørene oppføre seg forskjellig fra det de normalt sett ville gjort siden jeg befinner meg der som observatør. Dette kan forekomme både fordi jeg var den jeg var, med den rollen og den adferden jeg hadde. Det er mulig at dette ville utviklet seg annerledes hvis det hadde vært en annen forsker. Feilkildene i forhold til observasjon gjaldt naturlig nok også under intervjuene. Jeg måtte tolke og vurdere viktigheten av det jeg hørte når jeg intervjuet informantene. Dette er selvfølgelig også til dels en fordel, men likevel er det viktig å huske at andre kunne vurdert og tolket informasjonen på en annen måte (Aase, 1997).

Når jeg holdt intervjuene i anledning min bachelor-oppgave merket jeg at spillerne var ukjente med begrepet gråsoner. Aase (1997) omtaler det samme problemet i sin studie hvor han var i Pakistan og trodde han hadde konstruert en mening for ordet hushold. (Aase, 1997) Det viste seg å ikke stemme i hans tilfelle, men like fullt kan det være et problemområde som jeg må være oppmerksom på. Derfor er det også en risiko for at informantene heller ikke reflektert noe rundt dette fenomenet eller begrepet. Det førte til at jeg måtte forklare begrepet og dermed også at jeg ga begrepet mening. Ordet blir derfor farget av min oppfatning. Dette kan være problematisk da det vil føre til at min oppfatning mest sannsynlig vil smitte over på informantene. Dette er ikke hensikten. En viktig del av forskningen er jo nettopp å finne ut av hva informantene vil legge inn under gråsoner-begrepet. Når vi gjennomfører intervjuet vil det naturlig nok foregå en refleksjon fra informantene om begrepet gråsoner, men dette vil like fullt være farget av den forklaringen eller den meningen jeg har tillagt det i min redegjørelse av ordet. Samtidig vil ikke en refleksjon som foregår under et intervju som foregår over en relativt kort tidsperiode være like ønskelig som en dypere og dermed også bedre refleksjon. Til tross for dette problemet fører også denne mangelen på refleksjon til at informantenes refleksjoner og deres relevante erfaringer blir en del av intervjuene og derfor også en del av empirien til oppgaven.

Min påvirkning på feltet

Dette er selvfølgelig noe som er ganske viktig å se på når man skal gjennomføre en observasjonsperiode. Ikke bare kan det påvirke forskningsresultatene, men i mitt tilfelle måtte jeg også se på hvorvidt min tilstedeværelse påvirker prestasjonen. Hvilket tross alt er det viktigste i en slik gruppe, siden det legger grunnlaget økonomisk både for spillerne og klubben i sin helhet. (Aase, 1997)

For å se på prestasjonsbiten først. Jeg fikk ikke på noe tidspunkt inntrykk for at det var problematisk at jeg befant meg her, ei heller var det resultater som tydet på at jeg var et forstyrrende element i denne perioden. Både gjennom observasjon og intervjuene opplevde jeg at prestasjonen var såpass viktig at vi hadde måttet avslutte forskningsprosjektet hvis jeg hadde vært et forstyrrende element. Kan hende det tok litt fokus de første dagene, men tror spillerne vendte seg til mitt nærvær på kort tid. (Aase, 1997)

Når det kommer til hvorvidt feltet ble påvirket av mitt inntog er noe vanskeligere å se og mindre målbart. Man kan ikke se på hvorvidt resultatene i kamp er på linje med målsetningen og tidligere prestasjoner. Så da må heller jeg som forsker gi mitt inntrykk av dette. De første dagene var forhold naturlig nok litt annerledes. Jeg måtte finne min rolle. Jeg visste hva jeg selv ønsket, og hva slags rolle jeg ville inneha. Men det var noen nyanser i denne rollen som må tilpasses etter gruppen. Med tiden begynte det å fungere mye bedre. Det ble mer naturlig å omgås sosialt med spillerne, de samtalerne jeg hadde med dem ble mer naturlige. De var mer nysgjerrige og inkluderende ettersom tiden gikk. Med trenerne og støtteapparatet var dette mer naturlig fra første stund siden jeg hadde hatt mer kommunikasjon med de gruppene for å avtale hvordan vi skulle løse forskningsprosjektet. På trening inntok jeg en rolle hvor jeg hjalp materialforvalteren med de oppgavene han hadde som var ganske enkle med å passe på at utstyret var der det skulle og ha baller klare. Utenom trening oppholdt jeg meg hovedsakelig i nærheten av fysioterapeuten. Dette var det flere grunner til. Den ene var at spillerne var i ganske behagelig situasjon hvor de var inne på det rommet for å få behandling, så da ble jeg bedre kjent med spillerne samtidig som vi fikk snakket sammen. Når spillerne var samlet så gikk de ofte i grupperinger og snakket seg imellom og var dermed ikke så lette å komme innpå. (Aase, 1997)

Notater

Denne første delen av resultatene som omhandler notatene jeg tok under observasjonsperioden har jeg valgt å dele inn i tre som også har fått navn etter de hovedtypene av notater man tar. Altså vil kapitlene hete: Observasjonsnotater, metodologiske notater og analytiske notater. Disse tre hovedgruppene har jeg fått fra Grønmo (2004). Samtlige notater valgte jeg å dele inn etter datoen jeg tok dem og når det var snakk om observasjonsnotater skrev jeg også ned tidspunkt.

Det er viktig for datainnsamlingen foregår tettest mulig på observasjonen og at noteringen foregår så fort det lar seg gjøre og helst samtidig med observasjonen, men dette kan komme ofte i veien for selve observasjonen (Grønmo, 2004). Hvis jeg for eksempel befant meg i en samtale var det vanskelig å være en del av denne samtidig som man noterer.

Observasjonsnotater

Observasjonsnotater vil si notater som beskriver «hva forskeren ser og hører» (Grønmo, 2004). Disse notatene blir derfor preget av det jeg syntes var viktig i den aktuelle situasjonen så det er notert mange samtaler, tid og sted, hva hovedtemaet var og hva hovedtrekkene var. For eksempel hadde jeg en av de første dagene notert at jeg og to av spillerne som i mine notater er identifisert med initialer diskuterte noen av definisjonsproblemerne rundt begrepet gråsoner. Denne samtalen fant også sted omtrent 13:00 altså etter trening. Disse notatene ble det mange av og det er ofte snakk om samtaler jeg har deltatt i eller overhørt.

Analytiske notater

Det som kalles analytiske notater, handler om refleksjoner som er gjort i etterkant og som ofte bygger på et observasjonsnotat. Her har jeg et bredt og et smalt eksempel. Det brede kom etter flere samtaler med forskjellige aktører på feltet. Dette var relativt tidlig i observasjonen så jeg fikk mye spørsmål om hva jeg skulle forske på. Etter en del av disse

samtalene innså jeg at aktørene var langt mer interesserte i det fotballspesifikke eller den delen jeg har kalt utnyttelse av regelverket enn for de andre delene av gråsonen. Derfor skrev jeg et notat som spurte hvorvidt jeg skulle fokusere mer på denne delen av gråsonen. Når jeg satte meg ned med notatene senere samme kveld så skrev jeg en lengre vurdering rundt dette, hvor konklusjonen ble at ja, dette ville ta større plass i oppgaven enn det jeg i utgangspunktet hadde tenkt. Både fordi dette var lettere å observere siden aktørene hadde et nærere forhold til dette enn de andre delene av gråsonen. Derfor fikk jeg også mer data på dette i observasjonen både ved hjelp av lytting og det jeg kunne se i for eksempel spill på småbane.

Det andre og smale analytiske eksempelet ble unnfanget på samme vis. Først var det et observasjonsnotat og senere på kvelden gikk jeg gjennom det igjen. Denne gangen handlet det om vektfokus i denne klubben. Mot slutten av min observasjonsperiode hadde de veiting hvor resultatene og fettprosentene ble skrevet opp og satt på en liste som de hang opp i garderoben. Dette var observasjonsnotatet. Når jeg så gikk over på det analyserende notatet stilte jeg meg spørsmål som hvorfor fokuset var så stort, hva dette gjorde med gruppen og hvilke konsekvenser det fikk. Det er et underkapittel på dette i innledningen hvor den fulle redegjørelsen med mer står.

Metodologiske notater

Disse notatene handler naturlig nok om de metodologiske observasjonene og vurderingene man gjør seg underveis. I Grønmo (2004) står det at disse notatene inneholder «forskerens drøftinger og vurderinger av de metodene, framgangsmåtene eller strategiene som brukes i forbindelse med datainnsamlingen.» (Grønmo, 2004). Grønmo (2004) vektlegger at disse notatene kan vektlegge bestemte problemer som oppstår underveis. Dette har jeg i stor grad vært gjennom tidligere i metode-delen av denne oppgaven. Men et eksempel på notat som jeg har gjort i forhold til dette var hvorvidt jeg fremprovoserte eller forhindret samtaler eller hendelser som omhandlet det jeg ønsket å observere. Til dels fremprovoserte jeg siden aktører ønsket å snakke med meg om det jeg skulle studere. Om jeg forhindret i andre situasjoner er vanskelig å si.

Intervju

Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene var semi-strukturerte (Grønmo, 2004). Altså vil det foreligge en intervjuguide (ligger vedlagt). Men selve intervjuet ble styrt av informanten. Alle spørsmålene i intervju-guiden skal berøres, men det vil bli i varierende grad siden informantene vil svare forskjellig og derfor vil oppfølgingsspørsmålene være forskjellige. Noen ganger ble det sånn at et naturlig oppfølgingsspørsmål allerede sto i intervju-guiden, derfor ble det sånn at rekkefølgen på spørsmålene i intervju-guiden også varierte. Intervjuet var, veldig grovt sett, delt opp i tre deler: Dagsaktuelle saker, informantenes hverdag med tanke på gråsonen og til slutt en case.

Den dagsaktuelle delen var i stor grad for å etablere hva som er gråsoner. Den andre delen som omhandlet informantenes hverdag rundt gråsonen ble for å se på hvordan spillerne forholder seg til dette, og hvordan gråsonen påvirker deres hverdag. Her ble aktuelt å eksemplifisere en hel del. Med den siste casen var formålet å lage et veldig spesifikt eksempel for å se om de som har blitt snakket om også hadde blitt etterlevd. Så var selvfølgelig dette et sted og en tematikk hvor det er lett å sitte i et rom og være moralens vokter og si det som er moralsk og etisk rett. Det ble da hensikten å unngå i størst mulig grad for å få mest mulig ærlige og reelle svar.

Siden det var så enkelt å fremme moral i en slik situasjon når man snakker om denne typen tematikk så blir det nødvendig å finne ut av hvordan man skal stille disse spørsmålene slik at man får den typen svar som man ønsker som forsker. Altså de ærlige svarene og det informantene mener i et dilemma hvor man kommer i en situasjon hvor man måtte ta et valg mellom det ene eller det andre. Derfor ønsket jeg på en måte å få svar som er sosialt avvikende, hvis det er slik den aktuelle situasjonen er selvfølgelig. Dersom situasjonen var rosenrød og de inntrykkene jeg får gjennom forskningen samsvarer med dette er det ikke noe som er bedre enn det. Men som sagt svarene vil mest sannsynlig prøve å gi et inntrykk av dette uavhengig av hvordan situasjonen egentlig er.

Intervjuguiden i korte trekk

Det første som skjedde i samtlige intervjuer var at det ble tatt opp 3 mer eller mindre dagsaktuelle saker. Dette var Johaug-saken fra da Therese Johaug testet positivt for doping og ble dømt i 2016. Her forelå det også en utøverkontrakt som jeg har problematisert tidligere. Den andre saken var Wadji-saken som oppsto i mai 2019 hvor en Haugesund-spiller ble tatt for bruk av morfin. Disse to har vi allerede vært inne på. Den tredje og siste saken var diskusjonen som har vært rundt høydehus og klimarom. Denne delen av intervjuene baserer seg på hvor godt informantene har fulgt med på nyhetsbildet. Dette hadde de i varierende grad gjort. Og det bærer til dels svarene og intervjuene preg av. Det var noen poenger som vi skulle innom i denne fasen av intervjuet så til tider måtte jeg informere om nyhetene og derfor vil jo det påvirke informantene siden mine meninger til dels blir tydeliggjort i min redegjørelse av nyhetene.

Deretter diskuterte vi mer fotballrelaterte saker. I dette tilfellet handlet det om økonomiske forhold i dagens fotball og det som her kalles utnyttelse av regelverket. Etter det kom vi inn på hvordan klubben og klubbens aktører forholdt seg til gråsonen, både innenfor det vi allerede hadde diskutert og det andre som ble aktuelt i løpet av intervjuet. Etter det diskuterte vi Anti-Doping Norge sin rolle og de kursene og opplæringen de avholder som er relevante for informantene. Til slutt fikk informantene en case som de måtte ta stilling til.

Utvalg og anonymitet

Utvalget til denne oppgaven ble ganske selvforklarende. De skulle være en del av den prestasjonsgruppen som jeg observerte. Altså er de eneste som ble ekskludert hospitanter. Dette blir dermed den populasjonen som ble studert. Det er naturligvis ønskelig å si at populasjonen, altså de problemstillingene gjelder for, består av alle norske toppfotballklubber. Men det er noen problemer med å inkludere alle toppklubber framfor den ene som ble studert. Derfor holder vi oss enn så lenge til det så skal vi diskutere overføringsverdien siden. Alle i gruppen var profesjonelle, enten det handler om de som var trenere, støtteapparat eller spillere. Denne gruppen er rimelig homogen. Det var utelukkende menn, og spillerne var i alder fra 18 til 36 år gamle. Det var også et relativt ungt trenerteam og en ung fysioterapeut.

Det var noen forskjellige nasjonaliteter og på bakgrunn av alder forskjellig erfaringsnivå. Jeg kommer til å fokusere på de spillerne som var av skandinavisk for å unngå språklige problemer i intervjuene. Men informantene kommer til å representere det forskjellige erfaringsnivået i spillergruppen. Alle disse er dermed relevante for studien som skal gjennomføres og er informanter som er høyaktuelle både med tanke på observasjon og intervjuer i etterkant.

En slik prosess hva angår utvelgelse av informanter kalles strategisk utvalg (Grønmo, 2004). Altså vil det si at jeg har tatt en vurdering først av hvilken populasjon som vil være relevante å observere og dermed gjort en utvelgelse i denne populasjonen. Kriteriet til gruppen var at det var en profesjonell klubb, annet enn det gikk det på praktiske hensyn for min del. Kravene til spillerne gikk jeg over i forrige avsnitt. Kravene til de informantene som var trenerne og støtteapparatet stilte jeg de samme kravene til som spillerne.

Det er en del krav til anonymitet i en oppgave som dette. Både i intervjuene og observasjonen. Dette henger jo også til dels sammen. Spesielt siden informantene kan avsløres basert på at man finner ut av hvilken klubb jeg har vært i. Det er også viktig at anonymiseringen er tilfredsstillende både for at klubben skal være interessert og at jeg får og beholder informanter. I tillegg til det forskningsetiske så klart. Det foreligger også en del andre krav til informantene for eksempel at de deltar frivillig, at jeg oppfyller kravene til åpenhet, altså at de vet hva temaet er, informantene kan avbryte sin deltakelse når de måtte ønske og at forskning ikke får noen konsekvenser for informantene. (Grønmo, 2004)

Hvem ble intervjuet?

Det ble intervjuet 4 spillere som var fra 23 til 36 år. I tillegg ønsket jeg å intervju noen til å representere trenerne og støtteapparat. Alle var skandinaviske og med erfaring fra skandinaviske klubber, erfaringsnivået og antall klubber var naturlig nok ganske varierende på grunn av aldersforskjellen. Det ble intervjuet en trener med tidligere spillererfaring. Han hadde bred spillererfaring og har ikke vært trener i spesielt mange år og er derfor også ung i forhold til de andre trenerne i denne klubben og de andre trenerne i den norske toppfotballen. I støtteapparat-gruppen ble det også intervjuet kun en person, dette var en fysioterapeut. Han

var også ung sammenlignet med de andre i sin rolle. Alle informantene var menn, dette var også representativt for gruppen da den utelukkende besto av menn.

Informantene var Nomaden, Ringreven, Folkevennen, Lokalhelten, Treneren og Fysioterapeuten. Dette er selvfølgelig ikke deres egentlige navn, men det er tilnavn gitt basert på kvaliteter, karakteristikk eller roller disse har. Fysioterapeuten og Treneren er ganske selvforklarende da de har fått navnet basert på den jobben de oppfyller i klubben. Begge disse er relativt nye i sine roller og i sitt arbeidsliv spesielt med tanke på dette spesifikke fagfeltet de var inne i på dette tidspunktet.

Nomaden har for eksempel vært rundt i mange forskjellige klubber opp gjennom årene og fikk derfor dette navnet. Han var den nest eldste spilleren som ble intervjuet. Han er rett i underkant av 30 år og har vært proff i over 10 år. Som det kommer frem av intervjuet, er han angrepsspiller. Ringreven på sin side var den eldste informanten av spillerne. Han fikk sitt kallenavn på grunn av hans fartstid i norsk fotball og den rollen han hadde i spillergruppen. Han har også vært innom et flertall av norske klubber.

Ringreven er over 35 år og dermed en relativt gammel fotballspiller. Han har derfor også vært profesjonell fotballspiller i over 10 år også han.

Folkevennen på sin side er langt yngre, han er under 25 år og har kun vært tilknyttet denne klubben som senior-spiller med unntak av et låneopphold på ett år. Tilnavnet kommer av hans posisjon i garderoben hvor han hadde en viktig rolle spesielt blant de yngre. I tillegg til litt inspirasjon fra en ikke ukjent mann ved navn Henrik Ibsen. Spilleren har vært profesjonell i omtrent 5 år.

Den siste informanten fikk tilnavnet Lokalhelten fordi han har holdt seg i klubber som har vært ganske nærme hverandre rent geografisk. Denne spilleren er også omtrent 25 år og har vært profesjonell i cirka 5 år.

De som ble brukt som informanter var også de aktørene i klubben jeg fikk best kontakt med og hadde mest interaksjon med underveis i observasjonsperioden. Dette er selvfølgelig mulig å kritisere da man ofte får best kontakt med de som er mest like seg selv. Men til tross for dette fikk jeg representanter fra forskjellige aldersgrupper, fartstid både i norsk fotball og i klubben og i de forskjellige gruppene jeg ønsket å intervju. I tillegg anså jeg det som en

fordel å kjenne informantene best mulig etter at jeg var ferdig med intervjuene siden de informantene jeg hadde best kontakt med også var de beste intervjuene. Tilsvarende var det dårligste intervjuet med den informanten jeg hadde hatt minst kontakt.

Intervjusituasjonen

Når det kommer til informantene opplevde jeg alle som komfortable og ærlige i intervju-situasjonen, som naturlig nok er en stor styrke for denne oppgaven. Dette kan jeg hevde med relativt stor sikkerhet siden jeg har observert og blitt kjent med spillerne. Men her stopper også likhetene. Noen av informantene, hovedsakelig Treneren og Ringreven, brukte lengre tid på å gi sine svar på grunn av betenkningstid. Dette førte til mer reflekterte svar. De andre var derimot litt raskere på avtrekkeren, dette førte til at det ble mer en samtale. Ringreven og Treneren hadde i større grad monologer enn de andre, antakeligvis på grunn av deres ventetid mellom spørsmål og svar. Dette hadde i utgangspunktet ikke så mye å si for svarene. De var hovedsakelig enig i det vi diskuterte som var en del av intervjuguiden, men så ble det en viss forskjell i oppfølgingsspørsmålene og dermed også svarene.

I etterkant av de første intervjuene ble det tydelig at spillerne diskuterte intervjuene seg imellom så anonymiteten blant spillerne og sikkert dermed blant trenerne også ble nok svekket i så stor grad at det var overflødig i denne sammenhengen. Det har egentlig ikke så mye å si siden de valgte det selv. Det som derimot er mer problematisk er at de som skulle bli intervjuet dermed var forberedt i større grad. De visste selvfølgelig litt om tematikk og lignende siden de ble informert i forkant, men nå hadde de også fått mulighet til å vite hva spørsmålene ble. Da svarene var så like som de var, så vil jeg ikke tro dette førte til noen vesentlig forskjell.

Forskningsetiske retningslinjer

Etikk handler om hvorvidt noe er rett eller galt. Også i forskningen må det tas hensyn til dette. Derfor er forskningsetikk delt opp i tre retningslinjer: «Informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantenes privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade» (Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 91). I mitt tilfelle vil de grepene jeg må ta være å informere klubben jeg skal observere om hva jeg skal se på og gi dem tilbud å nekte. Jeg må lage et samtykkeskjema og jeg vil måtte av-identifisere informantene i mest mulig grad.

Det vil som sagt foreligge et samtykkeskjema som informerer klubbene generelt og informantene spesielt hva som skal foregå. En del av informantene vil bli bestemt underveis. Det samme kommer antakelig til å bli tilfellet med intervjuene, noen vil bli gjennomført underveis og i noe sporadisk rekkefølge. Dette gjelder hovedsakelig spillerne. Støtteapparat og trenere er det ikke så mange å ta av. Det vil derfor være naturlig at de fleste av disse skal intervjues. Rekkefølgen på intervjuene vil også her være vilkårlig, men hvem som skal intervjues vil i stor grad være forutsatt. (Grønmo, 2004; Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2010)

Alle informantene vil være av-identifisert. Grunnen til at de er av-identifisert er at det kan være mulig å kjenne dem igjen ved hjelp av flere indirekte opplysninger. Dette gjelder spesielt trenerne og støtteapparatet jeg kommer til å intervju. Dette vil være en langt mindre gruppe enn spillerne. Grunnen til at jeg ikke kan anonymisere er fordi i oppgavens natur vil det omhandle mannlig toppfotball. Det kommer også tydelig frem at jeg vil intervju både spillere, trenere og støtteapparat. Dette kunne jeg løst ved at jeg ikke oppga hvilke personer i hvilke stillinger som svarte hva, men spørsmålene og dermed også svarene vil variere ut fra stillinger. Også for analysens del er det nyttig å informere om stilling, siden dette kan gi en større forståelse for hverdagen og livsverdenen til den enkelte. I tillegg hvis det skulle komme en studie på for eksempel bare trenere så vil min master-oppgave kunne være en basis for dem. Det vil for eventuelle oppfølgingsstudier derfor være mye lettere med tanke på hypoteser hvis jeg skriver inn dette. Det kan også være relevant å informere om bakgrunnen med tanke tidligere klubber, hvorvidt personen er utenlandsk eller har hatt utenlandsopphold og aldersgruppe. Alle disse faktorene kan gi et innblikk i hvordan og hvorfor de opptrer som

de gjør, og hvorfor de har det forholdet de har til doping og gråsone. (Grønmo, 2004; Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2010)

Anonymisering under datainnsamlingen

Dette er en fase hvor det er veldig viktig å anonymisere. For å begynne med datainnsamlingen i generelle trekk. Under observasjonen noterte jeg i min personlige notatblokk. Det var tre forskjellige former for notater. Her var det i utgangspunktet ikke noen problemer med anonymiseringen siden denne notatblokken er på min person eller innelåst til enhver tid. Den inneholder også et minimum av informasjon som kan avsløre informanter og klubb. De relevante av disse notatene ble brukt i oppgaven. Navn eller karakteristikk på folk som ikke er offentlige og spesielt på de som er tilknyttet klubben vil derfor bli fjernet eller skrevet om på en slik måte at det vil være anonymt.

Under intervjuene benyttet jeg meg av en lydopptaker, her var det lydklipp hvor man ville kunnet gjenkjenne informantene. Men også her var jeg i tråd med forskningsetiske retningslinjer. Denne lydopptakeren kunne ikke kobles opp mot nettet og filene legges heller ikke over på noe som kan kobles opp mot internettet. Disse taleopptakene ble deretter transkribert som så legges til som vedlegg til denne oppgaven. Hensikten med transkriberingen var for å kunne benytte det i denne oppgaven samtidig som det hadde blitt anonymisert. For at transkripsjonen skulle være anonym måtte derfor eventuelle dialektord eller spesielle talemåter skrives om. Lydfilene ble derfor slettet etter at transkriberingen var ferdig. Opptakeren tjente den hensikt at jeg i intervjusituasjonen kunne fokusere på informantens kroppsspråk og hvordan informanten svarte og ikke bare hva.

Reliabilitet

Reliabilitet vil si «graden av samsvar mellom ulike innsamlinger av data om samme fenomen med samme undersøkelsesopplegg» (Grønmo, 2004, s. 242). Altså hvor lett det er å gjenskape studien og dermed også resultatene. Derfor blir det også viktig å klargjøre hva denne studien dekker over. Det har jeg vært innom før, men for å tydeliggjøre. Dette er ikke

en studie som dekker over alle europeiske eller andre ligaer eller lag og ligaer utenfor Europa for den saks skyld. Innenfor Norges grenser vil det antakeligvis være langt mer reliable resultater. Men også her er det mulig å diskutere hvor stor grad av reliabilitet det er.

Reliabilitet blir ofte målt i to stabilitet og ekvivalens. Akkurat i forhold til reliabilitet er denne studien ganske sårbar. For det første kan det være et felt som forandrer seg, både med tanke på oppfatning og praksis. For det andre vil også dopinglista forandre seg fra år til år. Det er ikke nødvendigvis negativt at oppfattelsen av gråsoner og doping endrer seg i forhold til forebygging av doping. Men med tanke på å gjenskape de resultatene jeg vil få kan det være problematisk. Det er ikke nødvendigvis en målsetning å gjenskape mine resultater heller, det kan være jeg finner at norsk toppfotball tar altfor lett på doping- og gråsoneproblematikk. I en slik situasjon vil det være fordelaktig at oppfattelsen endrer seg. (Etter arbeidet med min bachelor-oppgave vil jeg hevde at dette ikke er tilfellet). Stabilitet er derfor det begrepet som benyttes når det er snakk om reliabilitet over tid. (Grenness, 2001; Grønmo, 2004)

Ekvivalens, som er det andre hovedbegrepet innenfor reliabilitet, handler om hvorvidt man vil få like resultater et annet sted med en annen forsker eller forskningsgruppe. Her også er det noen problemområder. Det første er kvalitative intervjuer som kun er semi-strukturert. Altså vil svarene variere, hvilket de uansett vil til en viss, men mer problematisk er det at oppfølgingsspørsmålene også vil variere. I den grad spørsmålene kvantifiseres vil det forhåpentligvis være likheter, men nyansene, altså det jeg vil hevde er det mest interessant med denne studien, vil variere. Forskjellene på de analysene og oppfatningene jeg gjør meg vil også muligens være annerledes enn en annen forsker. Samtidig vil også min studie kun omfatte ett lag, det kan være at forskjellene mellom lagene er enorme. Basert på min bachelor-oppgave er det lite som tyder på dette, men her var det kun 5 intervjuer fordelt på 3 klubber så også her er nedslagsfeltet for lite til å kunne si noe sikkert. (Grenness, 2001; Grønmo, 2004)

I denne oppgaven ble det intervjuet 6 personer. Det er en ganske liten andel av alle de personene som representerer dette feltet i fotball-Norge. Så hvis man skulle prøvd å gjenskape de resultatene jeg har fått så vil man ha mange å intervjuer og kan derfor få svar som er annerledes enn de jeg fikk. Med tanke på spillerne vil jeg hevde at de var relativt enige, men det var likevel enkelte nyanser. Disse nyansene kom naturlig nok av mange faktorer. Blant

annet hvilke tidligere erfaringer disse spillerne har hatt fra andre klubber, eller andre trenere og medspillere, i tillegg til deres individuelle synspunkter, tankesett og verdier. Altså ville man uansett hatt et innslag av hva individet mente, og dette er i aller høyeste grad en av fordelene med intervjuer, men det vil derfor være vanskelig å gjenskape de resultatene jeg fikk. Og jeg vil påstå, basert på informantenes svar både på de spørsmålene som dreide seg om deres tid i andre klubber under disse intervjuene og min bachelor-oppgave (Rokke, 2018), var ikke disse erfaringene så veldig forskjellige. Derfor blir del to av påstanden at de forskjellene som er i svarene er på grunn av individene. Hvilke individuelle egenskaper dette kommer av blir selvfølgelig vanskelig å si.

I de to andre gruppene ble det kun intervjuet en representant for hver. Det blir derfor viktig å dra frem hvilke andre grupper enn den klubben jeg har observert dette har overføringsverdi for. Jeg vil ikke hevde at dette er reliable resultater for hele fotball-Norge. Men derimot for klubber som er i lignende situasjon, hovedsakelig økonomisk.

De informantene jeg hadde hva angår spillere var alle nordiske og hadde holdt seg i nordiske klubber gjennom hele deres profesjonelle karriere. De var alle spillere som enten startet eller var svært nære en startplass på laget, en av spillerne var langtidsskadet i perioden, men hadde startplass før denne skaden inntraff. Dette kan man se på hvor ofte de spillerne som ikke startet ble byttet inn.

Men her stoppet på mange måter også likheten mellom spillerne. Det var stor forskjell på alder. Spennet var på 13 år, altså relativt stort for denne gruppen siden karrierene ofte er ganske korte. Forskjellen på hvor lenge spillerne har vært profesjonelle blir derfor også forskjellig siden man ofte er proff fra man er rett under 20 eller i starten av 20-årene til tidlig eller midten av 30-årene. Fartstid i den aktuelle klubben var også ganske varierende, fra ett til sju år. Posisjonene på banen varierte også, på lik linje med den sosiale posisjonen.

Siden det er første gang jeg har intervjuet både støtteapparat og trener-stab med tanke på dette blir det vanskelig å snakke om representativitet her, og spesielt siden jeg bare intervjuet en fra hver gruppe. Derfor var representativiteten dessverre veldig svak for disse gruppene.

Validitet

Når man måler validitet handler det om hvorvidt de dataene man samler inn er relevante for å svare på problemstillingen. Hvis validiteten er høy vil dataene være svært relevante for å svare på problemstillingen, validiteten vil derfor også være lav hvis dataene ikke er relevante for å svare på problemstillingen. Det vil for eksempel ha lav validitet hvis man har problemstillingen hvor stort oksygenopptak kreves det for å lykkes som langrennsløper på internasjonalt toppnivå, for så at datainnsamlingen foregår ved å teste styrken. Dette er et ekstremt eksempel, men man må måle de relevante parameterne. Hvis man tester langrennsutøvere på det aktuelle nivået på oksygenopptak har i det minste selve datainnsamlingen høy validitet også må man i tillegg ha mange nok utøvere osv. (Grenness, 2001; Grønmo, 2004)

Validitet vil si hvorvidt man tester, forsker og finner ut av det man har påstått og har målsetning om å finne ut av. I dette tilfellet vil jeg påstå at jeg har lykkes med dette. Det kunne selvfølgelig andre veier til målet som for eksempel en spørreundersøkelse. Ved hjelp av en spørreundersøkelse ville man definitivt nådd bredere ut. Forutsatt at man hadde fått informanter selvfølgelig. Likevel så er dette tematikk som ikke er spesielt godt utforsket i fotball generelt og norsk fotball spesielt. Derfor føler jeg det er nødvendig å kunne føre en samtale med informantene slik at jeg kan stille oppfølgingsspørsmål og lære av intervjuene. Det får man ikke gjort med en spørreundersøkelse siden den blir sendt ut så får man resultatene i etterkant, uten å ha mulighet til å lære eller forandre spørsmålene basert på de spørsmålene som kommer opp.

Et av de største problemene med den studien jeg skal gjennomføre er mangelen på litteratur innenfor norsk toppfotball, gråsone og doping. Derfor er det vanskelig å vite hvor man skal begynne. Hvis man begynner med doping og ser på den forskningen som er gjort på tvers av idretter så er det en flora av forskjellige måter det har blitt løst på. Noen med kvalitative intervjuer på samme måte som jeg vil gjøre. Noen med kvantitative spørreskjemaer. Men disse vil ha det samme problem jeg har med åpenhet og ærlighet rundt denne typen spørsmål. Innenfor doping er det et annet problem og det er at det er vanskelig å vite hvor utbredt problemet er. WADA skilter med tall som er meget lave, men det er flere

som mener (blant annet Drange (Drange, 2014) og Butch (Butch, 2011)) at både testene og testhyppigheten er for dårlig.

Hvis man dermed går videre til å se på gråsonebegrepet så er dette svært sjeldent definert og de gangene det er definert så varierer det ofte fra gang til gang. Dermed blir man til dels tvunget til å definere og vurdere selv akkurat hva som går innunder her. Som jeg har sagt tidligere kunne dette vært et veldig stort begrep i fotball, med filming og drøying og slikt, men jeg har altså valgt å fokusere på preparatene som for eksempel kosttilskudd og smertestillende. Når det er snakk om fotball og smertestillende kommer man også inn på den enkeltpersonen med mest relevant litteratur for min studie. Denne personen er Ivan Waddington tidvis i samarbeid med andre (Malcolm & Waddington, 2008; Waddington, 2006; Waddington, 2000; Waddington & Smith, 2009). Det mest interessant han har gjort er en studie på bruken av smertestillende under fotball-VM i 2006, både 2008 og 2009 bøkene omtaler denne studien. Han fant at forekomsten var enorm, hvilket ikke var overraskende. Men det legger likevel grunnlaget for å stille flere spørsmål, blant annet: Hvordan er forekomsten på samme nivå, men på en arena som er mindre intensiv og hvor mindre er på spill fra kamp til kamp? Hvis forekomsten av smertestillende er så stor hva da med andre deler av gråsonen? Eller doping for den saks skyld? Og i mitt tilfelle: Hvordan er disse forholdene i Norge?

Jeg har altså valgt å kartlegge problemet gjennom en kvalitativ studie, grunnene til dette har jeg allerede redegjort for. Men hvordan svarer så en slik studie til validitet? Validitet for kvalitative studier deles igjen inn i to grupper. Den første er kompetansevaliditet. «Kompetansevaliditet refererer til forskerens kompetanse for innsamling av kvalitative data på det aktuelle forskningsfeltet. Kompetansen er et uttrykk for forskerens erfaringer, forutsetninger og kvalifikasjoner knyttet til denne typen datainnsamling.» (Grønmo, 2004, s. 234). Altså blir det en vurdering av meg hvor god kompetanse har jeg innenfor slik data? Utfra forutsetningene vil jeg si relativt bra. Jeg kan selvfølgelig ikke sammenlignes med andre som har gjort dette hele livet, men dette er bare mitt andre forskningsprosjekt som jeg gjør alene og på det første gjennomførte jeg også intervjuer. I tillegg til litteratur jeg har lest og forelesninger vi har hatt har jeg derfor oppnådd en del kompetanse gjennom erfaring. Men på enkelte områder kan det være jeg kommer til kort for eksempel med å utforme intervjuguide

eller med analysene. Derfor må jeg i disse tilfellene ta kontakt med mer kompetente mennesker, normalt sett ansatte. (Grenness, 2001; Grønmo, 2004)

Den andre validitetstypen som benyttes innenfor kvalitative studier er kommunikativ validitet. «Denne validitetstypen bygger på dialog og diskusjon mellom forskeren og andre om hvorvidt materialet er godt og treffende i forhold til problemstillingene i studien» (Grønmo, 2004, s. 235). Altså blir min kommunikasjon med andre relevante personer svært relevant. Heldigvis er jeg tilknyttet et universitet med mange dyktige fagpersoner som kan fortelle meg hvorvidt validiteten i studien er tilfredsstillende. Hvis diskusjoner med disse personene skulle føre til at det ikke oppdages noen klare svakheter vil studien ha oppnådd kollegavalidering. (Grenness, 2001; Grønmo, 2004)

Den tredje og siste formen for validitet som er relevant for kvalitativ forskning er pragmatisk validitet. Her handler det om i hvilken grad de dataene og resultatene som kommer frem i studien kan forsvare de handlingene studien anbefaler. Hvis jeg for eksempel finner at fotball har blitt en idrett med mer organisert doping enn sykling noen gang har vært. Og selvfølgelig har data og resultater som støtter dette. Men likevel anbefaler at antallet dopingtester i fotball reduserer eller opphører fullstendig vil det være et misforhold mellom det jeg finner og de handlingene jeg anbefaler. Hvis det i et slik tilfelle derimot anbefales om å øke antallet og forbedre kvaliteten på testene for å bekrefte fysiologisk det jeg har funnet ut gjennom intervjuer vil det derimot være grunnlag for å anbefale slike handlinger. I et slikt tilfelle vil studien oppnå høy pragmatisk validitet. (Grenness, 2001; Grønmo, 2004)

Reliabilitet og validitet er essensielle begreper innenfor forskning. Nå har jeg jo skrevet litt om hver av dem og det har tydeliggjort at hvis forskningen skal være god bør kravene til disse møtes i størst mulig grad. Heldigvis har det seg ofte sånn at hvis forskning har høy reliabilitet har den ofte også høy validitet. Og dermed også motsatt. Dette er to begreper som kan diskuteres i det vide og det brede i de fleste forskningsprosjekter, og det er også tilfellet her. Hvorvidt jeg har oppnådd reliable og valide resultater vil jeg komme tilbake til i diskusjonsdelen.

Et annet spørsmål som faller inn under validitet blir hvorvidt de informantene jeg har valgt og den informasjonen jeg har fått er representativ. Dette er spesielt viktig siden mitt

formål med studien er å kunne bruke den langt bredere enn for akkurat denne klubben i det store havet av norske fotballklubber.

Representativitet

I de to andre gruppene ble det kun intervjuet en representant for hver. Det blir derfor viktig å dra frem hvilke andre grupper enn den klubben jeg har observert dette har validitet for. Jeg vil ikke hevde at dette er reliable resultater for hele fotball-Norge. Men derimot for klubber som er i lignende situasjon, hovedsakelig økonomisk.

Dette er en kvalitativ studie. Det fører til at man ikke kan få en veldig stor gruppe som kan representere resten av den aktuelle gruppen. Derfor må jeg ta hensyn til de kravene som må oppfylles med tanke på representativitet. De må selvfølgelig representere gruppen. Sånn sett oppfyller mine informanter kravene til akkurat dette.

Styrker og svakheter ved de metodiske valgene

Åpenhet

Åpenheten som ble gitt fra meg som forsker var viktig av flere årsaker. Både slik at aktørene skulle være klar over min rolle og hva jeg gjorde der. Derfor ble informasjonen inn mot observasjonen og intervjuene viktig. Det er også viktig for at de som gir meg den formelle tilgangen skal vite hva jeg driver med der. Det ble også slik at disse både ble aktører jeg skulle observere og de som ga informasjonen til resten av aktørene. Derfor er det veldig lett for dem å fjerne den formelle tilgangen jeg hadde fått og var helt avhengig av.

Klubben i sin helhet ble selvfølgelig også informert. Jeg valgte å løse dette ved hjelp av et brev til kontaktpersonen i klubben (ligger vedlagt). Dette ble så videreformidlet fra denne personen enten til den aktuelle personen som ble kontaktpersonen i prestasjonsgruppen eller så fikk jeg videreformidlet en e-post-adresse som jeg sendte en relativt lik melding til. Deretter fulgte møter, samtaler og flere e-poster for å avklare detaljene rundt

forskningsprosjektet. Åpenheten var også her meget stor, både på grunn av det med tilgang jeg skrev om i forrige avsnitt, i tillegg slet jeg også med å få tilgang i utgangspunktet i andre klubber. Ikke fordi jeg holdt informasjon tilbake, men de følte at det ble en belastning for spillegruppen. Derfor ønsket jeg å sørge for at de visste hva de bega seg ut på slik at jeg ikke fikk innpass for så å miste dette innpasset ved en senere anledning.

Før intervjuene tok jeg kontakt med informantene direkte og muntlig. Da er det selvfølgelig opp til dem om de ønsker å la seg intervju eller ikke. Alle jeg tok kontakt med til å verve som informanter, med unntak av én, tillot å la seg intervju. Vi benyttet oss av et rom i nærheten av klubben spiste måltidene sine slik at det var i nærheten og det passet å intervju etter for eksempel lunsj.

Grunnen til at denne åpenheten var så viktig for denne oppgaven var siden en så stor del av resultatene baserer seg på det spillerne sier i intervjuene. Det var en form for åpenhet under observasjonsperioden også. Hvor langt innpå kom jeg formelt? Hva tillater klubben at jeg ser på? I tillegg må jeg også som nevnt tidligere aksepteres av feltet også uformelt.

Forutinntatthet og forutanelse

Det er også viktig å se på de tingene som påvirket aktørene og informantene spesielt med tanke på denne åpenheten. Jeg har tidligere snakket om feltrelasjoner, det gjør seg gjeldende også her. Spesielt merket jeg dette tidlig i observasjonsperioden. Men da var det hovedsakelig nysgjerrigheten til aktørene som gjorde seg gjeldende, og det var veldig lite skepsis å spore. Basert på både observasjonsperioden og intervjuene gjaldt det samme også for resten av forskningsprosjektet. Men likevel, jeg hadde en rolle som det var lett å være fiendtlig innstilt til siden jeg skal forske og studere på et relativt problematisk område for fotballen, og sånn sett skal oppdage og leter etter feil. Så det kan rett og slett være at jeg er dårlig på å oppdage dette og at det var langt mer skepsis enn det jeg klarte å oppdage.

Feilkildene

Antakeligvis blir det problematiske i intervjuene det samme som under bacheloroppgaven. Den største feilkilden og problemet er hvorvidt man kan stole på det informantene sier. Det vil ikke være i deres interesse å innrømme noe som kan skape problemer for klubben og norsk fotball. Derfor har en eventuell observasjonsperiode to meget viktige funksjoner. For det første vil det forhåpentligvis føre til at jeg får innpass og aksept av gruppen og de personene jeg skal intervjuer. Og for det andre vil det føre til at jeg er mer kjent med de rutinene klubben har med tanke på gråsoner-tematikk, slik at intervjuene vil være slik at jeg ikke trenger å kartlegge hvilke rutiner de har rundt den medisinske gråsonen. Dermed kan fokuset i langt større grad ligge på hvordan informantene forholder seg til gråsonen, hvilket er hovedformålet med denne studien.

Under observasjonen

Observasjonen og notatene ble naturlig nok farget av flere forhold. Alt dette bunnet hovedsakelig ut i at jeg var én enkelt person altså vil det føre til at jeg for eksempel ikke får sett og hørt alt til enhver tid. Jeg oppdaget raskt at det var såkalt eksepsjonelle hendelser som var det jeg måtte observere og legge merke til. Men når gruppen er såpass spredd som den tidvis var og det er grupperinger som snakker seg imellom så er det vanskelig å få med seg alt til enhver tid. Samtidig var også min tilstedeværelse noe som førte til at samtalen utviklet seg litt annerledes når jeg er i umiddelbar nærhet.

I tillegg hadde det seg også sånn at når jeg noterte og observerte så er det kun jeg som gjør denne jobben. Altså vil derfor disse observerer være farget av mitt blikk og hvilke observasjoner jeg anser som viktig. Dette kunne vært helt annerledes hvis en annen forsker hadde gjennomført dette prosjektet. Dette er ikke nødvendigvis en svakhet eller en feilkilde, men det er likevel viktig å være oppmerksom på det.

Under intervjuene

I intervjuene får vi et annet element som strekker seg enda lengre utover det jeg ikke får med meg. For her vil informantene ha et ønske om å fremstille seg selv på en bestemt måte. Ikke bare hadde de mest sannsynlig et ønske om å fremstille seg selv best mulig. Men også idretten og klubben. Deler av det som ble diskutert i intervjuene var saker som informantene ikke ønsket at skal komme ut i offentligheten. Derfor ble det enda mindre ønskelig at dette skulle være mulig å knytte til dem eller klubben. Dette var grunnen til at anonymitet ble såpass viktig. Det var, i tillegg til de forskningsetiske kravene, et insentiv for å få informantene til å dele mest mulig.

Det var fremdeles et spørsmål om hvorfor informantene skulle ønske å gi meg all den informasjonen jeg var ute etter. Deler var selvfølgelig helt uproblematisk å snakke om, som for eksempel hvilke formeninger de hadde rundt Johaug- og Wadji-saken. Men når det ble snakk om for eksempel klubbens rutiner så kunne det være vanskeligere å avdekke om det var noen tvilsomme aktiviteter rundt dette. Hvis de som var ansvarlige rundt det medisinske i klubben hadde vært rundhåndet med preparatene er det meget tvilsomt at jeg hadde avdekket dette. I dette tilfellet var det en observasjonsperiode som kunne avdekket dette. Men ved andre tilfeller som når jeg ikke var i nærheten kunne selvfølgelig dette funnet sted.

Samtidig så jeg den legen som hadde mest med spillerne og klubben og gjøre svært sjeldent. Dette er ekstremt spekulativt og kun for å demonstrere et poeng, men på grunn av dette så jeg ingen interaksjon mellom spillerne og den nevnte legen. Derfor kan legen ha sendt en melding til spillerne i etterkant og på denne måten gitt de preparatene som jeg ikke skulle se. Derfor kan dessverre ikke jeg friskmelde den aktuelle klubben helt.

Under skrive- og analysearbeidet

Igjen kommer man inn på meg som forsker og at jeg har mitt individuelle blikk og synspunkt på saker av denne typen. Når jeg skal analysere de notatene jeg har tatt, de observasjonene jeg har gjort og de intervjuene jeg har gjennomført så blir alt dette gjenstand for min subjektive mening. Potensielt gjentatte ganger. (Thagaard, 2013)

Samtidig vil i begge faser, altså under analysering og skriving, bli farget av hva jeg valgte å fokusere på, på lik linje med observasjonen.

En del av det jeg valgte å sette søkelys på, både gjennomgående i denne oppgaven og når selve datainnsamlingen foregikk. Dette er den inndelingen jeg har valgt å skape i form av mine shades. Dette kan naturligvis ha ført til at jeg har mistet noen poenger, jeg var oppmerksom på dette og forsøkte derfor og ikke ha det i for langt framme i hodet, men det er en ganske stor del av oppgaven og utgjør i stor grad det teoretiske bakteppet for oppgaven så det er naturlig at det tar stor plass både i intervjuene og under observasjonen.

Derfor foregikk datainnsamlingen for denne studien med veldig lite teori i bakgrunn i henhold til mitt valg av Grounded Theory. Det kommer langt mer teoretisk tyngde senere. Det som ga mest føringer var den kategoriseringen som kom underveis.

Resultater

Resultatene fra observasjon og intervju presenteres i lys av det det jeg i innledningen presenterte som mine shades of grey. I tillegg syntes jeg at enkelte deler av mine resultater ikke passet direkte inn i disse så derfor er det også noen undertitler som er basert på spørsmålene fra intervjuguiden og ikke mine shades. Samtidig glimrer prestasjonskultur med sitt fravær, grunnen til dette er at den blir en form for gråsoner som er både oppsamlende og hvor det som sagt er vanskelig å legge ting inn i denne kategorien.

De resultatene som blir presentert er naturligvis ikke alt som ble notert, observert og omtalt. Jeg har tatt en vurdering på hva av dette som var nødvendig og relevant. Dette igjen kommer i stor grad utfra hva jeg har skrevet om tidligere forskning og mine shades. (Christiansen & Møller, 2007; Drange, 2014; Malcolm & Waddington, 2008; Møller, 1999; Pielke, 2016; Skjelstad, 2017; Tangen, 2004)

Juridisk

Inngangen til denne diskusjonen med informantene ble eksemplifisert ved hjelp av utøver-kontrakt Johaug hadde sammen med Skiforbundet. Her handlet det om en utøver-kontrakt hvor det blant annet sto at Skiforbundets utøvere skulle følge legens råd. Dette står i sterk motsetning til antidoping-koden til WADA som tydelig sier at det er utøveren som sitter med ansvaret. (David, 2013)

Dette syntes informantene var spesielt, men enkelte mente også at det kunne være at det var slik i enkelte kontrakter for fotballspillere også. Det ble selvfølgelig problematisert også siden det fører til at den som skriver under på kontrakten får to regelverk å forholde seg til. Altså må man både forholde seg til den kontrakten som man har skrevet under på og antidoping-koden.

Informantene fikk også tatt stilling til hvordan de hadde forholdt seg til en slik kontrakt. Spørsmålet ble naturlig nok forskjellig avhengig av hvilken gruppe informanten tilhørte. Treneren og Fysioterapeuten kunne ikke få det samme spørsmålet som spillerne gjorde. I spillernes tilfelle lød spørsmålet om hvorvidt de hadde akseptert en kontrakt med en klubb i

en topp 5-liga (Spania, England, Italia, Frankrike, Tyskland) til tross for at denne klubben bedrev tvilsom moralsk aktivitet. Og da hovedsakelig med tanke på de temaene vi hadde snakket om i intervjuet.

Her gjorde alder seg til dels gjeldende fordi Ringreven, altså den eldste av spillerne som ble intervjuet, fortalte at «sånn situasjonen er i dag hadde jeg ikke tatt den muligheten, nei. Men hvis jeg hadde vært yngre hadde nok ting vært annerledes. Da hadde jeg nok dratt og tatt den sjansen». De to yngste informantene, altså Folkevennen og Lokalhelten, sa at de hadde grepet en slik mulighet. «Det hadde jeg ikke brydd meg noe særlig om for å være ærlig» som illustrerer hva de to yngste mente, dette spesifikke sitatet kom fra Lokalhelten. Derfor blir framtidsutsiktene en viktig del av dette spørsmålet.

De to informantene som ikke var spillere fikk også et lignende spørsmål, men da at det var en kultur i den aktuelle klubben som gjorde at de måtte innfinne seg med moralsk tvilsomme forhold. Siden man vil ha en ansvarsrolle vil man også til en viss grad være tvunget til å videreføre en slik kultur. De hevdet at de var fornøyde med den situasjonen de var i nå. Altså hadde de ikke noe ønske om en større klubb og nye erfaringer i utlandet. Når man da legger på risikoen det er ved å være tilknyttet en klubb som opererer på en slik måte, så gjorde det et slikt arbeidsforhold veldig lite aktuelle.

Medisinsk

Her kommer Wadji-saken inn. Det er her snakk om en Haugesund-spiller som i 2019 ble tatt for morfin som han hadde tatt på ferie i hjemlandet mot magetrøbbel. Dette er en sak som utvilsomt handler om ulovlig aktivitet i henhold til WADAs dopingliste (World Anti-Doping Agency, 2020), men det var ikke det som var gjenstand for diskusjonen med informantene. Det var derimot det informantene kunne kjenne seg igjen i eller anså som problematisk selv. En stor del av det handlet om den tilfeldigheten og uflaksen som til dels kunne gjøre seg gjeldende, for som Folkevennen sa: «Jeg har ikke kontroll på alt som er på dopinglista, så hvis ikke jeg er nøye og spør legen, så kan man jo fort ende opp i en situasjon som Wadji. Eller Johaug for den saks skyld.» De andre spillerne sa også noe som lignet på dette.

Samtidig diskuterte vi også legens og Fysioterapeutens rolle i forhold til dette. Og da sa de fleste at de var helt avhengig av deres kompetanse for å klare å manøvrere den medisinske delen av gråsonen. Derfor var Johaug-saken noe som også ble problematisert her, hvor det var en lege som både anbefalte, kjøpte og ga medisinen til Johaug. «Vi tar det vi får av legen», det var Folkevennen som sa dette. Dette var alle spillerne enige om med noen modifikasjoner. Ringereven påsto at han sjekket det han fikk tildelt som var nytt for han.

Når det kommer til det medisinske rundt både Johaug- og Wadji-saken var informantene i stor grad enige om at begge sakene var et resultat av dels udyktighet og dels uflaks. Informantene var også enige om at det gjorde situasjonen spesiell at det ikke var noen direkte prestasjonsfremmende effekt ved noen av tilfellene. Det er selvfølgelig prestasjonsfremmende å ha en kortest mulig sykdoms- eller skadeperiode, men ikke desto mindre trakk informantene dette frem som et poeng. Det kom også kommentarer om at straffene var lange fra både Ringreven, Folkevennen og Fysioterapeuten. De andre hadde ikke noen kommentarer rundt dette.

Fysioterapeutens rolle er også interessant her, fordi spillerne ikke hadde noen fast daglig kontakt med legen, derfor var Fysioterapeuten den som delte ut legemidler i det daglige. Dette trenger ikke nødvendigvis å være problematisk, men det er likevel aktuelt å se på hvilke konsekvenser dette har. For det første har ikke den med det medisinske ansvaret en medisinsk utdanning. For det andre blir dette veldig avhengig av Fysioterapeuten sin personlige adferd. Hvilke holdninger har han i forhold til dette? Hvilke rutiner har han?

Fysioterapeuten har en medisinsk rolle i klubben som blant annet innebærer utdeling av legemidler i det daglige. Her handler det stort sett om preparater vi vanlige folk henter på apoteket. Men hvis spillerne hadde fått et preparat både fra den legen som er nærmest tilknyttet klubben og fysioterapeuten så sa de i stor grad at de hadde vært ukritiske til dette preparatet. Til tross for lærdommen av både Johaug-saken og Ren Utøver-kurset til ADNO (Anti-doping Norge). I tillegg ligger det også en sikkerhet i at ADNO har en søkemotor hvor man kan finne ut av om et legemiddel inneholder noe ulovlig eller ikke.

Det hadde vært samtale rundt det i garderoben og i gruppa, men flere sa at dette, spesielt i Johaug sitt tilfelle hadde et visst vantro og latterfylt preg over seg siden det var så usannsynlig, ifølge informantene. De mente også alle sammen at de hadde rutiner som var

gode nok til at de hadde unngått en situasjon som det disse endte opp med. De fleste ble noe mer i tvil når vi diskuterte en del andre forhold for eksempel hvis man var i utlandet på ferie og uten å kunne ta kontakt med legen. Men de mente fremdeles at de skulle klart å «unngå en slik situasjon» (Folkevennen). Det som derimot kom tydelig fram var at hvis de hadde fått et preparat av legen så ville de fleste stolt på at dette var greit å innta, og veldig sjeldent sjekke noe videre rundt dette. Informantene påsto likevel at de hadde blitt bedre etter Johaug-saken og at det tjente som en slags påminnelse om at leger gjør feil de og. «Jeg har blitt mer oppmerksom på det etter Wadji og Johaug-saken» (Ringereven) og «Det er klart de driter seg ut de og» (Nomaden) var blant det som ble sagt om feilbarligheten til legen. Men som sagt, det rådende inntrykket jeg fikk var at de stolte på de preparatene som ble utdelt og at en eventuell forsikring i form av egen sjekk var unntaket og ikke regelen. «Vi tar det vi får av legen» (Lokalhelten) illustrerer dette godt. Alle spillerne var inne på en variant av dette sitatet også, til tross for motsigelsen det medfører i noen tilfeller. Fysioterapeuten på sin side var derimot mer optimistisk og kanskje mer optimistisk enn han burde være med tanke på at han hadde det medisinske ansvaret. Han sa nemlig at «Jeg tror spillerne er kritiske, og sjekker det de får og vet at vi er mennesker vi og.»

Økonomisk

Dette underkapittelet handler om fotballens økonomiske gråsoner. Det kan være knyttet til overganger, lønninger, korrupsjon, såkalt sportswashing og lignende. Pengebruken generelt ble diskutert i alle intervjuene, spesielt med tanke på korrupsjon. Spillernes syn på korrupsjon var unison at det var en uting som har for stor plass i dagens fotball. Når de dro fram eksempler, ble det mye snakk om VM i 2022 som ble lagt til Qatar. Det rådende standpunktet blant informantene var veldig negativt eller som Nomaden sa det: «Det er en jævla tragedie»

Men det som var mest aktuelt å diskutere var den pengebruken som gjorde seg gjeldende i informantene sin hverdag. Den informanten som kom mest inn på dette var Lokalhelten. Her snakket vi om overganger. Her kom eksempelet med Martin Ødegaard opp, hvor han og faren var i kontakt med flere forskjellige klubber og fikk tilbud av disse. «Det har jo stått masse i VG om hvilke hoteller de bodde på og at de fikk masse utstyr og sånn. Det er jo ikke helt innafor det. Var det bare det sportslige som dro Martin og faren til Madrid.» Dette

sa Lokalhelten i sitt intervju. Det endte også opp med at ikke bare Martin ble signert av Real Madrid, men også at faren fikk en trenerjobb med unormalt høy lønn.

I tillegg hadde Lokalhelten en historie om en han kjente som spilte i utlandet og han hadde fått bonusen sin utbetalt i kontanter som ble gitt til dem i en brødpose. Dette tyder på at en del av de pengene klubben, eller andre som har ansvaret for å utbetale lønninger, ikke kommer fra legale steder. For eksempel at det er et brudd på FFP-reglene ved at de mottar penger fra en eier (UEFA, 2018).

Utnyttelse av regelverket

Utnyttelse av regelverket ble et tema som ble viet mest oppmerksomhet i intervjuene. Jeg fant særlig eksempler på tre fremtredende former, nemlig professional fouls, drøyning av tid og overspilling og filming.

Professional fouls

Professional fouls er en slags samlebetegnelse på kyniske taklinger som går på å lage et frispark og muligens motta et kort i bytte mot å frata motstanderen en fordel for eksempel ved å stoppe en kontring. Begrepet var det som ble benyttet i diskusjon av informantene både før og under intervjuene. Jeg brukte begrepet ta en for laget innledningsvis, men endret til professional fouls siden det var begrepet informantene brukte.

Professional fouls var alle informantene helt klare på. Dette var en del av spillet og kommet for å bli. Ringreven sa: «Dette gjør alle. Det er en altfor stor ulempe ikke å gjøre det.» Det var også et spørsmål om det var noe som var kommet eller om det hadde vært der hele tiden. Her var påstand fra de som hadde vært involvert i fotballen lengst at det hadde blitt et mer bevisst forhold til det med årene, men det hadde vært tilstedeværende i enkelte klubber også tidligere. Dette var avhengig av nivået til klubben. Det bevisste forholdet til professional fouls kom tidligere til høyere nivå hevdet Treneren. Dette har alltid vært en del av fotballen, men med årene har altså bevisstheten økt. De yngre, altså Folkevennen, Lokalhelten og

Fysioterapeuten, hadde ikke noen formening om hvordan dette hadde utviklet seg siden de ikke hadde vært profesjonelle i så mange år eller ikke i det hele tatt. Dette gjaldt også for de andre fotballspesifikke eksemplene. De mer rutinerte (Ringreven, Treneren og Nomaden) mente at det med tiden «hadde blitt mer bevisste på det», dette sa Nomaden. Disse har også erfaring fra flere forskjellige nivåer og klubber.

Drøying av tid

Hvor utbredt drøying av tid var, var informantene litt delt på i sine uttalelser. Det samme var de om resultatet av det. Her var det Treneren og Fysioterapeuten som hadde mest forskjellige uttalelser fra hverandre. Treneren mente det var et nyttig verktøy å ha i verktøykassen til laget. Enten for å bryte opp en dårlig periode i kampen og sånn sett endre kampbildet til noe som er mer hensiktsmessig for sitt lag. Treneren forklarte det på følgende måte: «Hvis kampbildet ikke er sånn vi ønsker så er dette et godt verktøy, enten for å få tid til å snakke ekstra med spillerne eller for å bryte opp motspillernes gode periode.» Han hadde også et eksempel på tidenes forandringer: «Jeg så kampen mellom Norge og Brasil fra 1998 her, og i overtiden hvor Norge leder 2-1 og er på vei til tidenes norske fotballprestasjon så ser du Frode Grodås spurter for å hente ballen og få spillet i gang igjen. Det hadde du aldri sett i dag.» Dette ser man ofte bli brukt i fotballkamper hvor et lag sliter i en periode. Fysioterapeuten på sin side mente at hvis spillerne begynte å drøye så var ikke det en fordel for laget. Han mente at spillerne dermed fokuserte på noe annet enn selve spillet og kampen. De andre informantene befant seg hovedsakelig et sted mellom disse «ytterpunktene» som var Fysioterapeuten og Treneren, men lente mer over mot Trenerens side siden de til en viss grad benyttet seg av det. Men det var forskjellig hvor godt de likte det og i hvor stor grad. Det finnes naturligvis mer ekstreme meninger rundt drøying enn dette, men av mine informanter var dette de mest polariserte meningene.

Det ble også spørsmål om hva som var drøying. Naturligvis ble det her tatt opp å bruke lang tid på å sette i gang ballen ved dødballsituasjoner eller bruke lang tid på å bytte ut spillere. På disse to eksemplene var informantene tydelige. Det var problematisk at dette forekom i kamper, men det var avhengig av graden. I likhet med professional fouls er det

akseptert som en del av spillet. Men drøyning kunne det altså bli i overkant mye av. Det er mange flere muligheter til å drøye i løpet av en kamp enn det er til å ta en professional foul.

Man kan drøye på mange måter, enten ved å bruke tid på dødballer, ligge lenger enn nødvendig nede etter en takling eller bruke lang tid på å hente ballen, for å nevne noe. Altså er hver eneste dødball en mulighet for å drøye. Derfor har et lag mange muligheter i løpet av en kamp. Dette blir ofte benyttet for å få tiden til å gå når man skal forsvare et resultat eller for å bryte opp motstanderens gode perioder. Det er noen motstridende synspunkter på hvor effektivt dette er, Fysioterapeuten mente det var ødeleggende siden det fjernet fokuset, mens Treneren mente det var en helt nødvendig ferdighet å ha.

En annen form for drøyning som ble problematisert var hvis en spiller lå nede lengre enn nødvendig og kanskje også fikk inn fysioterapeuten for å få behandling uten at spilleren strengt tatt trenger behandling. Dette var samtlige informanter enige om at var i overkant kynisk og noe som ikke burde forekomme. Spesielt med tanke på at hvis dette blir overdrevet så kan det også være at dommerne ignorerer situasjoner hvor han mistenker at det er for å drøye, men ikke er det. Dette kan føre til farlige situasjoner hvor spillere som trenger behandling umiddelbart ikke får det.

Løsningen på disse problemene ble ganske tydelig skissert av informantene. Dette måtte dommerne ta mer tak i. Hvis man teller opp antallet gule kort som gis for drøyning i første omgang i forhold til andre omgang så gis det ganske mange færre i første omgang. Det er selvfølgelig også mer drøyning i andre omgang siden det da oftere er et lag som har et resultat å forsvare og spillerne er mer slitne. Men likevel forekommer det drøyning i første omgang også.

Overspilling og filming

Overspilling og filming er i stor grad definert ved hjelp av intervjuene. Det kommer an på graden av kontakt, alle informantene sa noe som lignet på dette utenom Lokalhelten. Ved filming er det ingen kontakt, mens ved overspilling så er det en kontakt som blir overdrevet.

Informantenes syn på filming var at det var en uting som ikke burde hatt noe med fotball å gjøre. Men det gir en mulig fordel i spillet, og siden det har det så vil man få noen som vil skaffe seg denne fordelene, derfor har filming så til de grader en plass i gråsonen.

Overspilling var det mer uenighet rundt. På mange måter lignet det litt på drøying i så måte. Nomaden for eksempel mente at dette kunne være et nyttig verktøy. Mens derimot Folkevennen mente at dette også var noe som ikke hørte hjemme i spillet, på lik linje med filming. Overspilling var ifølge han selv ikke like ille og langt mer utbredt, men hans standpunkt var at det ikke var en del av spillet. Vi brukte litt tid på å diskutere dette, hvor jeg blant annet skisserte noen eksempler hvor det kunne være nærliggende og ikke spesielt umoralsk å benytte seg av overspilling. Det ene var i korte trekk at han fikk et skudd ødelagt av en liten dytt som var straffbar, men mest sannsynlig ville han ikke fått frispark. Hvis han derimot hadde falt ville han fått det. Da myknet han noe opp. Men likevel sto han i stor grad fremdeles på sitt og hevdet at han ikke ville brukt dette som et hjelpemiddel selv ikke i en sånn situasjon som det eksempelet vi skisserte.

Til sammenligning var de andre spillerne enige om at dette var et verktøy og noe de var villige til å bruke i den grad de var i stand til det. Hovedsakelig ble dette også sett på som ganske uproblematisk. Til tider irriterende, men som Nomaden sa det: «Jeg bruker det for å verne om de fordelene jeg skal ha.» Det ble også snakket om ferdigheter i forhold til dette. Flere spillere, spesielt Ringreven, hevdet at de ikke hadde denne psykiske og til dels taktiske ferdigheten. Eller som Ringreven sa det: «Det ligger ikke naturlig for meg. Jeg tenker ofte i etterkant av en situasjon at der burde jeg lagt meg ned. Men da er man allerede for seint ute».

Informantene var klare på at spesielt professional fouls, men også drøying og til dels overspilling var en del av spillet og har, slik det virket på spillerne, kommet for å bli. Informantene hadde også en formening om at dette var den rådende oppfatningen spesielt i klubben og i fotball-Norge generelt. Basert på de svarene informantene ga under intervjuet må man vel kunne anta at dette stemmer siden de stort sett sa det samme. I tillegg var også svarene jeg fikk under min bachelor-oppgave ganske samstemt (Rokke, 2018).

Småbanespill og gråsoner

Aktiviteten småbanespill tydeliggjør veldig hvordan fotballspillere forholder seg til dette med utnyttelse av regelverket. Hovedsakelig i form av at de utførte professional fouls og i den grad de fikk drøyet. Hvis de forsøkte å drøye fikk de raskt beskjed om å sette i gang, men likevel lyktes de med å bruke opp noen sekunder. I den perioden jeg observerte var det småbanespill minimum en gang i uken. Reglene var i utgangspunktet de samme som i en vanlig fotballkamp, men som det ofte er på trening er det høyere terskel for å dømme frispark. Dette ble selvfølgelig utnyttet, mer holding, noen ekstra dytter, mer kynisme i å stoppe kontringer for å nevne noe.

Jeg observerte også at de reglene som ikke ble spesifisert også ble utnyttet i størst mulig grad. Dette var også noe informantene og spesielt Nomaden fortalte om under både intervjuer og samtaler i observasjonsperioden. For eksempel hadde laget en øvelse som egentlig bare skulle være lek og moro. Slik startet det også, men noen tok det mer seriøst enn andre og resultatet av det ble at alle etter hvert tok det seriøst. Dette førte til taklinger og situasjoner som trenerne antakeligvis ikke hadde planlagt for, men de hadde heller ikke sagt at det var ulovlig. Det er altså her snakk om et stort konkurranseinstinkt, som ikke er overraskende i en slik prestasjonsgruppe. Spesielt siden jeg fikk inntrykket av at de absolutt fleste eller samtlige profesjonelle spillere i Norge opererer i gråsonen.

Dette var derfor noe som ble aktuelt i både observasjonen, samtaler med aktørene under observasjonen og intervjuene. Det blir derfor nærliggende å stille spørsmålet: Hvorfor fortjener denne relativt lille delen av forskningen så stor plass? Svaret på dette er ganske enkelt. Det er fordi dette var det som lignet mest på en kampsituasjon. Ikke i forhold til det taktiske, siden det er for liten bane, litt andre regler og for få spillere. Men i denne delen av treninger så var det, i motsetning til andre øvelser, komplisert nivå av kynisme og utnyttelse av regelverket. Dette var de eneste gangene man kunne se spillere gå inn i taklinger hvor det var mulighet for at det kunne være fare for skader. Fysioterapeuten tydeliggjorde også dette da han fortalte meg at dette var den delen av treninger han likte minst siden det var størst risiko for skader. Det var naturligvis også på grunn av den økte intensiteten og større tetthet av spurter, vendinger og involveringer. Men også på grunn av spillernes innstilling.

Samtidig var også spillerne til dels destruktive og benyttet seg av drøyning. Det var også her det var størst risiko for at det kunne gå en kule varmt. Den gode konstruktive holdningen som var rådende før fra både trenere og spillere var som blåst vekk. Så hvorfor endret plutselig innstillingen til gruppen seg så plutselig og så markant? Grunnen til at det var akkurat her atferden endret seg såpass er til dels fordi her var det noe på spill. De hadde et internt system med poeng hvor det handlet om å samle sammen mest poeng i løpet av en gitt periode. Småbanespill var en av tilfellene hvor det ble utdelt slike poeng. Samtidig var det også et veldig tydelig resultatorientert preg. Det var delt inn i jevne lag. De spilte direkte mot hverandre og var i nærkontakt med motstander. Det var andre konkurranser hvor tenningsnivået var like høyt, men da var det ofte ikke så likt spillet. Da var det for eksempel skudd eller lignende.

Klubbkultur og gråsoner

Her er vi inne på det temaet hvor informantene var mest enige. Dette er jo ganske naturlig siden det er en hverdag de er godt kjent med siden samtlige informanter hadde vært i klubben i en periode på minimum ett år. Samtidig hevdet informantene med erfaring fra andre klubber at rutinene rundt dette var ganske lik uavhengig av hvilken klubb man befant seg i. For som Ringreven sa, han hadde vært i en «større og rikere klubb hvor rutinene var litt annerledes, men holdningene var ganske like.» Dette utsagnet kom i sammenheng med snakk om utnyttelse av regelverket. Med tanke på de andre delene av gråsonen så fører økonomi til vesentlige forskjeller. Men det kan virke som at det er tid som var avgjørende for utviklingen av utnyttelse av regelverket. Det er her snakk om nordiske klubber vel og merke, for som tidligere nevnt: hverdagen i andre europeiske klubber og spesielt store europeiske klubber, hvor de økonomiske og kulturelle rammene, skiller seg veldig fra hverdagen i norske klubber.

Derfor blir det aktuelt å stille seg spørsmålet: Hva kommer dette av? Et argument har vi på sett og vis allerede vært inne på, altså økonomi. Samtidig er det også kulturforskjeller. Hvorfor det er slike forskjeller i kulturen og hvorfor disse forskjellene muligens fører til mer tilbøyelighet til å være i gråsonen er vanskelig å si. Jeg forsøkte også å spørre informantene mer om dette, men svaret jeg fikk da var: «Det er kulturen de kommer fra». Altså hadde ikke de noe bedre svar enn det jeg har kommet fram til her. De av informantene som var mest

skeptiske når det kom til mottakelsen av preparater hevdet for eksempel at de spillerne som kom fra en annen kultur «ikke er like nøye på det som oss, de tar det de får.» Dette sa Lokalhelten.

Samtidig ble det også hevdet at de spillerne som kom fra andre kulturer var mer tilbøyelige til å benytte seg av de handlingene som her har blitt omtalt som utnyttelse av regelverket. Det blir derfor snakk om å benytte seg av for eksempel overspilling eller drøyning i større grad, siden de andre tingene var veldig sjeldent og sett ned på, altså filming. Eller det var noe alle gjorde, altså professional fouls.

De svarene spillerne ga i forhold til det som var å betegne som gråsoner var dermed ganske like. Spørsmålet blir derfor hvor stor påvirkning klubbens kultur rundt dette har på informantenes svar i denne oppgaven. Informantene hevdet at spillere som har gått gradene i utenlandske klubber og dermed en annen kultur hadde et annet forhold til gråsonen.

Og det fører oss til et annet, men litt alarmerende poeng. For klubbene er veldig ubevisst på dette. Alle informantene omtalte klubbens filosofi med tanke på gråsonen og de tingene vi hadde snakket om tidligere i intervjuet. Og igjen var det enighet. Klubbens administrasjon hadde ikke et bevisst forhold til dette. Informantene sa for eksempel: «Det vet jeg ikke», «det styrer trenerne» og «ikke som jeg har hørt noe om» på spørsmål om hvordan administrasjonen forholder seg til gråsonen. Det eneste som var førende var det som sto i sportsplanen, men denne virket det ikke som om noen av informantene hadde noe særlig kjennskap til siden den ikke ble omtalt. Her står det nemlig hvordan klubben ønsker å opptre og spille. Derfor har ikke administrasjon i praksis noe med gråsonen å gjøre. På bakgrunn av dette kan man heller ikke si at det har hatt noen særlig påvirkning på spillerne fra administrasjonens og klubbens side. For taktikken blir bestemt av trenere, ikke klubben eller administrasjonen. Det er noen klubber som har taktikken som en del av sin identitet som derfor fører til at de skal spille på den ene eller andre måten. Dette er ofte preget av tidligere trenere eller spillere.

Et annet aktuelt spørsmål som informantene fikk, var: Hvor stor påvirkning har trenerne? Dette var et av spørsmålene som også kom opp. Og da var svarene litt sprikende, for Lokalhelten sa for eksempel at: «Vi gjør det treneren vil.» Mens Ringreven hevdet at: «Jeg

hører jo vanligvis på treneren, men ikke hvis det går på bekostning av mine verdier.» Derfor var det noe uenighet rundt dette.

Men så kommer spørsmålet igjen. Hva har påvirket trenerne? Og trenerne er selvfølgelig påvirket av det norske fotballmiljøet. På lik linje med klubbene. Det er mulig klubbene og trenerne ikke er klar over dette, men de er påvirket av den norske kulturen og den norske oppfatningen av disse sakene. La oss ta langrennslandslaget som et eksempel. I langrenn har de i mange år gitt astma-medisin til både astma-friske og -syke utøvere. Dette har ført til at Sundby har blitt dopingdømt og en del uheldige nyhetsoppslag (Strøm, VG, 2016). Det kan være astma-medisin ikke hadde ført til like store konsekvenser nå etter at langrenn har slitt disse sakene i 4 år. Men like fullt kommer vi da til sammenligningen jeg skulle til: Hvis noe som dette hadde skjedd i en norsk fotballklubb hadde klubben blitt hudflettet i pressen. Fordi det bryter med vår kultur og slik vi ønsker å fremstå. Derfor kan også en kultur for å strekke gråsonen langt og for langt være skadelig for en klubb eller en nasjon.

Noe annet som var en viktig del av dette var mine notater. Her var det ofte notater som rutinene Fysioterapeuten hadde rundt medisinskapet og sin medisinbag. Jeg registrerte blant annet at spillerne hadde tilgang til skapet uten noe videre oversyn, men at dette skapet kun sto ulåst når Fysioterapeuten var i rommet.

Jeg fant tidlig ut i prosessen at det var nyttig å vite mest mulig om de aktuelle personenes hverdag. Hverdagene til disse spillerne, trenerne og medlemmene av støtteapparatet vil som med resten av oss forandre seg fra dag til dag. Det er likevel noen hovedtrekk og en plan for hver dag, men det kommer muligens noen forandringer av den planen som er lagt for denne dagen. Jeg kommer derfor til å skrive om det som er det nærmeste en «vanlig dag» for disse aktørene. En slik dagsplan vil derfor nødvendigvis deles inn i tre grupper. En for spillere, en for trenere og en for fysioterapeuten.

Spillerne hadde ofte dager som gikk som følger: De ankom for å spise frokost. Deretter gikk de til garderobene hvor noen fikk behandling av Fysioterapeuten. Deretter var det et møte om hvordan treningen senere på dagen skulle gjennomføres. Etter det var det forberedelser til trening, som var et program med bevegelse og styrke. Så var det naturlig nok trening som skulle gjennomføres. Dermed bar det tilbake til garderobene, hvor det enten

var et styrkeprogram, behandling av Fysioterapeuten eller skifte, dusje for så å gå opp og spise lunsj. Etter dette var spillernes dag hovedsakelig over. Dette varierte noe, men spillerne var ofte på jobb fra 9 til 14:30.

Som man ser så blir det til dels like program for trener-staben og støtteapparatet. Men dagsplanen for trenerne var at de ankom litt tidligere og spiste frokost, deretter var det et møte for å planlegge dagens trening. Deretter ledet de møtet som handlet om dagens trening, så var det naturlig nok med spillerne fram til lunsjen var ferdig. Etter det hadde trenerne møter og/eller analyse hver for seg hvor lenge dette ble kunne variere veldig, men det var ofte snakk om jobb til kveldstid.

En vanlig dag for fysioterapeuten var en slags blanding av dagen til spillerne og trenerne. Han var først med på møtet med trenerne mens spillerne spiste frokost. Han gikk deretter ned til garderoben før resten av trenerne for å gi behandling til de spillerne som trengte det før trening. Dette handlet stort sett om teiping eller lignende. Deretter var det møte for å gå gjennom økta. Enkelte ganger varte behandlingen før trening så lenge at Fysioterapeuten ikke fikk hørt etter her. Andre ganger var han ferdig i god tid. Etter det var det trening, her hadde enkelte ganger Fysioterapeuten trening med en enkelt spiller for å bedrive skadeforebyggende trening. Men stort sett fulgte han bare med på treningen og hvis det skjedde noe tok han hånd om dette. Når gruppen kom tilbake fra trening var det deretter behandling av de som trengte det. Dette foregikk ofte så sent at det ble sen lunsj, men etter dette var altså arbeidsdagen over for Fysioterapeuten.

Aktuelle organisasjoner og kjennskap til regelverk

Anti-doping Norge er den organisasjonen som utformer og iverksetter anti-doping arbeidet i norsk idrett. Det blir jo da en organisasjon som kan ha relativt stor innvirkning på spillerne i deres hverdag, men som de likevel ikke har så mye interaksjon med i det daglige. I løpet av et år har de direkte kontakt med organisasjonen en gang gjennom Ren Utøver-kurset som må gjennomføres av alle spillerne en gang i året. I tillegg til eventuelle dopingtester. Både i min bachelor-oppgave og i intervjuene til denne oppgaven fortalte spillerne at disse testene er én gang i året eller sjeldnere.

Kjennskapen til regelverket var i utgangspunktet ganske begrenset. På spørsmål om hvor godt de kjente til hva som sto på dopinglista var svaret gjennomgående at de ikke hadde spesielt god kontroll. Men det finnes hjelpemidler som de brukte og som gjør at eventuelle problemområder kan oppdages ganske enkelt også for folk som ikke er sakkyndige, altså spillerne i en slik sammenheng. Her er vi blant annet inne på denne søkemotoren til ADNO hvor du kan søke opp et preparat og finne ut om det er på dopinglista.

Kurs og opplæring

Det mest aktuelle å ta opp i denne sammenhengen er ADNOs Ren Utøver-kurs. Dette er et kurs som må gjennomføres av profesjonelle fotballklubber for at de skal få lisens og spillerne ha lov til å spille. Akkurat dette kurset tok jeg opp i intervjuene. Det var enighet om at det var viktig og hadde en funksjon. Men i samtale med informantene kom det fram at kurset kunne gjennomføres veldig enkelt og at man bare kunne tippe eller ikke se eller lese noe annet enn akkurat det som trengs for å få beviset på at man har gjennomført kurset. Dermed blir det et spørsmål om hva som er hensikten. Mener ADNO at man skal få en oppfriskning hvert år? Da tyder i så fall mine funn på at det bør finne et annet format. Hvis de derimot mener at det holder hvis man husker fra i fjor eller mener at det sitter godt nok etter én skikkelig gjennomføring. Hvis kurs-deltakeren gjennomfører det bra én gang da så klart. Og ikke tipper fra første året man skal gjennom det.

Viktigheten av å vinne

Seier og tap er essensielle begreper innenfor idrett. Disse to begrepene danner en stor del av grunnlaget for å bedrive idrett. Ikke bare blir idrett ubetydelig uten tap og seier, men det danner mye av grunnlaget for eksempel økonomisk inntjening. I intervjuene kom også dette opp. Da sa Lokalhelten: «Hvis ikke vi vinner da er det ikke noe vits da. Ingen kommer og ser på. Vi tjener ikke noe penger. Det viktigste er å vinne og alle som sier noe annet juger.» Her er det nødvendig å presisere at det var snakk om medspillerne og de andre som var tilknyttet klubben. Den nærmeste motsetningen til dette var Ringreven som sa: «Jeg er

ikke villig til å gjøre alt for å vinne.» Her var det snakk om hvilke moralske grenser han var villig til å krysse for en seier.

Begge informantene er inne på gode og viktige poenger. Lokalhelten har helt rett. Realiteten er den at vinner ikke laget kamper så vil ikke spillerne i denne klubben være profesjonelle spesielt lenge. Han tar derimot ikke hensyn til at det til dels også handler om moral og verdier. For her er det også vurderinger som må tas. Og det er akkurat det Ringreven er inne på. Han er også veldig bevisst hvor viktig det er å vinne, men er ikke villig til å ta like stor risiko som Lokalhelten. Eller Ringreven har klarere moralske grenser som han er mindre villig til å bryte.

Dette var også noe som gjorde seg gjeldende når vi diskuterte utnyttelse av regelverket. Folkevennen var ikke villig til å overspille i utgangspunktet, men hvis situasjonen var viktig nok og det kun var snakk om overspilling så ville han gjort det. Nomaden trakk det et steg lenger og mente at en spiller som filmet i den situasjonen Folkevennen så vidt ville overspilt ikke hadde fått noe særlig konsekvenser fra sin egen klubb, medspillere og supportere. Her var det snakk om at man sikret opprykk, ligatittel, hindret nedrykk eller lignende. Nomaden sa det på følgende måte: «Hvis jeg sikrer opprykk ved å filme til meg en straffe eller handse på streken så er det ingen som bryr seg om det. Det blir sikkert noe i media, men de fleste kunne ikke brydd seg mindre. Og spesielt ikke de som er viktige, det kommer ikke til å gå utover en ny kontrakt eller mitt omdømme.» Dette kan selvfølgelig diskuteres, jeg er ikke like sikker som han på at det ikke ville fått konsekvenser for spesielt omdømme. Men han har nok helt rett i at det positive helt klart ville veiet opp for det negative. Et eksempel man har på dette er når Henry handset slik at Frankrike kvalifiserte seg til et mesterskap. Det ble naturligvis skriverier i media, men faktum var det at Frankrike kom seg til mesterskapet og saken døde ut.

Oppsummering av funnene

Her er det naturligvis mange funn, noen mer overraskende enn andre, men jeg skal nå prøve å oppsummere dem. La oss begynne med det innlysende. Alle mine informanter opererer i gråsonen. De utnyttet alle som en regelverket og flere brukte kosttilskudd. Og dette gjelder mest sannsynlig alle de andre profesjonelle fotballspillerne i Norge. Dette kommer i mange former og utgaver. Noen deler av gråsonen er det både vilje og ønske om å endre på. Dette vil si for eksempel filming og deler av den økonomiske gråsonen. Andre deler er det delte meninger rundt dette var, utfra min empiri, overspilling og drøying. Mens andre ting var helt akseptert og ansett som akseptert innunder dette kommer professional fouls. Så har mye mer enn det jeg har nevnt i dette underkapittelet blitt diskutert. Dermed ser vi det igjen at gråsonen er gjenstand for subjektive vurderinger.

Diskusjon

Tjener gråsonen en hensikt?

I denne oppgaven og ofte når man diskuterer gråsoner svartmales det veldig, det blir sett på noe som er utelukkende negativt, men er dette realiteten? Deler av gråsonen er naturligvis ikke bra. Når det medisinske beveger seg over mot doping, når man mottar penger som kommer fra bedrifter som er skadelige, enten for miljøet, personer eller lignende. Dette vil alltid vært åpent for diskusjon, men jeg vil påstå at en veldig stor del av idrettslig utvikling skjer akkurat i gråsonen. Dette kan man til dels se på mine funn, hvor informantene selv sier at det er et bevisst forhold rundt dette med utnyttelse av regelverket og at denne bevisstheten har blitt sterkere. Samtidig er også kosttilskudd stadig mer utbredt. De økonomiske rammene blir stadig større og flere klubber og spillere blir profesjonelle. For som tidligere nevnt i denne oppgaven, dess mer penger som er i omløp, dess mer gråsoneraktivitet.

Kosttilskudd har ført til at kosthold er veldig mye lettere å hankses med for individer som skal være i mye aktivitet og forbrenne mange kalorier. En del former for trening og prestasjonsforbedring har blitt uglesett i deres startfase. Hvis man ser på sportens spede begynnelse i England så var det ikke lov å trene i det hele tatt, fordi det var det rene talentet som skulle konkurrere mot hverandre. Altså har det på et tidspunkt i historien vært en del av gråsonen å trene. Dette er naturlig nok en annen tid og en ganske annen innstilling enn det vi har i dag, men ikke desto mindre viser det hvordan noe som er i gråsonen i senere tid har ført til utvikling.

Økonomisk og juridisk er det også en nødvendighet i utviklingen i det å klare å signere spillere som også er en form for prestasjonsforbedring, men da kollektivt for et lag.

I tillegg har det seg sånn at gråsonen utvikler seg. Som det ble sagt i intervjuene av de eldre informantene, fotballen har utviklet seg på en slik måte at det har vært et mer bevisst forhold til det. Det kommer også regelverk som begrenser gråsonen eller som gjør det vanskeligere å utnytte gråsonen. Eksempler på dette kan være at dopinglisten blir oppdatert. Et annet eksempel vil være VAR som har blitt innført i fotballen slik at det er vanskeligere å dra nytte av potensielle dommerfeil. Samtidig som det stadig kommer nye preparater som er med på å drive den medisinske gråsonen videre.

Derfor kan vi med dette bekrefte at gråsonen tjener en hensikt. Her ligger det potensiale for utvikling både av individuelle ferdigheter og i forlengelsen av dette ferdighetene til laget. Men må man forholde seg til gråsonen? Svaret blir av samme grunn ja. Idretten bygger på ferdigheter, og disse ferdighetene må utvikles slik fortsetter vi å vinne. Dette kan selvfølgelig også foregå utenfor gråsonen, men det ser ut til, på bakgrunn av mine resultater, at man ofte ender opp i gråsonen. Og selv om man skulle holdt seg utenfor gråsonen så ville fremdeles flere av motstanderne dine operert her. Derfor må man uansett forholde seg til gråsonen enten man er delaktig eller ikke.

Så kommer vi inn på mine informanter, de var alle klare på at de var i gråsonen. Men hvorfor aksepterer de dette? Hvorfor tar de det valget? For det første følte de ikke at det de gjorde var spesielt problematisk. For det andre kan det være med at de er så vant til slik praksis at de ikke tenkt noe over det lenger.

Anti-doping koden

Denne koden skulle man kanskje tro ikke hadde så mye med denne oppgaven å gjøre siden hensikten med denne koden er å tydelig vise hva som er ulovlig og hvilke preparater som hører hjemme på dopinglisten og hvorfor de gjør det. Koden har også flere bruksområder, men den delen vi hovedsakelig skal se på her er hva som skal til for at noe defineres som doping. For at et preparat skal komme inn på dopinglisten må det oppfylle to av tre kriterier. Disse tre er:

1. Stoffet eller metoden har en prestasjonsfremmende effekt
2. Det har en helserisiko for utøveren
3. Det er et brudd på idrettens anseelse.

Hvis man skal se på dette i forhold til gråsoner så får man mange av de samme problemene som når man skal avgrense gråsonen. Hvis man tar kosttilskudd som et eksempel, det er prestasjonsfremmende, enten ved at man kan trene lenger eller oftere eller rett og slett ved at man får i seg mer av næringsstoffer man trenger eller har bruk for og på den måten kan trene hardere, lengre eller bedre (Bishop, 2012).

Hvis vi skal se på helse-aspektet ved kosttilskudd så får man et definisjonsproblem hva angår helse siden idrett i utgangspunktet ikke er sunt, spesielt med tanke på skader og mental helse (Simon M. Rice, 2016; Teramoto & Bungum, 2010). Derfor blir det heller ikke sunt å trene mer eller hardere. Samtidig viser Bishop (2012) at det er enkelte risikoer tilknyttet bruk av kosttilskudd også. Blant annet kan det inneholde dopingmidler enten fordi det er kontaminert ved en feil eller det kan inneholde midler på dopinglisten, men som ikke står på listen over hva tilskuddet inneholder. Så kan man selvfølgelig si at man ikke kan forby alle kosttilskudd fordi noen kosttilskudd inneholder ulovlige midler, men det finnes altså en risiko for at kosttilskudd kan inneholde ulovlig preparater. Samtidig er det mange forskjellige kosttilskudd og mange forskjellige firmaer som er leverandører for kosttilskudd som i så fall ville lidd. Man ville uansett ikke fått gjennom et godt forbud siden man i så fall måtte forbudt hver enkel del av kosttilskudd. Altså ville man antakeligvis bare fått nye kosttilskudd som inneholder andre ting. Derfor blir problemet det samme når leverandørene får de nye kosttilskuddene sine ut på markedet igjen. Hvis ikke man skal gå inn på en lengre debatt om helse, hvilket vi ikke skal her, så er dette de klare problemene ved for eksempel kosttilskudd.

Det siste prinsippet de bygger på er, som nevnt, idrettens anseelse. Denne blir vanskelig å både angripe og forsvare, siden den er så subjektiv som den nødvendigvis blir. For hvilke verdier skal man rette seg etter? Fair play? Idrettens logikk? For disse går til tider på bekostning av hverandre. Er det hvorvidt noe er naturlig eller ikke? Da faller kosttilskudd og mange andre eksempler gjennom enda en gang. Altså er dette kriteriet veldig lite håndfast med hva betydningen er.

Med dette kommer vi også inn på om alt det som er på dopinglisten nødvendigvis skal være der. For det finnes preparater som er på listen siden de blir brukt for å skjule bruken av andre midler. Burde disse være på listen? De skader idrettens anseelse siden de indikerer juks så det kriteriet er i orden, men hva med de to andre kriteriene? Hvis man for eksempel ser på diuretika som er en betegnelse på vanndrivende legemidler, dette blir derfor brukt før dopingkontroller for å urinere ut sporene etter det forbudte dopingmiddelet (Cadwallader, De La Torre, Tierri, & Botré, 2012). Slike midler har naturligvis en viss prestasjonsfremmende effekt ved at man kan kvitte seg med vekt i form av vann. Men hovedsakelig er det altså snakk om å skjule bruk av dopingmidler. Disse oppfyller ikke kravene i noen større grad enn andre ting som ikke er på listen, som for eksempel kosttilskudd.

Jeg mener selvfølgelig ikke at såkalte «masking agents» skal fjernes fra dopinglisten (World Anti-Doping Agency, 2020), men likevel tyder det på at kriteriene kan utbedres til å være langt mer presise. Både for det som er utenfor lista, men også det som er på.

Samtidig er også min forskning og mine funn også noe som tyder på dette. Det er mange problematiske forhold i den medisinske gråsonen som doping-koden bør ta hensyn til. I tillegg har også dopingjegerne store problemer hvis de skal ta de jukserne som eventuelt er i andre idretter, men kanskje spesielt i fotball. Dette er ikke bare på bakgrunn av den lave testfrekvensen, men også på grunn av mangelen på forskning på hva slags doping som kan være aktuell å bruke i fotball og hva som er mest utbredt. Dette kan påstås siden det er indikasjoner på at doping forekommer også i fotball. (Malcolm & Waddington, 2008; Waddington, Malcolm, Roderick, Naik, & Spitzer, 2005)

Doping, dopingtester og smertestillende i fotball

Waddington med tidvise samarbeidspartnere har skrevet om gråsonen, men i hans tilfelle er det mest interessante at han skriver mye og til tider utelukkende om fotball. Dette skiller seg fra de andre funnene jeg kommer til å se på i diskusjonen. Å si at han skriver om gråsonen er ikke helt korrekt for han bruker strengt tatt ikke begrepet, utfra hva jeg kan se. Men han kommenterer likevel forhold som er interessante og relevante. Det er fra Waddington at poenget om smertestillende har kommet. (Malcolm & Waddington, 2008; Waddington, 2006)

Samtidig skriver han også mye om bruk av doping i fotball. Både gjennom studier av det som foregikk i Italia på den store dopingsaken som foregikk der og den ovenfornevnte bruken av smertestillende. Det som skiller deler av hans forskning fra min og andres, som vi skal se på senere er at det tidvis har blitt brukt spørreundersøkelser. Slik jeg så for meg hvis jeg skulle benyttet meg av denne kvantitative metoden. Dermed har denne forskningen blitt gjort og følgelig det grunnlaget som følger med blitt lagt. Det er to grunner til at jeg kommer til dette så sent og legger så lite vekt på det som jeg kommer til å gjøre. For det første er studiene gjennomført på utenlandske profesjonelle spillere, dermed er overføringsverdien noe

tvilsom. Den andre er at svarene som kommer ikke ser på helt det samme som min forskning, men de delene som er relevante kommer jeg inn på. (Malcolm & Waddington, 2008)

For å gripe tak i deler av forskningen, Waddington har funnet ut at både smertestillende, kosttilskudd og vitamintilskudd blir brukt av mange engelske profesjonelle fotballspillere. Altså i tråd med min forskning. Dette var ikke overraskende. Det som heller ikke er overraskende, men litt foruroligende, Waddington fant at en tredjedel av spillerne ikke hadde blitt dopingtestet de siste to årene. Og 60% av informantene hans trodde ikke de kom til å bli testet det neste året. Dette virker kanskje som et litt tullete og subjektivt poeng. Men hvis man går dypere i dette og ser på implikasjonene blir det straks verre. Dette betyr altså at 60% tror de kan dope seg ut at dette får noen konsekvenser, i det minste i et år. (Waddington, Malcolm, Roderick, Naik, & Spitzer, 2005)

Basert på sin forskning, hovedsakelig ved gjennom Malcolm & Waddington (2008) og Waddington et.al (2005) konkluderes det i stor grad med at FIFA ikke tar problemet med doping seriøst nok. Enten det kommer til doping som er prestasjonsfremmende eller som er ment for andre ting for eksempel hasj eller party-drugs (recreational drugs). Derfor oppstår det avstand mellom det organisatoriske og sporten. Dette kommer jeg tilbake til i neste kapittel om Møller sin forskning på området. (Malcolm & Waddington, 2008; Waddington, 2006; Waddington, 2000; Waddington, Malcolm, Roderick, Naik, & Spitzer, 2005; Waddington & Smith, 2009)

Organisatorisk svikt og prestasjonslogikk

Organisasjoner er en viktig del av hvordan vi som er plassert utenfor prestasjonskulturene forstår gråsonen og hva som befinner seg i den. Organisasjonene gir også et inntrykk av hva de tilknyttet organisasjonen mener er i gråsonen. I det minste skulle man trodd det. Men det er ikke nødvendigvis alltid sånn.

Hvis man for eksempel ser på kosttilskudd, er dette et verktøy som forenkler hverdagen til idrettsutøvere veldig siden dette er individer som trenger ekstreme mengder næringsstoffer i løpet av en dag. I Christiansen og Møller (2007) sin bok sier en informant de kaller Thomas følgende ved hjelp av to forskjellige sitater: «Jeg har hele tiden slitt med Team Danmark sin

holdning til kosttilskudd når de sier at det er overflødig, og man skal bare ha et godt og variert kosthold. Det synes jeg ikke holder overhodet, for da vet de ikke hva vår trening handler om hvis de tror det er mulig [uten kosttilskudd]» (Christiansen & Møller, 2007, s. 73) og hvis han ikke skulle brukt kosttilskudd eller vitamintilskudd «hadde han ikke hatt tid til noe annet enn å forberede måltider» (Christiansen & Møller, 2007, s. 74). Grunnen til at kosttilskudd blir problematisert i denne boken er fordi det danske idrettsforbundet hadde uttrykt en motstand til kosttilskudd og et ønske om at deres utøvere ikke skulle bruke slike hjelpemidler. På bakgrunn av dette problematiserer Christiansen og Møller (2007) innblandingen til det danske idrettsforbundet og deres avstand til virkeligheten. Dette har de til tross for det offisielle standpunktet tatt innover seg og er bare så rigide utad. (Christiansen & Møller, 2007)

Dette følger forfatterne opp med å problematisere det danske idrettsforbundets linje ytterligere. For som flere av informantene sier, sprøyter er noe de ikke skal røre, samme om det er for vitaminer eller andre tilskudd som er helt lovlige. Sprøyter skal heller ikke brukes til prestasjonsfremmende formål som blodprøver, men da møter de seg selv i døra. For i noen idrettsmiljøer er høydetrening utbredt og sett på som en viktig del av treningsarbeidet. Men danskene anser høydehus, i likhet med oss som umoralsk. Derfor må man på høydesamling som er moralsk uproblematisk, men det er en nødvendighet ved høydeopphold å ta blodprøver, ved hjelp av sprøyter, for å ha kontroll på treningen Uten blodprøver mister man hensikten med høydeoppholdet. Høydehus er umoralsk. Men høydeopphold er nødvendig for treningen. Dette blir dermed ikke praktisk gjennomførbart, og man utelukker derfor muligheten til en treningsform og periode som anses som svært viktig. Hvis man ofrer trening som kan føre til fremgang på grunn av en kollektiv sprøyteskrek er dette et gunstig miljø og organisering for å bedrive toppidrett? Eller enda mer alarmerende, bedriver man egentlig toppidrett?

Grunnen til at dette dras opp såpass omfattende er fordi jeg fant lignende trekk i min studie. For klubbens offisielle standpunkt, altså hva som står i klubbens sportsplan, står det at den aktuelle klubben «Vi haler ikke ut tiden når ballen er ute av spill» og «vi forsøker ikke å skaffe oss fordeler som bryter med regelverket». Dette er de mest iøynefallende for min forskning. Dette strider på mange måter med mine funn siden Treneren og spillerne sa at de brukte eller ønsket å bruke ekstra tid når de hadde en fordel eller ledelse å forsvare. Jeg har laget en egen kategori som heter utnyttelse av regelverket og den bryter i sin natur med

punktet at man ikke forsøker å skaffe seg fordeler som bryter med regelverket. For som Ringreven sa når vi snakket om professional fouls: «Jeg forventer at mine lagkamerater gjør det.»

Altså er det her en motsetning mellom det hva det organisatoriske sier utad og selve prestasjonsgruppen. På lik linje med det Christiansen og Møller (2007) omtaler. Spørsmålet følger derfor igjen: Er dette et gunstig miljø å bedrive toppidrett i?

Konklusjonen blir derfor ganske lik i begge tilfellene. Standpunktet til den aktuelle organisasjonen utad er noe som ikke etterlevs i praksis. De danske toppidrettsutøverne bruker naturligvis kosttilskudd. De bruker sprøyter når de er på høydesamling. I den klubben jeg observerte utnytter de regelverket. Dette kommer av at det rett og slett ikke er forenelig med hvordan de aktuelle idrettene ser ut. Det er ikke i tråd med hvordan dagens fotball spilles og ikke hvordan denne klubben spilte eller oppførte seg. Det var heller ikke i tråd med hvilken oppførsel trenerne forventet av spillerne sine. På et møte etter en kamp med video og en bestemt situasjon sa hovedtreneren at her feller vi motspilleren og tar det gule kortet.

Derfor beviser dette, om ikke annet, organisasjonenes rolle og hvor langt unna det organisatoriske, i det minste tidvis, er unna det praktiske. Så kan man selvfølgelig diskutere fordeler og ulemper ved dette. Det har ikke så mye å si utfra de to eksemplene jeg har kommet med. Både min forskning og Christiansen og Møller (2007) viser at disse idealene, prinsippene eller filosofiene ikke ble fulgt i noen særlig grad. Derfor er det vel en bagatell at dette er en holdning utad? Og det kan man naturligvis hevde, men det gir et falskt bilde av idretten og man er håpløst ideologisk uten å ha noen utsikter om at dette skal følges. Spesielt hvis idealene skal være så rigide og spesifikke på noe som hindrer forbedring, utvikling og jakten på seier i så stor grad. (Christiansen & Møller, 2007)

Møller (2010) har også kommet fram til noe av det samme som min undersøkelse i form av idrettsutøvere og hvordan de forholder seg til gråsonen. Han fant at flere utøvere valgte og ikke forholde seg til gråsonen. Alt var enten lovlig eller ulovlig. Det samme fant jeg hos en av informantene til min Bachelor-oppgave. Dette er selvfølgelig legitimt, men realiteten er at de fleste mener at noe som er lovlig likevel er moralsk problematisk. Med min informant fant jeg ut at han ikke var så bestemt på det at han ikke skulle forholde seg til gråsonen, til tross for utsagnet han kom med i utgangspunktet. Når jeg dro opp noen eksempler var det likevel noe

han syntes var problematisk. Utfra intervjuet til Møller ser det ut til at hans informanter som formulerte et slikt standpunkt var mer bestemt. (Christiansen & Møller, 2007; Møller, 1999; Møller, 2010)

Til slutt vil jeg ha med et sitat fra informanten Thomas fra Christiansen og Møller (2007). Den passer best inn senere, men den kommer altså fra en Møller-bok og må følgelig komme først i dette kapitlet, så vil jeg ta opp poenget senere. Det er snakk om hvor krevende det er at noe er lovlig, men fremdeles er problematisk: «Ja, akkurat. Det er jo der, på grensen, du skal vinne» (Christiansen & Møller, 2007, s. 76)

Sykling og gråsonen

Som siste del av denne fasen skal jeg se på et forskningsprosjekt som ligner veldig på dette. Det er samme nivå, altså en master-oppgave. Det er forsket på gråsonen. Det er kvalitativ forskning gjort gjennom observasjoner og intervjuer. I tillegg er også systemteori blitt anvendt i begge oppgavene. Den største forskjellen er at det er snakk om sykling og ikke fotball. (Skjelstad, 2017)

Skjelstad fant at de fleste sykkelryttere opererer i gråsonen for å oppnå suksess. Dette stemmer derfor i stor grad overens med det jeg og andre har funnet til tross for forskjellene i idrett. Skjelstad er også inne på mye av det samme som har blitt nevnt tidligere i denne oppgaven med problematisering av astma-medisiner, bruk av piller. Samtidig tar hun også opp fordelene ved å være et økonomisk hestehode foran konkurrentene. Det nevnes også mye om viktigheten av å vinne og de etiske og moralske valgene som må tas når man er inne i gråsonen. Hvor et valg kan føre deg inn i dopingens beksvarte verden. (Skjelstad, 2017)

Følgelig er det mange likheter i idrettslige gråsoner uavhengig av idrett, både slik utøverne selv rapporterer det og slik vi som forskere ser på det og oppfatter det. Funnene til Skjelstad blir på mange måter bekreftet av Christiansen og Møller (2007) hvor mange syklistere er brukt som informanter. (Christiansen & Verner, 2007; Skjelstad, 2017)

Idrettssystemets prestasjonslogikk og gråsonen

For å forstå kraften i idrettens prestasjonslogikk vil jeg trekke inn sosiologisk systemteori. Etter sigende trengs det og leses veldig mye av Luhmanns verker på dette området og helst på originalspråket. Dette kan jeg på ingen måte påstå at jeg har gjort, samtidig finnes det annen forskning som kan gi en viss forståelse av teorien. Mye av dette kommer fra Tangen (2004). At det kan hentes mye herfra er en fordel både med tanke på språk og at Tangen ofte bruker systemteori som bakteppe for sine tolkninger av idretten. Som teorien også skal brukes til her.

Systemteori bygger på at samfunnet består av del-systemer, eksempler på disse kan være økonomi, utdanning og idrett. Disse systemene er igjen avhengig av det som heter autopoiese. Autopoiese vil si at systemene gjenskaper seg selv sine utøvere, sine regler, sine arrangement og sine anlegg. Dette kan være veldig tydelig vet at man endrer en idrett radikalt som for eksempel Richard Fosbury gjorde i høydehopp hvor han begynte med en ny stil som i dag er den eneste teknikken som blir brukt. Eller som Jan Boklöv gjorde for skihopping når han oppfant V-stilen i skihopping. Det kan også være langt mindre synlig og bli styrt fra et annet hold enn en utøver. Som når man økte vekten og størrelsen på bordtennisballen for å øke underholdningsverdien. Dette er en endring som fører til forandringer for utøverne og idretten, men som kommer fra et administrativt organ.

Men det må komme fra idretten. For som Tangen skriver: «En politiker kan ikke bestemme hva som skal betraktes som skåring i fotball, det bestemmer fotballen selv.» (Tangen, 2004, s. 67) Og «Systemet styrer seg selv i henhold til egne regler, samtidig som det er absolutt avhengig av den kobling det har til det miljø eller de omgivelser det befinner seg i og som sørger for det nødvendige grunnmaterialet.» (Tangen, 2004, s. 67). Det siste sitatet peker naturligvis på at autopoiese er avhengig av sine omgivelser også utenfor sitt system. Autopoiese er systemets gjenskapning og selvdannelse. Systemet styrer seg selv gjennom denne prosessen ved at systemet selv skaper de nye delene som spillere, dommere og som nevnt tidligere regler.

Også i fotball er det eksempler på gjenskapelse og endring. Den defensive taktikken i toppfotballen ble endret ved innføringen av det såkalte gegen-presset. Denne defensive taktikken får Jürgen Klopp æren for å ha utviklet, dette er selvfølgelig en overdrivelse siden han har tatt inspirasjon fra andre tidligere managere. Kort fortalt førte denne endringen i

taktikk til at fotballen inntok en ny form. Og denne nye formen er at de fleste europeiske toppklubber har tillagt seg en variant av denne formen for defensiv tilnærming til spillet. Det er også her tilfeller av at andre aktører som for eksempel administrative aktører har påvirket idretten. Som ved regelendringer. Hands-regelen og forståelsen av denne er oppe til en evig diskusjon, og hver gang det kommer en ny forståelse av denne forandrer den spillet til en viss grad. De siste årene har det ikke kommet noe særlig mer inngripende enn forståelser av regelverket. Men hvis man skal se litt større på det så har det kommet nye regler også. I 1992 kom regelen om tilbakespill til målvakt for å unngå at drøyingen skulle ta altfor mye tid. Nå i ny tid har vi VAR (Video Assistant Referee) som har blitt innført i alle de store turneringene. Dette fører til endringer, regelbrudd man tidligere slapp unna med hele tiden eller til tider slipper man ikke unna med lenger. Men samtidig tar det lenger tid og en stor del av kritikken som har blitt rettet mot VAR er at det tar vekk en del av gleden med et mål siden det må sjekkes igjen om det skjedde noe problematisk i forkant av målet.

At gråsonen utvikles i takt med idretten er på mange måter i tråd med systemteori og helt naturlig sett i lys av denne teorien. Grunnen til dette er at systemteori bygger på at systemer oppstår, i dette tilfellet fotball, og reproducerer seg selv. Basert på tolkningen av mine funn er gråsonen med på denne reproduksjonen. Ved dette mener jeg at gråsonen er i konstant forandring. For eksempel var ikke hjertemedisinen Meldonium på dopinglisten før 1.januar 2016. Dette legemiddelet ble brukt av mange utøvere mot slutten av 2015 da den prestasjonsfremmende effekten ble oppdaget (Antidoping Norge, 2016). Altså kan noe gå fra å befinne seg i gråsonen til å bli ulovlig. I tillegg blir nye former for gråsoner oppdaget. For eksempel hevdet de som hadde vært en del av fotballen i lang tid (Treneren, Ringreven og Nomaden) at fotballen hadde utviklet seg til å ha et mer bevisst forhold til de tingene som handlet om å utnytte regelverket.

Gråsonen er også på mange måter et uttrykk for autopoiesis. Det forandrer seg hvordan lagene utnytter regelverkets ytterkanter. For den medisinske delen av gråsonen forandrer dopingbestemmelsene seg og det blir oppdaget nye legemidler, hvorav noen av disse kan brukes til å forbedre prestasjonen. Utnyttelsen av regelverket blir forandret siden tolkningen, håndhevelsen og til dels selve regelverket forandrer seg. Det juridiske og økonomiske forandres på grunn av nye aktører og nye lover å ta hensyn til for eksempel av typen Financial

Fair Play. Dette er kun utvalgte eksempler som er ganske brede, de kunne like gjerne vært byttet ut med andre eksempler.

Sosiologiske tolkninger av prestasjonslogikken

Tangen og idrettens binære kode

Også andre har trukket fram idrettens prestasjonslogikk for å forklare uheldige sider ved idretten generelt. La meg derfor utdype dette ved å sammenlikne Tangens systemteoretiske perspektiv med de perspektiv som framkommer i Augestads Toppidrettens formel og Pielke og hans bok *The Edge*. Dette er altså tre idrettssosiologiske bøker og forfattere som har sett på gråsonen i større og mindre grad. Eller i det minste har de sett på tematikk som kan brukes til å sammenlignes med mine resultater og jeg skal derfor diskutere mine funn og analyser mot deres funn og analyser.

I denne anledningen blir det viktig å se litt grundigere på toppidretten generelt og hva som kjennetegner den. Tangen formulerer det slik at idretten er et sosialt system og dette sosiale systemets medium er seieren. Derfor må man også ha med seierens motsetning altså nederlaget. Disse to, seier og nederlag utformer til sammen det Tangen (2004) omtaler som idrettens binære kode. Derfor er det også denne koden, disse to motsetningene som legger premissene for idretten. Det ønskelige utfallet er seier, det man jobber for å oppnå og følgelig er nederlag det man forsøker å unngå.

Vi kommer dermed inn på en annen av Tangens binære koder, som henger tett sammen med seier og nederlag. Denne andre binære koden er forbedring og tilbakegang. Tanken med disse binære kodene er derfor at alle avgjørelser som tas skal tas på bakgrunn av å oppnå seier gjennom prestasjonsforbedring. Derfor må spørsmålet før en handling, en hvilken som helst handling, være: Hjelper dette oss til å oppnå seier? Hjelper det oss å oppnå seier hvis vi benytter oss av denne øvelsen? Hvis vi går for den ene taktikken fremfor den andre? Hvis vi bytter sponsor? Hvis vi kvitter oss med denne spilleren? Hvis svaret på de spørsmålene som stilles innad i det sosiale systemet er «ja» vil handlingen gjennomføres. Dette er i jakten på forbedring eller seier. Men noen ganger tar man feil. Kanskje det ikke var en god vurdering å kvitte seg med den spilleren. Dermed får man en tilbakegang og sannsynligheten for tap øker.

Dette kan naturligvis gjøres motsatt vei også. Ja, vi tapte, men hva var positivt? Hva er verdt å holde fast ved og hva må endres?

Og hvis tapet skulle inntreffe vil man få en tilsvarende rekke med spørsmål om hvor feilen eller feilene ligger. Var det hos spillermateriellet? Var det taktikken? Utstyret? De gangene man her får et «ja» fordres det samme som før altså en handling. Så kan man igjen ta feil ved hvor ja-et hører hjemme. I tillegg kan man også foreta feil handling i etterkant av at man har funnet ja-et.

Det må naturligvis pekes på at man kan oppleve at man i idretten gjør ting som ikke fører til seier, i det minste ikke direkte, men de gangene dette skjer handler det ofte om et mer langsiktig perspektiv. Dette kan være at utøvere møter opp på sponsoroppdrag og bruker tid på dette som egentlig er bedre anvendt til restitusjon, trening eller lignende. Men hvis man møter opp på dette sponsoroppdraget kan det føre til økt inntekt og penger er normalt sett en viktig del av å kunne bedrive idrett.

Det er også mulig å hevde at ikke de binære kodene er rådende hele tiden. Barn som spiller fotball gjør det ofte fordi det er gøy. Dette handler derfor ikke om seier og tap. Men som Tangen sier: «Like fullt må alle forholde seg til at det skåres mål, og at det ene laget kan få flere mål enn det andre og slikt sett vinne kampen» (Tangen, 2004, s. 76). Samtidig begås det her det han kaller en nivåfeilslutning, altså at man blander sammen individnivå og det sosiale systemnivå.

Augestad om Olympiatoppen

Augestad ser på sin side på toppidretten og Olympiatoppen på en annen sosiologisk måte. Toppidretten bygger på et samspill mellom de individuelle idrettsutøverne og den organisatoriske Olympiatoppen som er premisslegger for deler av toppidretten i Norge. Blant annet hvem som får toppidrettsstipendet og på denne måten kan nærme seg profesjonelle. Det er utøvere som ikke er helt profesjonelle på grunn av dette stipendet, men det er et steg på veien og du er dermed definert som toppidrettsutøver. (Augestad & Bergsgard, 2007; Augestad, Bergsgard, & Hansen, 2006)

Et av Augestads poenger underbygger det som har blitt hevdet i denne oppgaven, nemlig at idretten forandrer seg til å bli mer profesjonell. Ikke noen stor overraskelse, han ser som nevnt på dette gjennom organisasjoner hvor denne utviklingen førte til dannelsen av Olympiatoppen slik at den norske kompetansen på toppidrett kunne samles og trekke i samme retning på tvers av grener mot en sterkere norsk idrett. Dette er delvis grunnen til at vi har så gode resultater på den internasjonale idrettsarena som vi har. En slik utvikling har blitt omtalt her i at det vi nå omtaler som gråsoner har fått mer fokus med årene. Utvikling er noe som skjer trinnvis og på mange områder samtidig. For flere tiår siden utviklet idretten seg så Olympiatoppen ble dannet. Nå utvikler fotballen seg slik at viktigheten av å bryte med de tidligere idealene om ikke å drøye er avleggs. (Augestad & Bergsgard, 2007; Augestad, Bergsgard, & Hansen, 2006)

Tiden da Olympiatoppen ble dannet bar også preg av idrettens identitetskrise. Det ble stadig mer profesjonelt og mer penger involvert og gikk vekk fra sine tidligere amatørpregede idealer. Det som i dag er det største arrangementet i idrettsverdenen altså de olympiske leker liknet stadig mer på den formen som nå har blitt inntatt med store sponsorer og derfor store pengesekker. Olympiatoppens dannelse i 1988 førte til medaljer og berømmelse. Derfor har organisasjonen stått sterkt siden den tid. (Augestad & Bergsgard, 2007; Augestad, Bergsgard, & Hansen, 2006)

Så kommer spørsmålet, hva har dette å gjøre med denne oppgaven? Det handler derfor om idrettens forandringer og forandrende behov for å oppnå seier. Olympiatoppen har gitt oss flere medaljer, eller det har hvertfall kommet mange medaljer siden Olympiatoppen ble organisert. På samme måte blir fotballklubber akterutseilt hvis ikke de henger med i dagens taktiske forandringer. Denne forandringen kommer av at de landene som ikke er like vellykkede som de andre vil kopiere de vellykkede landene. Slik vil fordelene utjevnes og de vellykkede nasjonene, lagene eller utøverne vil måtte finne nye måter å fortsette utviklingen på. Både i og utenfor gråsonen. (Augestad & Bergsgard, 2007; Augestad, Bergsgard, & Hansen, 2006)

Pielke og The Edge

Av de tre bøkene jeg ser på i denne fasen er det denne som ligner mest på det som vises i min oppgave. Jeg omtaler gråsonen som en måte å oppnå fordeler på. Fordelen blir i hans bok kalt The Edge, men han benytter dette begrepet bredere enn jeg gjør med gråsonen. For han er disse gråsonehandlingene og andre relaterte handlinger, uttrykk for strevet med å skaffe seg en fordel. Det kan altså handle om at man rett og slett er bedre trent ferdighetsmessig eller man kan ha en bedre trener. Utover det kommer han også inn på deler av det samme som min oppgave. Han har gjennomført intervjuer direkte om dette. På lik linje med meg. Og boken handler utelukkende om det jeg vil kalle prestasjonsutvikling, og dermed handler boken også i stor grad om gråsonen. (Pielke, 2016)

Pielke sine innspill i denne fasen av oppgaven er på mange måter mer praktiske enn Tangen og Augestad i denne fasen av oppgaven. Det er flere spesifikke eksempler og han har et blikk på gråsonen som ligner på mitt samtidig som det bærer preg av de andre teoretiske delene som har blitt diskutert her. Han omtaler idretten som en brutal virkelighet hvor man balanserer på en tynn line. På den ene siden benytter man seg ikke av de tilgjengelige midlene. Mens man på den andre siden faller i en avgrunn hvor midlene man bruker er tilgjengelige, men ikke lovlig. Pielke går langt i å hevde at å kunne balansere på denne linen legger til grunn hvordan du lykkes i idretten. Hvordan du håndterer The Edge bestemmer om du blir profesjonell, blir en legende og har et navn som huskes av alle, er du jukse-makeren som prøvde å lure en hel verden eller blir du glemt for all ettertid fordi du ikke benyttet deg av de nødvendige midlene. La meg legge inn en påminnelse her at dette inkluderer alle fordeler man kan skaffe seg, ikke bare disse moralsk problematiske som jeg har skrevet om i oppgaven. (Pielke, 2016)

Pielkes eksempler på The Edge og gråsone sammenfaller i stor grad. Det snakkes om mye av det samme som jeg har vært inne på i denne oppgaven. Og enda viktigere, opplevelsen til utøvere er ganske lik. (Pielke, 2016)

For å fortsette gjengangeren som har vært med organisasjonenes påvirkning på idretten drar Pielke ofte opp idrettens autonomi. Dette er relevant for som vi har sett og opplevd både i denne oppgaven og utenom har idretten både en plikt og en rett til å være sin egen beslutningstaker. Pielke peker på både positive og negative sider ved dette. Tangen ser på

dette ved hjelp av autopoiese, idretten gjensker egne aktører og i forlengelsen av dette regler, normer og forventninger. De andre forskerne jeg har sett på omtaler denne styring med mindre nøytrale og i et strengere ordelag. Dette har inntrykket har nok jeg til dels overdrevet ved å dra frem sitater hvor de er negative. Og selv har vist de negative sidene ved dette uten å dra frem de gode i noen særlig grad. Til tross for dette er nok både Waddington, Møller og jeg enige om at idretten må styre seg selv. (Pielke, 2016)

Pielke ser på fordeler og ulemper med denne autonomien blant de negative sidene pekes det på korrupsjonen til FIFA, håndtering av Russland statlig organisert doping-program og UCI's slepphendte holdning til doping og spesielt Armstrongs doping som red sykkelsporten som en mare og fort kunne blitt dens undergang. Vi har også merket dette i Norge, autonomi fører ofte til lite innsyn. Her til lands har vi hatt en lang og smertefull prosess med reiseregningene til Norges Idrettsforbund. Også her vises idrettsorganisasjoners feilbarlighet. Så har man naturligvis også de positive sidene. Det var amerikanerne selv som avslørte en av deres egne helter i Armstrong. IAAF har ført en hard linje mot Russland siden doping ble kjent og McLaren-rapporten ble kjent. Altså er idretten selv i stand til å fikse opp i sine egne problemer. Til tross for at det var sent og bare delvis i disse tilfellene. (Pielke, 2016)

Når man legger det frem slik jeg gjør nå er det naturlig å se på alternativene, de er ikke så lette å se, men de nasjonale forbundene er i det minste bundet opp av nasjonale lover som gir klare rammer for handlingsrommet og de må til dels stå til ansvar overfor media, nå har selvfølgelig ikke media noen direkte eller reel makt i teorien, men mediens rolle viser tydelig at dette ikke er tilfellet i praksis. Til tross for at det ikke var det som felte Armstrong var mediene involvert gjentatte ganger når noen prøvde å angi han eller at journalister fikk tak i kilder som kunne informere om at han drev med doping (Macur, 2014). Presset fra media har flere ganger rystet store personer og organisasjoner. Faktum er det at organisasjonene det er snakk om er så store at de i så fall måtte underlegge seg en stat og på den måten styres av dette. Men man ville igjen endt opp i en situasjon hvor en idrettsperson sitter på toppen av organisasjonen, hvor de må svare til en statsråd slik som det er i Norge og svart til det aktuelle landets lover. Ikke rare forandringen med andre ord. For, Tangen hevder, idretten vet best selv hva som er best for idretten. (Pielke, 2016; Tangen, 2004)

Mine funn ...

og gråsonen

I denne oppgaven har jeg pekt på flere problemområder som fotballen i gråsonen. Så da kommer spørsmålet: Hvor er problemet størst og mest presserende? Og i forlengelsen av det, hva kan vi gjøre noe med? For dette er også et spørsmål som trenger svar, men det trengs noen modifikasjoner. For fotballen er i en situasjon hvor man kan få gjort noe med alle problemene jeg har tatt opp, men det ville muligens være ødeleggende for fotballen og føre til å gjøre idretten mindre populær, at endringen endrer spillet til det verre eller at den nye straffen ikke står i stil med forbrytelsen. For eksempel tror jeg at det å stoppe kontringer vil være et slikt eksempel. Dette er i dag gult kort. Men er som jeg har belyst tidligere en del av regelverket som benyttes ganske kynisk. Altså hvis man hadde hatt et ønske om å endre på dette ville man måttet endre reglene. For eksempel kunne man endret det til rødt kort, men det ville i mine ører vært en for hard straff for dette kan man gjøre uten at man mener det også. Annet enn dette gir ikke fotballen så mange andre muligheter for en strengere straff. Derfor må man i så fall endre selve regelverket til fotball, dermed endrer man også spillet. Tolkningen av fotballens regler endres til stadighet, men ikke så store forandringer at man legger til en annen straff mellom gult og rødt kort.

Hvis man ser på andre ting som er i denne delen av gråsonen som for eksempel drøying så er det lettere å gjøre noe med. Det ble gjort en regelendring nå for å bekjempe det når man blir byttet ut, som var at man måtte ta kortest mulig vei ut av banen. Fremfor at man måtte gå ut ved benken slik som det var før. Noe annet man kunne gjort for å begrense drøying er at man kunne hatt en lavere terskel for å gi spillere gult kort for drøying. Som er en eksisterende regel, men den blir brukt i svært liten grad. Altså er det forskjell på hvilke deler av regelverket man bør ta tak i og hvordan man kan og bør gjøre dette.

Samtidig er det jo også flere deler av gråsonen. Hvis man ser på den økonomiske delen så har det også vært forsøk for å påvirke regelverket for å begrense hvor mye og hvordan man opererer i gråsonen. For eksempel er det ulovlig å gi foreldre penger slik at man kan signere deres avkom til sin klubb. Vi har også Financial Fair Play i forhold til overganger og pengebruk i klubber. Dette blir en litt spesiell del av gråsonen siden det i praksis handler om å

begrense hvor stor gjeld klubber kan komme i og hvor mye penger de kan få fra for eksempel eiere.

Dermed kan man undre seg hvorfor disse regelbruddene har en så fremtredende rolle i moderne fotball? Svaret er ganske naturlig: Fordi straffen ikke står til forbrytelsen. Gevinsten av at man lykkes med regelbruddet er langt større enn straffen hvis man mislykkes. Straffen både for å stoppe en kontring og å filme er gult kort. Likevel gjøres begge deler til stadighet. Det er liten tvil om at ved mange av tilfellene hvor man gjør begge disse tingene så er handlingen bevisst. Derfor vurderer også spillerne som gjør det dithen at det gule kortet man kan få er verdt risikoen for å få den eventuelle straffen eller å stoppe kontringen eller målsjansen. Det er ikke hensikten i denne avhandlingen å hverken løse dette problemet eller å forandre regelverket slik at man unngår dette, men likevel er det en del av fotballen og kan vurderes som en del av gråsonen.

og Fair Play

Da har både Fair Play, gråsonen og mine funn blitt diskutert, men kun hver for seg. Hvis man skal se på disse samtidig, endrer det da bildet på noen av dem? Det er enkelte deler av gråsonen som er mer relevante med tanke på Fair Play. Utnyttelse av regelverket er i aller høyeste grad en av disse. Hvis man skal se på utnyttelse av regelverket og fair play sammen så har ikke disse noe med hverandre å gjøre og er ikke det minste forenelige. Samtidig viser mine funn at de både er en del av toppfotballen og samtidig en akseptert del.

Hvorvidt aktiviteten som foregår i gråsonen blir ansett som problematisk er i stor grad avhengig av å bli dratt frem i offentlighetens lys, som for eksempel astma-medisineringen til langrennslandslaget. Derfor kommer man også opp i et problem fordi formålet med Fair Play er «å skape tillit», når avsløringer som er problematiske dukker opp, så bygger ikke dette tillit. Enten det er snakk om tilliten til publikummet eller andre lag, det kommer an på hvem som blir overrasket.

Da passer det naturlig å komme tilbake til klubbens sportsplan og det som sto der og de to punktene som stred mest med mine funn. Som en påminnelse disse punktene var altså: «Vi haler ikke ut tiden når ballen er ute av spill» og «vi forsøker ikke å skaffe oss fordeler som

bryter med regelverket». Dette er ikke i tråd med hvordan dagens fotball spilles og ikke hvordan denne klubben spilte eller oppførte seg. Det var heller ikke i tråd med hvilken oppførsel trenerne forventet av spillerne sine. På et møte etter en kamp med video og en bestemt situasjon sa hovedtreneren at her feller vi motspilleren og tar det gule kortet. Altså er vi inne på en motsetning på det administrative og selve prestasjonsgruppen.

Samtidig har jeg laget en egen kategori som heter utnyttelse av regelverket og den bryter i sin natur med punktet at man ikke forsøker å skaffe seg fordeler som bryter med regelverket. For som Ringreven sa når vi snakket om Professional fouls: «Jeg forventer at mine lagkamerater gjør det.»

Hva slags påvirkning har fair play på fotballen?

Også her er vi inne på et begrep som er viktig for dagens fotball. Hvor viktig det er og hvor stor rolle dette begrepet har kan diskuteres, men Fair Play og fotball er unektelig tett knyttet sammen.

Problemet med fair play og toppidrett er at fair play handler om verdier og moral, toppidrett handler om å vinne eller tape med å vinne som det ønskelige utfallet. Dette gjøres ved å tilegne seg flest og størst mulig fordeler (Tangen, 2004). Til tider kan dette gå på bekostning av egne og andres verdier og moral. Altså kommer vi tilbake til hvorvidt fair play og toppidrett, i dette tilfellet fotball, er forenelig. Basert på det jeg har skrevet tidligere skulle man trodd at jeg mente dette absolutt ikke var tilfellet. Men det er mer komplekst enn som så. En del av det jeg har skrevet om får ikke folk flest sett, og det er derfor ikke spesielt problematisk, siden det er «usynlig».

Men vi har fremdeles de delene som er synlige når man spiller fotball. Hvis barn ser en spiller i Champions League overspille, vil det antakeligvis bli sånn at barna også gjør det. Med tanke på for eksempel overspilling så kan man diskutere hvor skadelig det er at barn lærer dette. Men hvis toppspillerne begynner med andre, muligens mer skadelige ting så kan dette også smitte over på yngre aldersgrupper og dermed også bli skadelig for dem.

Som det har blitt eksemplifisert tidligere i dette underkapittelet så er det både ting som tyder på at fair play og toppfotball gir hverandre positive elementer, men også at toppfotballen til dels går vekk fra fair play-prinsippene. Lokalhelten sa det best: «Vi kan ikke alltid gjøre det som er moralsk. Noen ganger må vi tøyne grensene.» Igjen er vi inne på det at idrettsutøvere gjør det idrettsutøvere må. (Pielke, 2016; Tangen & Breivik, 2001) Derfor blir det også her et todelt svar. Deler av hvordan fotballen er tyder på at fair play absolutt har noe der å gjøre og en viktig del er det også. Siden det kanskje fører til at man vegrer seg i større grad for å ta kyniske valg og at det dermed også blir færre slike situasjoner. Men det er også en del som tyder på at fair play og toppfotball ikke har så mye med hverandre å gjøre, i det minste i ytterste konsekvens.

Kultur og holdninger

Ved flere anledninger i gråsonen og dopingens idrettshistorie har man sett hvor stor plass kultur og holdninger egentlig har. Her snakker vi da om flere kulturer. For idrettsutøvere generelt er en prestasjonskultur aktuell. Samtidig er det også en kultur i klubben, laget eller den gruppen man er tilknyttet. For denne oppgaven handler det da hovedsakelig om klubbkultur. Samtidig vil det også være snakk om subkulturer innad i andre kulturer det kan for eksempel være en utenlandsk fraksjon i et lag. Alle disse kulturene er på hver sin måte med på å påvirke hvordan en utøver forholder seg til gråsonen på. Det er selvfølgelig også et element av individet her og denne utøverens egne holdninger. Et meget tydelig eksempel på dette kan man se i boken til Macur (2014) om Lance Armstrong og hans dopingbruk. Rundt tusenårsskiftet var det slik at de fleste syklistene i sykkelfeltet dopet seg. Armstrong følte dermed at for å holde følge med konkurrentene så var doping nødvendig (Macur, 2014). Man kan selvfølgelig hevde at Armstrong så til de grader var med på å videreutvikle og skyve dopingbruken framover i sykling, og dermed også at denne uttalelsen bare er en måte å rettferdiggjøre doping-bruken på. Men likevel er det et poeng som må belyses i denne oppgaven. (Macur, 2014)

Et premiss for idrett og en del av grunnen til at vi har forbudet mot doping er jo akkurat for å oppnå mest mulig like konkurranse-vilkår. Ironisk nok så var det jo akkurat dette Armstrong prøvde å oppnå, hvis man tar utsagnet som sannhet vel og merke. Men uavhengig

av Armstrongs kredibilitet har doping i sykling ført til at yngre syklister som har kommet inn i miljøet har begynt med doping. For å støtte opp under dette påsto Dave Zabriskie i anledningen samme bok at han aldri hadde planer om å begynne med doping (Macur, 2014). Men da han kom inn i proffsirkuset og US Postal (altså ble han lagkamerat med Armstrong) ble han med tiden påtvunget doping fordi han rett og slett ikke holdt følge med de andre til tross for et enormt talent. Alternativet til doping var ikke å få ny kontrakt og dermed antakeligvis en slutt på karrieren som syklist. (Macur, 2014)

Samtidig er dette også noe som påvirkes av oppfatningen til folk flest. Igjen tar jeg eksempel fra sykling. Etter at doping-skandalene kom som perler på en snor førte det til en boikotting av sykling rent publikumsmessig. Konsekvensen av dette ble at syklingen led økonomisk, som igjen førte til tiltak. Nå ser det ut til at sykling på toppnivå har fått kontroll på problemet. Ved hjelp av innføringen av strengere reglement og nye uavhengige organisasjoner som skal stå for håndhevelsen av doping-reglene. Det blir selvfølgelig bare en påstand som ikke kan bli ettersøkt noe mer enn det WADA og andre organisasjoner allerede gjør. Men syklingens anti-doping-arbeid er blant de mest utviklede i verden (Wintermantel, Wachsmuth, & Schmidt, 2016). De har noen saker i året, men andre idretter som for eksempel friidrett har større problemer med doping. Ser det ut til.

Når man snakker om befolkningens oppfatning blir det også viktig å huske på at det befolkningen ikke vet, kan de heller ikke ha en formening om. Her får vi gå over til en annen idrett for eksempler. I norsk langrenn har det de siste årene vært en opphetet diskusjon rundt bruken av astma-medisin. Poenget mitt er: Det er ikke godt å vite hvor lenge denne medisineringsen har holdt på i langrenn, men det er først etter at pressen fikk nyss om det at befolkningen har involvert seg i debatten. Derfor vil ikke problemområder bli dratt frem i offentligheten med hvis man forhindrer pressen fra å omtale det aktuelle problemområdet.

Derfor må vi også se på dette med tanke på fotball. At gråsonen er utbredt hersker det liten tvil om. Derfor kommer spørsmålet: Er dette et resultat av kulturen innad i fotball? Til dels er det mest sannsynlig det. Så lenge de fordelene motstanderne tilegner seg er lovlige. Og selv om enkelte av midlene er ulovlige så må vi også benytte oss av dem for å ha samme konkurranse-vilkår. Hvorfor skal ikke alle benytte seg av dette? Dette er mest sannsynlig forklaringen bak for eksempel kosttilskudd. Den jeg konkurrer med om keeperplassen bruker

kosttilskudd. Det er lovlig. Hvorfor skal ikke jeg bruke det da? Det er relativt enkelt å forstå at dette kan være et resonnement som er nærliggende for en idrettsutøver. Fordelen med akkurat dette resonnementet er at det er ganske uproblematisk. Kosttilskudd blir utvilsomt brukt og det blir ikke uglesett av hverken befolkningen eller aktørene i miljøet. Likevel, resonnementet kan også brukes inn mot doping. Bytt ut kosttilskudd med for eksempel bloddoping, da er det selvfølgelig ikke lovlig lenger, men hvis det er fremdeles det som skal til for at man er konkurransedyktig, så vil det bli brukt. Det er heller ikke vanskelig å se for seg at dette er måten disse skandalene spinner ut av kontroll på. En syklist begynner med bloddoping, han dominerer. Andre syklister får vite hvorfor denne syklisten har forbedret prestasjonene. De begynner også med bloddoping. Resten av feltet blir derfor også tvunget til å følge tendensen og plutselig, i veldig korte og forenklete trekk, har man situasjonen i sykling rundt tusenårsskiftet. Man kan ikke annet enn anta hvordan dette oppstår siden pressen først kommer inn i prosessen etter hvert. Og ikke i begynnelsen.

og idrettens dilemmaer

Samtidig er det også nødvendig å diskutere noen av selvmotsigelsene til idretten. Den første er hvilke motsetninger det er rundt å si ja til prestasjon og nei til gråsonen. Og i forlengelsen av dette gjelder den samme motsetningen mellom prestasjon og anti-doping. I denne oppgaven har vi sett på både gråsonen og prestasjonsutvikling, at de henger tett sammen er det ikke tvil om, likevel finnes det både problematiske områder med gråsonen og enkelte områder blir som vi har sett tidligere ansett som moralsk forkastelige.

Derfor blir det på mange måter sånn at ja vi ønsker best mulig prestasjoner, men ikke med alle midler, ikke en gang med alle lovlige midler. Som gråsonen strengt tatt, er. Det er selvfølgelig hendelser, hvor jeg har belyst noen eksempler, hvor også gråsonen ender opp i det ulovlige.

Idrettens binære kode (Tangen, 2004) bygger på at man til syvende og sist vinner eller taper og at man skal gjøre det man kan, med individuelle tilpasninger, for å vinne. Derfor bør fra et idrettslig perspektiv være helt uproblematisk å befinne seg i gråsonen for en utøver. Men det er det altså ikke, det blir gjenstand for subjektive vurderinger hvor det blir både

fordømt fra enkelte hold i enkelte tilfeller eller det blir ikke ansett som problematisk i det hele tatt.

Noe annet som tydeliggjorde rollene og til dels motsetningene til rollene og deres formål. Hvis vi i dette tilfellet deler støtteapparatet opp i fysioterapeuten, trenerne og materialforvalterne så har de veldig tydelige arbeidsoppgaver. På dette forekom det en spesifikk hendelse under min observasjonsperiode. Det var dagen før hjemmekamp og stedet for trening skulle avgjøres. Fysioterapeuten ønsket at treninga skulle foregå på gress og det måtte bli på egen bane siden den man normalt sett brukte til trening ikke var mulig å bruke. Problemet oppsto siden det regnet, av den grunn mente materialforvalteren at banen ble ødelagt hvis man brukte den til trening dagen før kamp.

Vi skal straks ta tråden opp på denne historien, men først skal vi se på rollene. I dette eksempelet er det to tydelige motsetninger. Materialforvalteren ønsket å ivareta banen som til dels falt innenfor hans ansvarsområde. Det var også en banemann, men han gikk mer stille i gangene og var heller ikke i klubben på heltid i motsetning til materialforvalteren som var fulltidsansatt. Fysioterapeuten på sin side foretrekker naturgress foran kunstgress for å bevare spillernes helse. Kunstgress er veldig mye mer belastende enn naturgress. Samtidig førte dette også til at flere spillere fikk vært med på full trening. Trenerne tok ikke noe uttalt standpunkt i diskusjonen, men det var de som i utgangspunktet hadde lagt planen om å ha trening på hjemmebanen. I hvor stor grad de foretok en vurdering på hvor godt banen ble ivaretatt vet jeg ikke. Trenerens ønske er naturligvis å få til en best mulig trening og forberede seg best mulig til kampen dagen etter.

Så kommer vi tilbake til historien dette ble etter hvert en ganske opphetet diskusjon, men treningen endte opp på hjemmebanen som først planlagt. Kanskje dette var grunnen til at trenerne ikke tok noe uttalt standpunkt. De visste både at de tok den siste avgjørelsen og at det mest sannsynlig ble som først planlagt.

Alle aktørene har generelt sett den samme målsetningen. De ønsker at laget skal prestere best mulig. I dette tilfellet kommer det til uttrykk på veldig forskjellige måter. Gjennom den høylytte diskusjonen til Fysioterapeuten og Materialforvalteren og stilheten til trenerne. Det er tross alt litt interessant at to som ønsker å få til det samme kan være så uenige. Men det er et uttrykk for forskjellige vurderinger og prioriteringer. Kan hende det er noe egoistisk for

materialforvalteren i at han vil begrense arbeidsmengden sin. Fysioterapeuten vil selvfølgelig også redusere arbeidsmengden sin, men redusert arbeidsmengde for han vil bety en fordel for laget, så han kan ikke klandres for det. Det er også et uttrykk for hva de mener er mest hensiktsmessig for morgendagens kamp, men også videre prestasjoner. Banen blir dårligere, men laget får trent på den aktuelle banen med mer relevant oppladning og mindre skaderisiko. Dette er de to sidene av saken og de to deltakerne i diskusjonen prioriterer disse to forskjellig.

Mine synspunkter

I denne delen av oppgaven hvor det begynner å nærme seg slutten skal vi se spesielt på to ting: Hva nytt jeg har bidratt med og hvorvidt dette har en overføringsverdi for resten av norsk toppfotball. Vi starter med nyvinningene som kommer fra denne oppgaven. Disse er det ikke så mange av. Det var kjent at fotballspillere og idrettsutøvere flest opererer i gråsonen. Men min nye kategorisering må betegnes som noe nytt.

Kategoriseringen, som jeg selv sto for, kom med faglitteratur og tabloide saker som grunnlag. Derfor er det også nødvendig å se på hvordan den har fungert og hvor tilfredsstillende den er. For enkelhetens skyld er 5 passende, selv om det fører til at man dermed må legge til samlebetegnelsen prestasjonskultur som kan ta inn det de 4 andre ikke dekker. Men hvis ikke man skulle hatt med den ville man sisset igjen med mange flere, samtidig kunne man delt opp de andre langt mer slik at det blir flere kategorier.

Hvorvidt utnyttelse av regelverket hører hjemme i en slik kategorisering kan diskuteres siden dette naturligvis handler om regelbrudd. Men likevel blir dette brukt som en vei for å oppnå seiere. Og som det ble sagt i intervjuene: «Det beste som kan skje når man tar en professional foul er jo at dommeren ikke gir gult kort, eller frispark for den saks skyld.» Og disse reglene er til dels åpne for tolkning. Her er det overspilling som er mest aktuelt å diskutere for hvordan kan en dommer som ikke er i situasjonen bestemme hvor mye som skal til for å falle.

Dermed kommer det til diskusjonen om hvorvidt disse 5 er de som passer best. Jeg vil hevde at de tabloide sakene og mine funn bekrefter det.

Hva annet har jeg så bidratt med? Vel gråsonen er forsket lite på i Norge, i det minste på en slik praktisk måte som jeg har gjort og på norsk fotball er det enda mindre forskning. Så til tross for at ikke så mange av funnene er nye kan vi nå si at forskningen Waddington har gjort på fotball utenfor Norge også er relevant her. Funnene Skjelstad har gjort på sykling har likhetstrekk med de jeg har funnet for fotball. Derfor kan man se likheter på tvers av idretter. Og for å trekke disse sammen, funnene ligner også på det Møller har funnet til tross for at det her er snakk om andre idretter og utenfor norske landegrenser. Nå skal de sies at hovedtyngden av forskningen til Møller og Waddington fant sted i henholdsvis Danmark og England, altså land som er relativt nære oss rent geografisk. Dette kan medføre forskjeller spesielt hvis man skal se til Sør-Europa hvor det både har vært mer problematiske forhold rent historisk med tanke på juks. Og hvor kulturen ifølge mine informanter, vi brukte ikke mye tid på dette og gikk ikke noe særlig i dybden, men det kan likevel være et interessant punkt for videre forskning.

Overføringsverdien

Målet med denne studien er at det er en studie av et univers. Dette universet er norsk toppfotball. Studien kan selvfølgelig ikke inkludere alle aktørene i universet, spesielt ikke når det er snakk om en kvalitativ studie. «Studien må derfor ta sikte på å framskaffe kunnskap som gjelder for alle enhetene i det universet som spesifiseres av problemstilling» (Grønmo, 2004, s. 84).

Dette er målet. Dessverre er det ikke nødvendigvis realiteten. Jeg vil tro det har overføringsverdi til hele toppfotballen i hele Norge, men dette er det ikke noen garanti for annet enn antakelser. Den eneste garantien man har i forhold til overføringsverdi er at informantene i den klubben det er snakk om, vil gi et bilde av klubben.

Nå har jeg allerede foregrepet og sagt at det var lignende resultater på tvers av idretter og landegrenser. Men de likhetene er ganske overfladiske. De nyansene mine funn har vet jeg ikke om kan gjenspeiles på samme måte som de andre funnene jeg har kommentert til nå. Dette gir grunn til bekymring, men likevel til forsiktig optimisme. Men det åpner utvilsomt opp for at det må forskes mer på denne tematikken. Så sier jeg ikke at et forskningsopplegg

som jeg har gjennomført skal videreføres til den internasjonale arena, men ett forskningsopplegg bør videreføres i så stor skala. På denne måten kan vi kartlegge denne delen av idrettsforskning skikkelig. Som en gulrot vil en slik innsats antakeligvis bidra til å avsløre bekymringsverdige og uheldige forhold ved idretten, både blant det som er gråsoner og det som er juks.

Konklusjon

Da har jeg brukt veldig mange ord og veldig mange sider på å svare på en problemstilling som lyder som følger: *Hvordan forholder spesifikke aktører i en norsk fotballklubb seg til gråsoneproblematikk? Hvordan kan vi forklare de ulike nyansene?* Jeg synes at det er en naturlig inngang til denne problemstillingen er å starte med et ja/nei-spørsmål. Og det må jo bli som følger: Gjør gråsonen seg gjeldende i prestasjonsutvikling i fotball? Svaret på dette er utvilsomt ja, og det har det vel heller aldri vært tvil om. Det har også stor påvirkning på flere deler av prestasjonsutviklingen. I treningshverdagen har man for eksempel kosttilskudd. I kamper har man professional fouls eller overspilling for å nevne noe. Og i det organisatoriske kan man ta med kontraktsforhandlinger der både økonomiske og juridiske gråsoner gjør seg gjeldende. Prestasjonskultur og idrettens logikk gjør seg i aller høyeste grad gjeldende gjennom viktigheten av å vinne og viktigheten av å unngå tap, som kan være vel så viktig og komme veldig ofte fram i fotball ved at man ødelegger et lovende angrep.

Altså har jeg bekreftet mange av funnene som er gjort på tvers av andre idretter og i andre land og på den måten knyttet dem sammen med denne oppgaven. Men det gjenstår fremdeles mye forskning før vi kan gjøre noe mer enn å konstatere det faktum at gråsonen har en stor plass i dagens idrett. Jeg vil også påstå at den tar stadig større plass, men dette er vanskelig å si med sikkerhet siden det ikke er en tilsvarende studie å sammenligne med.

Så for å svare på første del av problemstillingen må vi si at det er flere måter å forholde seg til gråsonen på. Samtlige av mine informanter innfant seg med at de opererte i gråsonen og slik måtte det være og hadde ikke noe særlig bevisst forhold til dette i det daglige, men det var likevel forskjeller i hva de var villige til å gjøre og hvor oppmerksomme de var når grånyansene ble stadig mørkere.

Hvordan vi skal nyansere dette trengs det mer forskning for å gi et godt svar på. Men utfra mine informanter så er det lite som er lovlig som de ikke er villige til å gjøre. Så kan det nyanseres delvis også ved hjelp av min kategorisering og inndeling, og i tilfelle så er den hvertfall et nyttig verktøy for forståelsen av gråsonen.

Derfor vil jeg avslutte med en selvfølgelighet for toppidretten og det er at uttrykket det viktigste er ikke å vinne, men å delta holder stadig mindre vann. Det er heller slik for toppidretten at det viktigste er ikke å delta, men å vinne, for (nesten) enhver pris.

Bibliografi

- Alaranta, A., Alaranta, H., Holmila, J., Palmu, P., Pietilä, K., & Helenius, I. (2006). Self-reported attitudes of elite athletes towards doping: differences between type of sport. I *International Journal of Sports Medicine* (ss. 842-846). Stuttgart: Georg Thieme Verlag.
- Anderson, A. (2019, April 26). *Frontline Defenders*. Hentet fra Frontline Defenders: <https://www.frontlinedefenders.org/en/blog/post/gloss-not-glory-dangerous-game-sportswashing>
- Anonym. (2018, Januar 28). *Wikipedia*. Hentet fra Wikipedia: https://no.wikipedia.org/wiki/Liste_Over_Dopingsaker_i_Norsk_Idrett
- Antidoping Norge. (2016, Mars 8). *Om meldonium*. Hentet fra Nyheter: <https://www.antidoping.no/nyheter/om-meldonium>
- Antidoping Norge. (2019). *Antidoping Norge*. Hentet fra Dopingsaker 2003-2018: <https://www.antidoping.no/kontroll/dopingsak/dopingsaker>
- Antidoping Norge. (2019). *Antidoping Norge*. Hentet fra Antidoping Norge dopingsaker: <https://www.antidoping.no/kontroll/dopingsak/dopingsaker>
- Antidoping Norge. (2020, Mars). *Dopingsaker 2003-2018*. Hentet fra Antidoping: <https://www.antidoping.no/kontroll/dopingsak/dopingsaker>
- Aubel, O., & Ohl, F. (2014, November). *Sciencedirect*. Hentet fra An alternative approach to the prevention of doping in cycling: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0955395914002242>
- Augestad, P., & Bergsgard, N. A. (2007). *Toppidrettens formel*. Lørenskog: Novus.
- Augestad, P., Bergsgard, N. A., & Hansen, A. Ø. (2006). The Institutionalization of an Elite Sport Organization in Norway: The Case Olympiatoppen. *Sociology of Sport Journal*, ss. 293-313.
- Barland, B. (2016). *Fortellinger om doping og kroppskultur*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Barnes, C., Archer, D., Hogg, B., Bush, M., & Bradley, P. (2014). The Evolution of Physical and Technical Performance Parameters in the English Premier League. *International Journal of Sports Medicine*, ss. 1095-1100.
- Bishop, D. (2012, September 23). Dietary Supplements and Team-Sport Performance. *Sports Medicine*, ss. 995-1017.

- Bokmålsordboka. (2020). *Gråsome*. Hentet fra Bokmålsordboka:
<https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=gr%C3%A5sone>
- Breivik, G. (2010, Januar). Fra egoisme til sjenerøsitet - kan idretten reformeres. *Etikk i praksis*, ss. 39-56.
- Breivik, G. (2016, November 2). *Vårt Land*. Hentet fra Idrettens verdier og gråsoner:
<http://www.verdidebatt.no/innlegg/11666471>
- Bryne, L., & Murtnes, S. (2017, Januar 25). *NRK*. Hentet fra NRK Sport:
<https://www.nrk.no/sport/skiforbundet-har-endret-omstridt-punkt-i-utoverkontrakten-1.13342493>
- Butch, A. W. (2011, Juli). The Quest for Clean Competition in Sports: Are the Testers Catching the Dopers? *ProQuest*.
- Cadwallader, A. B., De La Torre, X., Tierri, A., & Botré, F. (2012, Spetember 20). The abuse of diuretics as performance-enhancing drugs and masking agents in sport doping: pharmacology, toxicology and analysis. *British Pharmacological Society Journal*, ss. 1-16.
- Chan, D. K., Hardcastle, S. J., Lentillon-Kaestner, V., Donovan, R. J., Dimmock, J. A., & Hagger, M. S. (2014, November). *APA PsychNet*. Hentet fra Athletes' beliefs about and attitudes towards taking banned performance-enhancing substances: A qualitative study: <http://psycnet.apa.org/buy/2014-33763-001>
- Christiansen, A. K. (2019, Oktober 29). *VG*. Hentet fra VG sporten:
<https://www.vg.no/sport/fotball/i/0nk5R2/pappa-oedegaards-hemmelige-millionavtale>
- Christiansen, A. V., & Møller, V. (2007). *Mål, medicin og moral*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Christiansen, A. V., & Verner, M. (2007). *Mål, medicin og moral*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- David, P. (2013). *A Guide to the World Anti-Doping Code*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Drange, M. (2014). *Den Store Dopingbløffen*. Oslo: Kagge Forlag.
- Dunn, W. R., George, M. S., Churchill, L., & Spindler, K. P. (2007, Mai 1). *The American Journal of Sports Medicine*. Hentet fra Ethics in Sports Medicine:
<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0363546506295177>

- Flaarønning, G. (2020, April 17). *Journalisten*. Hentet fra Journalisten: <https://journalisten.no/der-spiegel-football-leaks-gard-steiro/odegaards-far-klager-vg-inn-for-pfu-har-na-krysset-grensen-for-hva-vi-kan-akseptere/409227>
- Fossåskaret, E., Fuglestad, O. L., & Aase, T. H. (1997). *Metodisk Feltarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gilberg, R., Breivik, G., & Loland, S. (2007, Januar 24). Anti-Doping in Sport: The Norwegian Perspective. *Sport in Society*, ss. 334-353.
- Goal. (2020, Februar 5). *Goal*. Hentet fra Goal News: <https://www.goal.com/en-us/news/what-is-a-back-pass-in-football-rules-explained-potential/1oc6n6uvz72xi1aka8ozxenz15>
- Grenness, T. (2001). *Innføring i Vitenskapsteori og Metode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskaplige Metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Helle, C., Sommer, A. K., Syversen, P. V., & Lauritzen, F. (2019, Februar 26). *Dopingmidler i kosttilskudd*. Hentet fra Tidsskriftet den norske legeforeningen: <https://tidsskriftet.no/2019/02/originalartikkel/dopingmidler-i-kosttilskudd>
- Hoberman, J., & Møller, V. (2004). *Doping and Public Policy*. Odense: University Press of Southern Denmark.
- Holden, L. (2014, April 2). *VG*. Hentet fra VG Sporten: <https://www.vg.no/sport/fotball/i/78RzW/kampfiksingskandalene-som-har-rystet-fotballen>
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. (2004). *Metodevalg og Metodebruk*. Otta: TANO AS.
- Holt, N. L. (2016, September 27). Doing Grounded Theory in Sport and Exercise. I B. Smith, & A. C. Sparkes, *Routledge Handbook of Qualitative Research in Sport and Exercise* (ss. 24-36). London: Routledge.
- Human Rights Watch. (2019, August 8). *Human Rights Watch*. Hentet fra Human Rights Watch: <https://www.hrw.org/news/2019/08/08/qatar-migrant-workers-strike-over-work-conditions>
- Ingebrigtsen, J., Dalen, T., Hjelde, G. H., Drust, B., & Wisløff, U. (2014, Juli 8). Acceleration and sprint profiles of a professional elite football team in match play. *European Journal of Sport Science*, ss. 101-110.
- Johannesen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig Metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt Forlag.

- Johannesen, S. (2018, Mars 6). *TV2 Sporten*. Hentet fra TV2 Sporten:
<https://www.tv2.no/a/9723020/>
- Johansen, M. (2014, Juli 8). *Nettavisen*. Hentet fra Nettavisen Sport:
<https://www.nettavisen.no/sport/fotball/enkelt-forklart-slik-fungerer-financial-fair-play/8462779.html>
- Karlsen, T. K. (2012, November 7). *Dagsavisen*. Hentet fra Dagsavisen Sport:
<https://www.dagsavisen.no/sport/sier-klart-nei-til-hoydehus-1.469408>
- Kjørup, S. (2008). *Menneskevidenskabene*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det Kvalitative Forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvarv, S. (2010). *Vitenskapsteori*. Oslo: Novus AS.
- Kaas, D., Kaggstad, J., Kristiansen, H. T., Hekneby, T., Torvik, P. B., Wersland, B., & Otto, U. (2007). Fra ord til handling om prestasjonsutvikling i praksis. I D. Kaas, J. Kaggstad, & H. T. Kristiansen, *Fra ord til handling om prestasjonsutvikling i praksis* (ss. 71-99). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Lie, S. L., & Rognerud, A. (2018, Februar 7). *NRK*. Hentet fra NRK Sport:
<https://www.nrk.no/sport/olympiatoppen-har-sendt-over-6000-doser-astmamedisin-til-ol-1.13880280>
- Lindsey, J. (2016, August 11). *A Guide to Doping's grey area*. Hentet fra Outside:
<https://www.outsideonline.com/2105376/guide-dopings-grey-area>
- Lovdata. (1992, Juni 19). *Lovdata*. Hentet fra Almindelig Borgerlig Straffelov:
https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1902-05-22-10/KAPITTEL_2-7#%C2%A7155
- Lovdata. (2011, Juni 24). *Lovdata*. Hentet fra Lov om legemidler:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132/KAPITTEL_8#%C2%A725
- Macur, J. (2014). *Spiral av Løgner*. Cappelen Damm: Oslo.
- Maher, A., Quinlan, P., & Davis, J. (2014). Cheating in Sport: contra-normative or desirable deviance? *Sports Monograph*, ss. 255-264.
- Majendie, M. (2016, Juni 8). *Euro 2016: Doping in soccer -- 'The submerged part of the iceberg*. Hentet fra CNN: <https://edition.cnn.com/2016/06/08/football/doping-in-soccer-euro-2016/index.html>
- Malcolm, D., & Waddington, I. (2008). No Systematic Doping in Football: A Critical Review. *Soccer Society*, ss. 1-37.

- McGeehan, N., & Skrøvset, R. (2018, November 9). *Josimar*. Hentet fra Josimar Artikler: <http://www.josimar.no/artikler/de-usynlige-rytterne/5204/>
- Morgan, S. (2017, Desember 7). *Gary Lineker blasted after claiming doping is 'not really an issue in football'*. Hentet fra The Sun Football: <https://www.thesun.co.uk/sport/football/5086072/gary-lineker-blasted-after-claiming-doping-is-not-really-an-issue-in-football/>
- Møller, V. (1999). *Dopingdjevlen*. Oslo: Gyldendal.
- Møller, V. (2010). *The ethics of doping and anti-doping*. Abingdon: Routledge.
- Måseide, P. (1997). Feltarbeid i Ekspertorganisasjonar. I E. Fossåskaret, O. L. Fuglestad, & T. H. Aase, *Metodisk Feltarbeid* (ss. 94-116). Oslo: Universitetsforlaget.
- NFF. (2019). *Fotball*. Hentet fra Fotball - Fair Play: https://www.fotball.no/globalassets/samfunnsansvar-og-verdier/fair-play/fp_holdningskontrakt.pdf
- NFF. (2019). *NFF*. Hentet fra NFF - Fair Play: <https://www.fotball.no/kretser/sunmore/om-kretsen/samfunns--og-verdiarbeid/fair-play/hva-er-fair-play/#Toppen>
- Norges Idrettsforbund. (2015). *NIF*. Hentet fra NIF juss: <https://www.idrettsforbundet.no/tema/juss/regelverk/vedtak/hoydehus/>
- NTB. (2003, Februar 25). *VG*. Hentet fra VG Sport: <https://www.vg.no/sport/i/XwwG5n/hoeydehus-manipulering-eller-godt-hjelpemiddel>
- Ohl, F., Fincoeur, B., Lentillon-Kaestner, V., Defrance, J., & Brissonneau, C. (24, Juli 2013). *Sage Journals*. Hentet fra The Socialization of Young Cyclists and the Culture of Doping: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1012690213495534>
- Opsahl, P., & Aaserud, M. (2016, August 25). *VG*. Hentet fra VG Sporten: <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/42kRg/antidoping-norge-med-sterk-kritikk-i-kveld-graasoner-og-toeying-av-grenser>
- Petróczi, A., & Aidman, E. (2009). Measuring explicit attitude toward doping: Review of the psychometric properties of the Performance Enhancement Attitude Scale. I N. Ntoumanis, & B. Strauss, *Psychology of Sport and Exercise* (ss. 390-396). Amsterdam: Elsevier.
- Pielke, R. J. (2016). *The Edge*. Berkeley: Roaring Forties Press.
- Rockwell, T. (2015, Desember 8). *Pastemagazine*. Hentet fra Pastemagazine Soccer: <https://www.pastemagazine.com/soccer/what-is-the-gegenpress-and-how-does-it-work/>

- Rokke, S. (2018, Mai). Doping og Gråsoner-problematikk i Norsk Toppfotball. *Bacheloroppgave ved USN*. Bø, Telemark, Norge.
- Russell, M., Benton, D., & Kingsley, M. (2011). The Effects of Fatigue on Soccer Skills Performed During a Soccer Match Simulation. *International Journal of Sports Physiology and Performance*, ss. 221-233.
- Ryen, A. (2006). *Det Kvalitative Intervjuet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rørtveit, T. (2011, Oktober 28). TV2. Hentet fra TV2 Sporten: <https://www.tv2.no/a/3619741/>
- Simon M. Rice, R. P. (2016, Februar 20). The Mental Health of Elite Athletes: A Narrative Systematic Review. *Sports Medicine*, ss. 1333-1353.
- Skjelstad, H. H. (2017). *Giret på sykkel*. Hentet fra Bibsys: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2456475/Master_Skjelstad_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Smørdal, S. E. (2017, April 21). TV2. Hentet fra TV2 Sporten: <https://www.tv2.no/a/9076698/>
- SpokeyDokeyBlog. (2016, Mars 12). *WADA's grey areas*. Hentet fra SpokeyDokeyBlog: <https://spokeydokeyblog.com/2016/03/12/wadas-grey-areas/>
- Sport Industry Series. (2018, November 4). *Sport Industry Series*. Hentet fra Sport Industry Insider: <http://www.sportindustryseries.com/sports-industry-insider/middle-east-ownerhsip-in-european-football/>
- Strøm, O. K. (2016, Oktober 17). VG. Hentet fra VG Sporten: <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/PKX45/finsk-antidoping-sjef-norsk-skisport-opererer-i-en-graasone>
- Strøm, O. K. (2019, Desember 20). VG. Hentet fra VG Sporten: <https://www.vg.no/sport/fotball/i/e8wEVO/italiensk-antirasisme-kampanje-skaper-reaksjoner>
- Stuve, F. (2019, Juli 30). *Dagbladet*. Hentet fra Dagbladet Sport: <https://www.dagbladet.no/sport/hazard-vekt-skaper-harme-i-madrid---overvektig/71442006>
- Sævig, C., Braastad, E., & Stokstad, M. (2016, Juli 20). VG. Hentet fra VG Sport: <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/g89y9/strid-om-astmamedisin-gir-fordeler-i-skisporet>
- Tangen, J. O. (2004, Mars 1). Embedded Expectations, Embodied Knowledge and the Movements That Connect: A System Theoretical Attempt to Explain the Use and Non-Use of Sport Facilities . *International Review for the Sociology of Sport*, ss. 7-25.

- Tangen, J. O. (2004). *Hvordan er idrett mulig*. Høyskoleforlaget: Kristiansand.
- Tangen, J. O., & Breivik, G. (2001). Doping Games and Drug Abuse. *Sportwissenschaft*, ss. 188-198.
- Teramoto, M., & Bungum, T. J. (2010, Juli). Mortality and Longevity of Elite Athletes. *Journal of Science and Medicine in Sport*, ss. 410-416.
- Testoni, D., Hornik, C. P., Smith, P. B., Benjamin, D. K., & McKinney, R. E. (2013, Oktober 13). Sports Medicine and Ethics. *American Journal of Bioethics*, ss. 4-12.
- Thagaard, T. (2002). *Systematikk og Innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og Innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thrane, C. (2018). *Kvantitativ Metode*. Oslo: Cappelen Damm.
- Trondsen, F. M. (2019, Oktober 5). TV2. Hentet fra Tv2 Sporten: <https://www.tv2.no/a/10892194/>
- UEFA. (2018). *UEFA*. Hentet fra UEFA: https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/02/56/20/15/2562015_DOWNLOAD.pdf
- UEFA. (2019, Juni 5). *UEFA*. Hentet fra UEFA Financial Fair Play: <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/financial-fair-play/>
- VG. (2004, Mai 14). *VG*. Hentet fra VG Sporten: <https://www.vg.no/sport/i/BQqrg/sveinung-fjeldstad-tatt-i-doping>
- Vik, S. (2007). Kultur for prestasjoner. I S. Vik, *Prestasjonskultur og prestasjonsledelse* (ss. 89-112). Oslo: Universitetsforlaget.
- Waddington, I. (2000). *Sport, Health and Drugs - a critical sociological perspective*. London: Taylor & Francis.
- Waddington, I. (2006). *Pain and injury in sport*. London: Routledge.
- Waddington, I., & Roderick, M. (2002, April 1). *BMJ - journals*. Hentet fra British Journal of Sports Medicine: <https://bjsm.bmj.com/content/36/2/118>
- Waddington, I., & Roderick, M. (2002). Management of medical confidentiality in English professional football clubs: some ethical problems and issues. *British Journal of Sports Medicine*, ss. 118-123.
- Waddington, I., & Smith, A. (2009). *An Introduction to Drugs in Sport*. Abingdon: Routledge.

- Waddington, I., Malcolm, D., Roderick, M., Naik, R., & Spitzer, G. (2005, April). Drug use in English professional football. *British Journal of Sports Medicine*.
- Whitney, C. (2013, April 30). *Bleacher Report*. Hentet fra Bleacher Report: <https://bleacherreport.com/articles/1623725-operacion-puerto-fuentes-verdict-casts-dark-shadow-over-spains-golden-era>
- Wintermantel, J., Wachsmuth, N., & Schmidt, W. (2016, November). Doping Cases Among Elite Athletes from 2000 to 2013. *German Journal of Sports Medicine*, ss. 263-269.
- World Anti-Doping Agency. (2020). *Prohibited List*. Motreal: WADA.
- Aase, T. H. (1997). En Status som Passer for Meg? I E. Fossåskaret, O. L. Fuglestad, & T. H. Aase, *Metodisk Feltarbeid* (ss. 49-69). Oslo: Universitetsforlaget.